

**6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN HAZIRLIKSIZ KONUŞMA
BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

Venhar Karaköse

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

AĞUSTOS, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren .....(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Venhar
Soyadı : Karaköse
Bölümü : Türkçe Eğitimi
İmza :
Teslim Tarihi : .... / ..... / 2019

TEZİN

Türkçe Adı : 6. Sınıf Öğrencilerinin Hazırlıksız Konuşma Becerilerinin Geliştirilmesi
Üzerine Bir Çalışma
İngilizce Adı : A Study on Improving Speaking Skills of 6th Year Students

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Venhar Karaköse

İmza: .....

JÜRİ ONAY SAYFASI

Venhar Karaköse tarafından hazırlanan “6. Sınıf Öğrencilerinin Hazırlıksız Konuşma Becerilerinin Geliştirilmesi Üzerine Bir Çalışma” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr.Öğr. Üyesi Özlem Bayrak Cömert

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

.....

Başkan: Prof. Dr. Gıyasettin Aytaş

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

.....

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Hasan Basri Kansızoglu

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Bartın Üniversitesi

.....

Tez Savunma Tarihi: 22/08/2019

Bu tezin Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Lisans döneminde ve lisansüstü dönemde, engin bilgileri ve tecrübeleriyle yol göstericimiz olan sayın hocam Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ’a,

Tezin veri analizleri kısmında bana yardımcı olan Prof. Dr. Başaran GENÇDOĞAN’a,

Tez çalışmam süresince fikirleriyle bana yol gösteren, kıymetli hocam, danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Sayın Özlem BAYRAK CÖMERT’e,

Hiçbir zaman benden desteğini esirgemeyen, daima yanımda olan, varlığıyla bana güç veren, hayat arkadaşım, yoldaşım, sevgili eşim Sefa KARAKÖSE’ye,

Bu süreçte bir yıldır benimle olan, annesiyle birlikte akademik araştırmalar yapan, tek bir gülüşüyle umutlarımı tazeleyen, neşe kaynağım, canım oğlum Yavuz Selim KARAKÖSE’ye,

Bugünlere gelmemi sağlayan, maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen, her zaman her koşulda evlatlarının arkasında duran, hayatlarını evlatlarına adanmış canım “ANNEM” ve koca yürekli “BABAM”a,

Çalışmam boyunca destek ve yardımlarıyla işlerimi kolaylaştıran canım kardeşim Ömer SARIASLAN ve eşi Ayşenur SARIASLAN’a,

Hayatımı daha güzel daha anlamlı kılan, her zaman yükümü hafifleten, kıymetlilerim, Gülüzar SARIASLAN ve Hafize SARIASLAN’a

Çok teşekkür ediyorum.

6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN HAZIRLIKSIZ KONUŞMA BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Venhar Karaköse
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Ağustos 2019

ÖZ

İletişim, duygu ve düşüncelerin paylaşılma sürecidir. İletişim demek insan demektir. İletişimin ana malzemesi ise dildir. Dil, kendince kuralları olan canlı bir yapıdır. Sağlıklı bir iletişim kurulabilmesi için dilin doğru ve güzel kullanılması şarttır. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (1- 8.Sınıflar) dil becerileri anlama ve anlatma olmak üzere iki başlık halinde ele alınır. Konuşma ve yazma anlatma dil becerilerini, okuma ve dinleme anlama dil becerilerini oluşturur. Türkçe derslerinde amaç, dört temel dil becerisini öğrencilere kazandırmak ve istenen düzeyde gelişmesini sağlamaktır. İnsan hayatında en fazla kullanılan dil becerisi dinlemedir. İkinci sırada ise konuşma dil becerisi vardır. Konuşma literatürde hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalar olmak üzere ikiye ayrılır. Toplumsal hayatta, her alanda daha çok hazırlıksız konuşmalarla karşılaşırız. Evde, okulda, çarşıda, pazarda, iş yerinde vb. alanlarda hazırlıksız konuşmalar yaparız. Bundan dolayı hazırlıksız konuşma yapabilmek sağlıklı iletişim kurabilmek için son derece önemlidir. Bu tezin amacı; 6. sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerilerindeki mevcut düzeylerini belirlemek; İlköğretim Türkçe Dersi (1- 8. sınıflar) Öğretim Programı'nda yer alan konuşma becerisine yönelik kazanımlara göre hazırlanan etkinliklerle çocukların konuşma becerisini geliştirmek; ön test ve son testi karşılaştırıp öğrencilerin gelişimini ortaya koymaktır. Çalışmada nicel araştırma modellerinden olan yarı deneysel yöntem kullanılmış olup, çalışma Ankara/ Keçiören Abdulhakim Arvasi Ortaokulunda 2017- 2018 Eğitim-Öğretim yılında 6. sınıfta öğrenim gören kırk öğrenci ile sınırlandırılmıştır. Öğrencilerin 20 tanesi deney, 20 tanesi kontrol grubunu oluşturmuştur. Her iki gruba da ön test ve son test uygulanmıştır. 5. sınıf Türkçe ders kitabı “Milli Kültür” temasından seçilen 32 kelime ön test ve son testte kullanılmıştır. Öğrencilerden rastgele çektikleri kelimeyle ilgili verilen süreyi aşmadan hazırlıksız konuşma yapmaları istenmiş, konuşmalar video kaydına alınmıştır. Video kayıtları “Konuşma Becerisi Uzman Değerlendirme Formu” doğrultusunda puanlanmış ve veriler elde edilmiştir. Deney grubu ile 10 haftalık bir çalışma yapılmıştır. Çalışma için Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndan konuşma becerisi

kazanımlarına yönelik etkinlikler seçilmiştir. Çalışma sonunda deney grubunun hazırlıksız konuşma becerisi gelişme göstermiş, yapılan etkinliklerle olumlu sonuçlar elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Temel dil becerileri, konuşma becerisi, hazırlıksız konuşma, Türkçe Dersi Öğretim Programı.
Sayfa Adedi : 150
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Özlem Bayrak Cömert

A STUDY ON IMPROVING SPEAKING SKILLS OF 6th YEAR STUDENTS

Venhar Karaköse
GAZİ UNIVERSITY
INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES

August 2019

ABSTRACT

Communication is the process of sharing feeling and thoughts. The communication means human. The main material of communication is language. The language is a living structure with its own rules. In order to establish a healthy communication, it is essential to use the language correctly and well. In the Turkish Language Teaching Program (Grades 1-8), language skills are handled under two headings: comprehension and expression. The second consists of speaking, writing and telling language skills and reading, listening and understanding language skills. The aim of the Turkish lesson is to provide students with four basic language skills and to develop the language skills of the students at the desired level. The most commonly used language skill in human life is listening. The second is speech language skills. Speech is divided into two as prepared and unprepared speeches in the literature. In social life, we encounter more unprepared speeches in every field. We make unprepared speeches at home, school, bazaar, market place, workplace. Therefore, being able to speak unprepared is extremely important for healthy communication. The aim of this thesis is; to determine the current level of 6th grade students' unprepared speaking skills; improving children's speaking skills through activities prepared in accordance with the acquisitions of speaking skills in the Turkish Language Teaching Program (Grades 1-8); to compare the pre test and post-test to demonstrate the development of students. Experimental method, which is one of the quantitative research models, was used in the study. The study was limited to forty students in 6th grade in 2017- 2018 academic year in Ankara / Keçiören Abdülhakim Arvasi Secondary School. 20 of the students were experimental and 20 of them were the control group. Both groups were pre-tested and post-tested. 32 words selected from 5th grade Turkish text book "National Culture" were used in the pre-test and post-test. The students were asked to make an unprepared speech without exceeding the given period of the word they took and only the speeches were recorded on video. Video recordings were scored in line with the "Speech Skills Expert Evaluation Form" and data were obtained. A 10-week study was conducted with the experimental group. For the study, activities aimed at gaining speaking skills were

selected from Turkish Language Teaching Program. At the end of the study, unprepared speaking skills of the experimental group improved and positive results were obtained with the activities performed.

KeyWords : Basic language skills, speaking skills, unprepared speech, Turkish
Language Teaching Program
Page Number : 150
Supervisor : Asst. Prof. Özlem Bayrak Cömert

İÇİNDEKİLER

ÖZ	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLERLİSTESİ.....	xv
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xix
BÖLÜM 1.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Alt Problemler	3
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Varsayımlar	5
1.6. Sınırlılıklar.....	5
BÖLÜM 2.....	6
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. İletişim ve Dil	6
2.2. İletişim Türleri.....	7
2.2.1. Yazılı İletişim	8
2.2.2. Sözlü İletişim.....	8
2.2.3. Sözsüz İletişim	9
2.3. Temel Dil Becerileri	11
2.3.1. Okuma.....	12
2.3.2. Dinleme.....	13
2.3.3. Yazma.....	13

2.3.4. Konuşma	14
2.4. Konuşma ve Önemi	15
2.5. Konuşmanın Unsurları	17
2.5.1. Konuşmanın Fiziksel Unsurları	17
2.5.1.1. Ses	17
2.5.1.1.1. Sese Ait Kavramlar	18
2.5.1.1.2. İyi Bir Konuşmacının Ses Özellikleri	20
2.5.1.1.3. Sesin Oluşumunu Sağlayan Organlar	21
2.5.1.2. Solunum	22
2.5.1.3. Soluk Alma	23
2.5.1.4. Soluk Verme	23
2.5.2. Konuşmanın Zihinsel Unsurları	24
2.6. Güzel ve Etkili Konuşma	25
2.6.1. Diksiyon (Boğumlanma, Telâffuz, Artikülasyon) ve Önemi	25
2.7. Konuşma Bozuklukları	27
2.7.1. Telâffuz (boğumlanma, artikülasyon, diksiyon) Bozuklukları	27
2.7.2. Kekemelik	28
2.7.3. Afazi	29
2.7.4. Dudak ve Damak Yarıklığı	29
2.7.5. Dizartri	30
2.7.6. Mahallî Ağızla Konuşmak	30
2.7.7. Hızlı Konuşma	30
2.7.8. Diyafram Nefesi Almadan Konuşma	31
2.8. Konuşma Çeşitleri	31
2.8.1. Hazırlıklı Konuşmalar	31
2.8.1.1. Konferans	31
2.8.1.2. Münazara	31
2.8.1.3. Sempozyum (Bilgi Şöleni)	32
2.8.1.4. Panel	32
2.8.1.5. Forum	32
2.8.1.6. Açık Oturum	32
2.8.1.7. Söylev (Nutuk)	33
2.8.1.8. Röportaj	33

2.8.1.9. Mülakat (Görüşme).....	33
2.8.2. Hazırlıksız Konuşmalar	34
2.8.2.1. Kendini Tanıtma	34
2.8.2.2. Tanışma- Tanıştırma.....	34
2.8.2.3. Teşekkür Etme ve Özür Dileme	35
2.8.2.4. Telefonda Konuşma	35
2.8.2.5. Ziyaret.....	35
2.8.2.6. Selamlaşma.....	35
2.8.2.7. Yol Sorma, Yol Tarif Etme	36
2.8.2.8. Kutlamalar.....	36
2.8.2.9. Anma ve Yıl Dönümü Konuşmaları	36
2.8.2.10. Sohbet	36
2.8.2.11. Fıkra Anlatmak	37
2.8.2.12. Soru Sorma, Cevap Verme.....	37
2.8.2.13. Görevlilerle Yapılan Konuşmalar.....	37
2.8.2.14. Taziye (Başsağlığı)	37
2.8.2.15. Hitap	38
2.8.2.16. Kurum Tanıtma.....	38
2.8.2.17. Sunuş Konuşmaları.....	38
2.8.2.18. Açış Konuşmaları.....	38
2.9. Hazırlıksız Konuşmanın Önemi.....	39
2.10. Konuşma Eğitimi.....	40
2.10.1. Türkçe Öğretim Programında Konuşma Eğitiminin Yeri.....	41
2.10.2. Konuşma Eğitiminde Okulun ve Öğretmenin Etkisi	45
2.10.3. Konuşma Eğitiminde Aile ve Çevrenin Etkisi	47
2.10.4. Konuşma Eğitiminde Ölçme Değerlendirme	48
2.11. İlgili Araştırmalar	49
BÖLÜM 3.....	56
YÖNTEM.....	56
3.1. Araştırmanın Modeli.....	56
3.2. Çalışma Grubu	57
3.3. Verilerin Toplanması	57

3.4. Uygulama Basamakları ve Uygulama	57
3.4.1. Uygulama Basamakları	57
3.4.2. Uygulama	58
3.5. Verilerin Analizi	71
BÖLÜM 4.....	73
BULGULAR VE YORUMLAR.....	73
4.1. Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Uygulama Öncesi Hazırlıksız Konuşma Becerileriyle İlgili Bulgular	73
4.2. Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Uygulama Sonrası Hazırlıksız Konuşma Becerileriyle İlgili Bulgular	85
4.3. Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Uygulama Öncesi ve Uygulama Sonrası Hazırlıksız Konuşma Becerilerinin Karşılaştırılmasıyla İlgili Bulgular	97
4.4. Deney Grubundaki Öğrencilerin Uygulama Öncesi ve Uygulama Sonrası Hazırlıksız Konuşma Becerilerinin Kendi İçinde Karşılaştırılmasıyla İlgili Bulgular	108
4.5. Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Uygulama Öncesi ve Uygulama Sonrası Hazırlıksız Konuşma Becerilerinin Kendi İçinde Karşılaştırılmasıyla İlgili Bulgular	113
BÖLÜM 5.....	120
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	120
5.1. Sonuç	120
5.2. Öneriler	124
KAYNAKÇA	135
EKLER.....	141
EK-1. Konuşma Becerisi Uzman Değerlendirme Formu	142
EK-2. Ön Test ve Son Testte Kullanılan Kelimeler	143
EK-3. 1. Etkinlik	144
EK-4. 2. Etkinlik	145
EK-5. 3. Etkinlik	146
EK-6. 4. Etkinlik	147
EK-7. Sesin Oluşumunda Görev Alan Organlar	148
EK-8. İzin Dilekçesi	149

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Ünlü Harf Tablosu.....	59
Tablo 2. Ünsüz Harf Tablosu.....	59
Tablo 3. B Harfi Boğumlanma Tablosu	61
Tablo 4. P Harfi Boğumlanma Tablosu.....	61
Tablo 5. M Harfi Boğumlanma Tablosu	61
Tablo 6. F Harfi Boğumlanma Tablosu	62
Tablo 7. V Harfi Boğumlanma Tablosu.....	62
Tablo 8. D Harfi Boğumlanma Tablosu	62
Tablo 9. T Harfi Boğumlanma Tablosu	63
Tablo 10. N Harfi Boğumlanma Tablosu.....	63
Tablo 11. S Harfi Boğumlanma Tablosu	63
Tablo 12. Z Harfi Boğumlanma Tablosu	64
Tablo 13. Ş Harfi Boğumlanma Tablosu	64
Tablo 14. J Harfi Boğumlanma Tablosu.....	65
Tablo 15. C Harfi Boğumlanma Tablosu.....	65
Tablo 16. Ç Harfi Boğumlanma Tablosu.....	65
Tablo 17. L Harfi Boğumlanma Tablosu	66
Tablo 18. R Harfi Boğumlanma Tablosu	66
Tablo 19. K Harfi Boğumlanma Tablosu.....	66
Tablo 20. G Harfi Boğumlanma Tablosu	67
Tablo 21. H Harfi Boğumlanma Tablosu	67

Tablo 22. <i>Y Harfi Boğumlanma Tablosu</i>	67
Tablo 23. <i>Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Uygulama Öncesi Hazırlıksız Konuşma Becerileriyle İlgili Bulgular</i>	74
Tablo 24. <i>Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Uygulama Sonrası Hazırlıksız Konuşma Becerileriyle İlgili Bulgular</i>	86
Tablo 25. <i>Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Uygulama Öncesi ve Uygulama Sonrası Hazırlıksız Konuşma Becerileri Arasındaki Farklar</i>	98
Tablo 26. <i>Deney Grubundaki Öğrencilerin Uygulama Öncesi ve Uygulama Sonrası Hazırlıksız Konuşma Becerileri Arasındaki Farklar</i>	108
Tablo 27. <i>Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Uygulama Öncesi ve Uygulama Sonrası Hazırlıksız Konuşma Becerileri Arasındaki Farklar</i>	114

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1.* Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“7- Kelimeleri anlamına uygun kullanır.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı..... 76
- Şekil 2.* Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“8- Olayları sıraya koyarak anlatır.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı 76
- Şekil 3.* Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“9- Bilgileri sıraya koyarak anlatır.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı 77
- Şekil 4.* Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“11- Dil bilgisi kurallarına uygun konuşur.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı 77
- Şekil 5.* Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“14- Konuşması anlatım yönünden kurallara uygundur.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı 78
- Şekil 6.* Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“15- Konuşması içerik yönünden yeterlidir” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı 78
- Şekil 7.* Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“1- İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı 79
- Şekil 8.* Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“2- Kelimeleri doğru telaffuz eder.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı 79
- Şekil 9.* Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“3- Konuşurken gerekli yerlerde vurgu yapar.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı 80
- Şekil 10.* Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“4- Konuşmasında uygun yerlerde tonlama yapar.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı..... 80
- Şekil 11 .* Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“5- Konuşurken duraklama yapmaya dikkat eder.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı 81
- Şekil 12.* Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“6- Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı 81

Şekil 13. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“13- Dinleyicilerle göz teması kurar.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı.....	82
Şekil 14. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“16- Konuşurken diyafram nefesi kullanır.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı.....	82
Şekil 15. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“17- Konuşurken dik durur.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı.....	83
Şekil 16. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“10- Konuşmasını verilen sürede tamamlar.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı.....	83
Şekil 17. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“12- Konuşurken heyecanını kontrol edebilir.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı.....	84
Şekil 18. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“18- Konuşmasına hitap cümlesiyle başlar” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı.....	84
Şekil 19. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“19- Konuşmasını teşekkür cümlesiyle bitirir” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı.....	85
Şekil 20. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“20- Konuşma esnasında nezaket kurallarına uyar” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı.....	85
Şekil 21. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“7- Kelimeleri anlamına uygun kullanır.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı.....	88
Şekil 22. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“8- Olayları sıraya koyarak anlatır.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı.....	88
Şekil 23. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“9- Bilgileri sıraya koyarak anlatır.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı.....	89
Şekil 24. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“11- Dil bilgisi kurallarına uygun konuşur.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı.....	89
Şekil 25. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“14- Konuşması anlatım yönünden kurallara uygundur” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı	90
Şekil 26. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“15- Konuşması içerik yönünden yeterlidir” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı.....	90

Şekil 27. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“1- İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı.....	91
Şekil 28. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“2- Kelimeleri doğru telaffuz eder.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı.....	91
Şekil 29. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“3- Konuşurken gerekli yerlerde vurgu yapar.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı...	92
Şekil 30. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“4- Konuşmasında uygun yerlerde tonlama yapar.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı	92
Şekil 31. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“5- Konuşurken duraklama yapmaya dikkat eder.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı ...	93
Şekil 32. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“6- Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı.....	93
Şekil 33. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“13- Dinleyicilerle göz teması kurar.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı.....	94
Şekil 34. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“16- Konuşurken diyafram nefesi kullanır” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı.....	94
Şekil 35. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“17- Konuşurken dik durur.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı.....	95
Şekil 36. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“10- Konuşmasını verilen sürede tamamlar.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı.....	95
Şekil 37. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “12-Konuşurken heyecanını kontrol edebilir.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı	96
Şekil 38. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“18- Konuşmasına hitap cümlesiyle başlar” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı.....	96
Şekil 39. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin“19- Konuşmasını teşekkür cümlesiyle bitirir.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı	97

Şekil 40. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “20- Konuşma esnasında nezaket kurallarına uyar.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı	97

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
TDK	Türk Dil Kurumu

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu ele alınmış; araştırmanın amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları üzerinde durulmuştur.

1.1. Problem Durumu

İletişim; bilgi, duygu ve düşüncenin paylaşılma sürecidir. İnsanoğlu yaşamı boyunca çevresindekilerle iletişim halindedir. İletişimin temel unsuru ise dildir. Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan ve çeşitli sembollerden oluşan bir yapı, kendince kuralları olan bir sistemdir. Ergin (1993)'e göre dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan, kendine has kuralları olan ve bu kurallar çerçevesinde gelişen canlı bir yapıdır (s.3). TDK ise dili, “insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban.” olarak tanımlamıştır (2011, s.664). Dil, toplu halde yaşamının bir sonucu; toplum olabilmenin de en büyük şartıdır. Bireyin kendini bir topluma ait hissetmesi, toplum içinde ihtiyaçlarını giderebilmesi dil sayesinde mümkün olabilmektedir.

Dil, anlama ve anlatma becerilerinden oluşmaktadır. Okuma ve dinleme anlama becerisini; konuşma ve yazma da anlatma becerisini oluşturur. Türkçe derslerinde amaç dört temel dil becerisini öğrencilere kazandırmak ve hedeflenen düzeyde geliştirmektir. Bu dört beceri de aynı ölçüde öneme sahiptir.

Anlatma becerileri konuşma ve yazmadır. Konuşma yazmadan daha önce ve daha sık kullanılan bir anlatma biçimidir.

Araştırmalar günümüzün %50 ile %80'lik kısmını iletişim kurarak geçirdiğimizi göstermektedir. İletişim kurma sürecinin ortalama %45'i dinleyerek, %30'u konuşarak, %16'sı okuyarak ve %9'u yazarak geçirilmektedir (Topçuoğlu ve Özden, 2012, s. 71).

İnsanlar arasındaki iletişimin büyük bir kısmı konuşma yoluyla gerçekleşir. Konuşma, iletişimin temelinde yer alan bir beceridir. Ammelburg (2003), konuşmanın çeşitli bilgiler edinme, düşünce ve görüş oluşturma, karşılıklı olarak anlaşma, karşınızdakini ikna etme vb. daha pek çok amaca hizmet ettiğini söyler (s.11). Toplumda saygın bir yeri olan başarılı insanlar aynı zamanda iyi birer konuşmacıdır. Duyguların, düşüncelerin, isteklerin, ihtiyaçların vb. pek çok şeyin karşınızdaki insanlara aktarılmasının en etkili ve en kestirme yolu konuşmadır.

Konuşma yeteneği doğuştan gelir fakat doğru ve güzel konuşabilmek eğitimle mümkün olmaktadır. Konuşma eğitimi ilk olarak ailede başlar. Daha sonra eğitim kurumlarında bu beceri geliştirilerek kendini etkili ve güzel ifade edebilen bireyler yetiştirmek amaçlanır. Öğrencilere konuşma becerisi kazandırmada Türkçe öğretmenleri etkin bir rol üstlenmektedir. Türkçe Dersi (6,7,8. Sınıflar) Öğretim Programına göre (MEB, 2006), konuşma becerisi, öğrencilerin Türkçenin estetik zevkine vararak ve zengin söz varlığından faydalananarak kendilerini doğru, güzel ve rahat ifade edebilmeleri, sosyal hayatta karşılaştıkları sorunları konuşarak çözüme kavuşturabilmeleri, yorumlayıp değerlendirebilmeleri, çevreleriyle iletişim kurup iş birliği yapmaları ve ortak karar vermeleri açısından önem taşımaktadır (s. 6).

İlköğretim okullarında öğretimi yapılan Türkçe dersleri, öğrencilere belli alanlarda bilgi kazandırmaktan ziyade birtakım beceriler kazandırmayı hedefler. Diyebiliriz ki Türkçe dersi bir bilgi değil, ifade ve beceri dersidir. Türkçe dersinde temel hedef öğrencilere anlama ve anlatma becerileri kazandırıp bunları geliştirmektir. Öğrencilerin gördüğünü, okuduğunu, düşündüğünü doğru ve amaca uygun bir şekilde anlatabilmesini sağlayabilmek, Türkçe derslerinde en önemli amaçtır. Anlatmanın yazılı ve sözlü olmak üzere iki yolu vardır. Yazılı anlatımda yazı dili, sözlü anlatımda konuşma dili kullanılmaktadır. Bundan dolayı Türkçe derslerinde hem yazılı hem de sözlü anlatıma gereken önem verilmelidir.

Konuşma becerisi literatürde hazırlıklı konuşma ve hazırlıksız konuşma olarak ikiye ayrılır.

Kişi iletişim kurarken daha çok hazırlıksız konuşma ile karşılaşır. Hazırlıksız konuşmanın belli bir yeri, zamanı, öncesinde hazırlığı yoktur. Her an her yerde hazırlıksız konuşmalar yapabiliriz. Bundan dolayı hazırlıksız konuşma yapabilmek sağlıklı iletişim kurabilmek için son derece önemlidir.

“Altıncı sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma uygulamalarında başarı düzeyi nedir? Öğrencilerin hazırlıksız konuşma becerilerini dil ve anlatım, konuşmanın fiziksel unsurları ile sunum yönünden geliştirmek için yapılan çalışmalar öğrencilerin hazırlıksız konuşma becerilerini geliştirmiş midir?” soruları bu araştırmanın problem durumunu oluşturmaktadır.

1.2. Alt Problemler

1. Konuşmalarda dil ve anlatım yönünden ön test-son test sonuçları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

- Kelimeleri anlamlarına uygun kullanmada anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Olayları sıraya koyarak anlatmada anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Bilgileri sıraya koyarak anlatmada anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Konuşmaların dil bilgisi kurallarına uygunluğunda anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Konuşmaların anlatım yönünden kurallara uygunluğunda anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Konuşmaların içerik yönünden yeterliliğinde anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. Konuşmanın fiziksel unsurlarını kullanmada ön test-son test sonuçları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

- İşitilebilir bir ses tonuyla konuşmada anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Kelimelerin doğru telâffuzunda anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Gerekli yerlerde vurgu yapmada anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Konuşurken tonlama yapmada anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Konuşurken duraklama yapmaya dikkat etmede anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Konuşurken jest ve mimik kullanmada anlamlı bir fark var mıdır?
- Konuşma yaparken dinleyicilerle göz teması kurmada anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Konuşurken diyafram nefesi kullanmada anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Konuşurken dik durmada anlamlı bir farklılık var mıdır?

3. Konuşmaların sunum yönünden yeterliliğinde ön test-son test sonuçları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

- Konuşmaları verilen sürede tamamlamada anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Heyecanını kontrol edebilmede anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Konuşmalara hitap cümlesiyle başlamada anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Konuşmaları teşekkür cümlesiyle bitirmede anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Konuşma esnasında nezaket kurallarına uymada anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

İnsan, yaşantısı boyunca çevresiyle iletişim halindedir. Bu iletişim genellikle “konuşma” eylemi ile sağlanır. Konuşma, hazırlıklı konuşma ve hazırlıksız konuşma olmak üzere iki türlü gerçekleşir. Öğrenciler, günlük yaşantılarında en çok hazırlıksız konuşmayla karşı karşıya kalmaktadır. Hemen hemen her alanda hazırlıksız konuşmalarla karşılaşmak mümkündür. Bundan dolayı hazırlıksız konuşma becerisini geliştirmek önemsenmelidir. Beceriye geliştirmek için çeşitli çalışmalar mutlaka yapılmalıdır.

Araştırmanın amacı; 6. sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerilerindeki mevcut düzeylerini belirlemek; İlköğretim Türkçe Dersi (1- 8. sınıflar) Öğretim Programı’nda yer alan konuşma becerisine yönelik kazanımlara göre hazırlanan çalışmalar ve etkinliklerle çocukların hazırlıksız konuşma becerisini geliştirmek; ön test ve son testi karşılaştırıp öğrencilerin hazırlıksız konuşma becerilerinin gelişimini ortaya koymaktır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Konuşma, duygu ve düşünceleri sözlü olarak karşı tarafa iletme işidir. Bu iletinin sağlıklı ve etkili olabilmesi doğru ve güzel konuşmayla mümkündür. Doğru ve güzel konuşma ancak eğitimle mümkün olan bir durumdur. Eğitim kurumlarında her kademedede konuşma becerisine ve onu geliştirmeye önem verilmelidir.

Çalışma, 6.sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerilerinin düzeyini tespit etmesi, hazırlıksız konuşma becerisini geliştirmeye yönelik ne tür çalışmalar yapılabileceği konusunda fikir vermesi yönünden önem arz etmektedir. Hazırlıksız konuşma yaparken en çok hangi hataların yapıldığını ortaya koyması; hazırlıksız konuşmaların dil ve anlatım, konuşmanın fiziksel unsurları ve sunum yönünden durumlarını göstermesi bakımından da önem taşımaktadır.

Bu çalışmada konuşma becerisi detaylı bir şekilde ele alınarak bu beceriyi geliştirmek için neler yapılabileceği üzerinde durulmuştur. Çalışma kapsamında yapılan etkinliklerin Türkçe derslerinde hazırlıksız konuşma becerisine yönelik çalışmalarda Türkçe öğretmenlerine yararlı olacağına inanılmaktadır.

1.5. Varsayımlar

1. Öğrencilerin hazırlıksız konuşma becerisini geliştirmeye yönelik yapılan etkinlikler öğrenci seviyesine uygundur.
2. Ön testte ve son testte kullanılan kelimeler öğrencilerin seviyelerine uygundur.
3. Hazırlıksız konuşma becerisini geliştirmek için yapılan uygulamalar konuşma becerisi kazanımlarını kazandırmaya yöneliktir.
4. Öğrencilerin ön test ve son test puanları hazırlıksız konuşma becerilerindeki değişimi gerçek düzeyde yansıtmaktadır.
5. Hazırlıksız konuşma becerisinin gelişmesi diğer konuşma türlerinin de gelişmesine etki edecektir.

1.6. Sınırlılıklar

1. Çalışma Ankara/Keçiören Abdulhakim Arvasi Ortaokulunda 6. sınıfta öğretim gören 40 öğrenci ile sınırlıdır. Öğrencilerin 20'si deney, 20'si kontrol grubunu oluşturmaktadır.
2. Çalışma hazırlıksız konuşma becerisi ile sınırlandırılmıştır.
3. Araştırma 2017- 2018 eğitim- öğretim dönemiyle sınırlıdır.
4. Öğrencilerin hazırlıksız konuşma becerisi değerlendirilirken ve bu beceriyi geliştirmek için çalışmalar yapılırken Türkçe Dersi (1- 8. Sınıflar) Öğretim Programı esas alınmıştır.

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. İletişim ve Dil

İletişim; bütün canlıların yaşamak, kendini anlatmak ve başkalarını anlamak için giriştiği amaçlı bir uğraştır. Hayatta kalma içgüdüğü, canlıların çevresiyle bir biçimde ilişkiye geçmesini ve kurduğu ilişkileri sürdürmesini zorunlu hale getirmektedir(Yakıcı, Yücel, Doğan ve Yelok, 2012, s.1). Batı dillerindeki *communication* sözü karşılığında kullanılan iletişim bilgi, düşünce, duygu ve davranışların bir kaynaktan muhataba yazılı, sözlü veya sözsüz olarak aktarılmasıdır (Örgen vd. 2012, s. 263). İletişim bir süreçtir. Birey, bu süreçte çevresiyle etkileşim içine girer. Bu etkileşim yazılı, sözlü veya sözsüz şekillerde gerçekleşir. Dökmen (2010) de iletişimi, bilgi üretilen, aktarılan ve anlamlandırılan süreç olarak tanımlamıştır (s.37).İnsanlar dil sayesinde bilgiyi üretir ve aktarır. İnsanın üretme ve ürettiklerini aktarma ihtiyacı iletişimi doğurur. İnsan olmanın, toplu halde yaşamının temelinde paylaşma arzusu yatmaktadır. Paylaşım yaparken kullanılan araç ise dildir.

Dil, çeşitli sesler ve işaretlerden oluşan, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan, kendine özgü yapısı ve kuralları olan bir sistemdir. Dil sayesinde duygu ve düşünceler, istek ve hayaller başkalarına aktarılır. TDK (2011) dili “İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban” olarak tanımlamıştır (s. 664). Dilin duygu ve düşünceleri hem oluşturan hem de taşıyan bir unsur olduğu hemen hemen tüm tanımlarda vurgulanmaktadır. Aktaş ve Gündüz (2009) de dili, sözcüklerin anlamlı ve mantıksal bir kural içinde bir araya gelmesiyle oluşmuş bir iletişim aracı olarak tanımlamıştır (s. 28). Dil, insanların duygu, düşünce ve gözlemlerini işaret veya kelimelerle paylaştıkları bir sistemdir. Bu sistem ses, kelime, cümle, işaret gibi çeşitli öğelerle dile özgü kural, yöntem, beceri ve tekniklerden oluşmaktadır (Güneş, 2014, s.21). Dil, kendine has kuralları olan bir yapıdır ve iletişimin temelini oluşturur. Duygu, düşünce, hayal ve isteklerin başka insanlara aktarılabilmesi dil ile mümkündür.

İletişimin temelinde paylaşma içgüdüğü yatar. Duygu, düşünce, istek ve hayallerin paylaşılma isteğı iletişim sürecini oluşturur. İletişimin sağlıklı kurulabilmesi iletişim sürecini oluşturan unsurların eksiksiz bir şekilde var olmasına bağıdır. Şahin (2012, s.25) iletişimin şu dört unsurdan oluştuğunu ifade eder:

1. Kaynak (Mesajı oluşturup ileten)
2. Mesaj (Kaynaktan alıcıya gönderilen ileti)
3. Kanal (Mesajın gönderildiğı araç)
4. Alıcı (Mesajı alan)

Dilin en önemli işlevi iletişimi sağlıyor olmasıdır. Ergin (1992)'e göre dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan, kendine has kuralları olan ve bu kurallar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örölmüş bir yapıdır (s.3). İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan araç dildir. Toplu halde yaşıyor olmak iletişimi, iletişim kurma ihtiyacı ise dilin varlığını zorunlu kılar. İnsanların duygu, düşünce, hayal ve isteklerini anlatmak için kullandıkları işaretlere ve özellikle ses işaretlerinin tümüne birden dil denir (Yalçın, 2005, s. 7). Dilin en temel işlevi insanlar arasında iletişimi sağlamasıdır. İletişim kurmak zorunlu bir ihtiyaçtır. Bu zorunlu ihtiyaç; kendince yapısı ve kuralları olan , dil dediğimiz sistemi de zorunlu kılar.

İnsan iletişim sürecinde en çok dile başvurur. Çünkü dil, anlaşma araçlarının en kullanışlı ve gelişmiş olanıdır. Anlama ve anlatma aracı dildir. İletişimin temelini oluşturur. İletişim olmadan anlaşma, anlaşma olmadan toplumsal hayat mümkün değildir (Doğan ve Sağlam, 2013, s.44). Toplumsal alanda sağlıklı iletişimler kurabilmek dili güzel ve etkili kullanabilmekle mümkündür. Dili yanlış kullanmak, insanlar arasında anlaşmazlıklara ve iletişim çatışmalarına yol açmaktadır.

2.2. İletişim Türleri

Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başka kişi ya da kişilere aktarılması anlamına gelen iletişim temel olarak üç gruba ayrılır: Sözlü iletişim, yazılı iletişim, sözsüz iletişim (Şahin, 2012, s.26). İletişim türlerinden en fazla kullanılanı ise sözlü iletişimdir. Toplumsal alanlarda en çok sözlü iletişimle karşılaşılır.

2.2.1. Yazılı İletişim

Mesajın kaynaktan alıcıya yazılı olarak iletilmesiyle yazılı iletişim oluşur. Yazılı yapılan iletişimde bilgilerin nesiller arasında bozulmadan aktarılabilmesi söz konusudur. Örgen vd. (2007) insanlığın bilgi ve deneyimlerinin sonraki devirlere yazıyla aktarıldığı gibi birbirinden uzakta bulunan kişilerin de birikimlerini yazıyla paylaşma imkânına sahip olduklarını belirtmişlerdir (s.266). Mesajların karşı tarafa yazı dili kullanılarak aktarıldığı iletişim türüne “yazılı iletişim” denir. Yazılı iletişimi diğer iletişim türlerinden ayıran temel özellik, bu tür iletişimin bir metin veya belge üzerinde yapılıyor olmasıdır (Yatkin, 2003, s.55). Bir metin veya belge üzerinden yapılan yazılı iletişim bu yönüyle kalıcılığı sağlar. Nesilden nesile aktarılması daha kolay olur.

Yazılı iletişim, zaman ve mekân sınırlarını ortadan kaldıran en etkili, güvenli ve kalıcı (*Söz uçar yazı kalır.*) iletişim türüdür. Yazıyla iletişim kurmak için göndericinin ve alıcının aynı zamanda ve aynı yerde olmasına gerek yoktur (Örgen vd., 2007, s.265). Yazılı iletişim bir anlamda sözlerin kalıcılığını sağlar ve duygu, düşünceleri sonraki nesillere aktarır. Yazılı iletişimin etkin ve başarılı bir biçimde sürdürülebilmesi için iletişim sırasında kullanılan kelime ve cümlelerin doğru, açık, anlaşılır ve sade olması gerekmektedir. Okuyucunun yanlış anlayabileceği ifadelerden, ağır ve süslü anlatımlardan kaçınılmalıdır (Temizyürek vd., 2017, s.15). Yazılı iletişim, yüz yüze yapılan bir iletişim değildir. Bundan dolayı yanlış anlamalar, yazılanları yanlış yorumlamalar sık olabilmektedir. Yazılı iletişim kuran bireyler, karşılarındaki insanların rahatlıkla anlayıp doğru yorumlayabileceği ifadeler kullanmaya özen göstermelidir.

2.2.2. Sözlü İletişim

İnsanın duygu, düşünce, izlenim ve tasarılarını sözle bildirmesine “sözlü iletişim” denir. Sözlü iletişimin en önemli boyutu da “konuşma”dır. Konuşma, insanı insan yapan en önemli özelliklerden biridir (Babacan, 2007, s.265). Günlük hayatta en fazla sözlü iletişimle karşılaşırız. Sözlü iletişimin temelinde ise konuşma vardır. Konuşma becerisine sahip bireyler sözlü iletişim kurabilirler.

Bir toplumun içine doğan her insan için ilk iletişim yolu, sözlü iletişimdir. Kişi henüz okuma yazma öğrenmeden zihni, bir dilin içinde şekillenir. Bu iki yönlü bir işlemdir. Şöyle ki kişinin bu süreçte duyduğu ve dinlediği çevre ile zihni şekillenirken çevresine verdiği tepkilerle de kişiliği ortaya çıkar. Sözlü iletişim becerisi, yaygın eğitim kurumlarından

önce bu düzeyde bir öğrenme süreciyle geliştirilir. Geliştirilen iletişim becerisi kişinin kendini doğru ve güzel bir biçimde anlatmasını sağlar, ilişki kurduğu kişileri de aynı biçimde anlamasına ortam hazırlar (Yakıcı vd., 2012, s.3). Kişi doğduğu andan itibaren sözlü iletişimle karşı karşı karşıya kalır. Dilin temel özelliği bir anlaşma aracı, bir iletişim aracı olmasıdır. En etkili ve en kolay iletişim dille kurulur. İnsanların konuşarak anlaşmaları sözlü iletişimdir. Hazırlıksız ve hazırlıklı bütün konuşmalar sözlü iletişime girer. Sözlü iletişim yüz yüze kurulabileceği gibi televizyon, radyo ve internet aracılığıyla da gerçekleştirilebilir (Örgen vd., 2007, s.266). Sözlü iletişim genellikle yüz yüze yapılır. Yüz yüze yapılan iletişim ise yanlış anlaşılmalara ortadan kaldırır. Sözlü iletişimde insanlar kendilerini daha iyi ifade edebilmektedir. Sözlü iletişim, bireylere anlattıklarını jest ve mimikleriyle destekleme imkânı verir.

Sözlü iletişimin özellikleri şunlardır:

- Sözlü iletişim, dil üzerinden gerçekleştirilen bir iletişimdir.
- Sözlü iletişim, bir toplumun içinde herhangi bir öğrenim süreci gözetilmeden edinilir. Bu yönüyle de yazılı iletişime göre daha doğaldır ve kültürü doğrudan yansıtır.
- Sözlü iletişim, muhatapla gelişen ve ilerleyen bir etkinliktir.
- Sözlü iletişimde vurgu ve tonlama anlamı büyük ölçüde etkiler.
- Sözlü iletişim anlıktır.
- Sözlü iletişim, zaman ve mekânla çevrelenip belirlendiği için sınırlıdır.
- Sözlü iletişim zihin kaymalarına açık bir iletişim türüdür. .
- Sözlü iletişimde sözcükler kadar beden dili de anlamı belirler. (Yakıcı vd., 2012, s.5,6,7). Beden dilinin kullanılması, sözlü iletişimin daha anlamlı ve etkili olmasını sağlar.

2.2.3. Sözsüz İletişim

Konuşma ve yazma dili kullanılmadan beden diliyle kurulan iletişimdir. Alıcıya mesaj göndermek için jest mimikler kullanılır. Örgen vd. (2007) beden dili ve ses (sesin bütün unsurları) aracılığıyla sözlü iletişimi desteklemek amacıyla (çoğu zaman da istem dışı olarak) kurulan iletişimin, sözsüz iletişim olduğunu ifade etmişlerdir (s.267). İnsanlar arasındaki iletişimin büyük kısmını sözsüz iletişim oluşturur. Sözsüz iletişimde hareket ve

tavırlar büyük öneme sahiptir çünkü sözsüz iletişim hareket ve tavırlara bağlı olarak oluşan iletişimidir (Taşer, 2015, s.107). Sözsüz iletişim genellikle sözlü iletişimi destekleme görevini üstlenir. Sözlü iletişimin etkili ve doğru bir şekilde kurulabilmesi sözsüz iletişim unsurlarının etkili kullanılabilmesiyle mümkündür.

Konuşma sırasında kullanılan kelimeler kimi zaman duygu, düşünce, hayal, bilgi, istek ve şikâyetleri karşıdaki insanlara anlatmakta yetersiz kalabilir. Bu durum, özellikle duygu, heyecan, coşkuların anlatılmasında daha sık görülür. Bundan dolayı sözlü olarak iletişim kurulurken jestlere ve mimiklere ait anlatım şekillerine başvurulur. Bu şekilde insanlar sözsüz iletişim kurmuş olurlar (Temizyürek vd., 2007, s.18). Sözsüz iletişimi sadece beden diliyle sınırlandırmamak gerekir. İletişim anında hem bireyde hem de çevrede var olan her şey sözsüz iletişimin de bir parçasıdır. Yalçın (2018) da sözsüz iletişimin beden dilini de kapsayan çok geniş bir alan olduğunu ifade eder. Bu alan içinde renkler, mekân, giyim kuşam gibi birçok konunun varlığından söz eder (s. 14). Sözsüz iletişimi sadece jest ve mimiklerle sınırlandırmak doğru değildir. İletişim anında, sözler dışında iletişime dahil olan her şey sözsüz iletişimi oluşturur.

Sözsüz iletişim sözlü iletişimi destekler ve daha etkili hale getirir. Konuşmak her zaman tek başına yeterli olmayabilir. Böyle durumlarda jest, mimik ve beden dili konuşarak kurulan iletişimde eksik kalan kısımları tamamlamak için kullanılır. Sözsüz iletişimin bazı unsurları vardır. Bu unsurları bilmek iletişimin daha sağlıklı kurulmasına yardımcı olacaktır. Kılınç ve Şahin (2013, s.200-206) bu unsurları şöyle sıralar:

- Vücudun duruşu
- Jest ve mimikler
- Göz hareketleri
- Giyim, renk ve makyaj
- Zaman ve mekânın kullanımı
- Mesafe

Beden dili kullanılırken dört farklı iletişim alanı vardır. 0-25 cm mahrem alan, 25-80 cm kişisel alan, 80-200 cm sosyal alan, 200 cm ve daha uzak genel alan olarak ifade edilmiştir (Akman, 2011, s.122-123). Sözsüz iletişimin sağlıklı kurulabilmesi, alıcıya verilmek istenen mesajların amacına uygun olarak iletebilmesi için bu dört iletişim alanına dikkat edilmelidir. Böylece iletişim amacına ulaşır ve istenen yönde etkileşim sağlanır.

Sözsüz iletişim;

- Yoruma açık bir iletişimdir.
- Duyguları belirtir. Kızgınlık, yorgunluk vs. gibi bazı durumlar sözsüz iletişimde daha iyi ifade edilir.
- Çift anlamlıdır.
- Duygusal iletiler sözsüz iletişimde daha etkili biçimde aktarılır.
- Sözsüz iletişim, öğrenme ve öğretme süreçlerinde oldukça etkilidir (Örgen vd., 2007, s.268). Sözsüz iletişim görsel hafızaya yöneliktir. İnsanların gördüklerini hatırlaması daha kolaydır. Eğitim ortamlarında sözsüz iletişim unsurlarının etkili bir şekilde kullanılması öğrenme sürecini olumlu etkileyecektir. Anlatılanların jest ve mimiklerle desteklenmesi kalıcılığın artmasını sağlayacaktır.

2.3. Temel Dil Becerileri

Çağdaş eğitim yaklaşımında Türkçe eğitiminin temel amacı temel dil becerilerini öğrencilere kazandırmak ve bu becerileri geliştirmektir. Ana dili dersinin temel görevi, her öğrencinin farklı seviyede bulunan dil becerisini teşvik etmek ve geliştirmektir (Yıldız, Okur, Arı ve Yılmaz, 2010, s. 65). Türkçe dersi bir beceri dersidir. Bundan dolayı Türkçe eğitiminde temel amaç bilgi yüklemek değil, dört temel dil becerisini geliştirmektir.

Dil becerileri anlama ve anlatma olmak üzere ikiye ayrılır. Okuma ve dinleme/izleme, anlamaya dayalı; konuşma ve yazma, anlatmaya dayalı dil becerilerini oluşturur. Bu dört temel dil becerisi de aynı ölçüde öneme sahiptir, birinin gelişmesi ya da gelişmemesi diğerlerini de etkilemektedir. Türkçe derslerinde temel amaç bu becerileri kazandırmak ve geliştirmektir. Mert (2014, s.24)' e göre de ana dili etkili ve güzel kullanmak temel dil becerilerinin eksiksiz kazanılmasıyla mümkündür. İyi bir ana dili kullanıcısı dört temel dil becerisini etkin olarak kullanabilmelidir. Çünkü bu dört beceri alanının gelişimi öğrencinin tüm yaşamını biçimlendirir. Bireyin iletişimsel yeterliliği bu becerilerin birbiriyle bağlantılı gelişimiyle ilişkilidir; bir becerinin gelişimi öteki becerinin gelişimini etkilemektedir.

Ana dili eğitimi çok amaçlıdır, bundan dolayı uygulaması da okuyup anlama, dinleyip anlama, sözlü anlatım, yazı ile anlatım, dil bilgisi, sözcük çalışması, edebiyat sanatının

kurallarını öğrenme, edebiyat eserlerini anlayıp değerlendirme gibi çok yönlü olmaktadır (Aytaş ve Çeçen, 2010, s.79).

2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe dersinde kazandırılması gereken beceriler dinleme, konuşma, okuma, yazma ile dil bilgisi kazanımlarından oluşur. Ana dili gelişimini tek yönlü sağlamak mümkün değildir. Bu yüzden Türkçe dersindeki tüm beceri alanlarına yönelik kazanımlara aynı derecede önem verilmelidir.

2.3.1. Okuma

“Okuma, insanların kendi aralarında önceden kararlaştırdıkları özel sembollerin duyu organları yoluyla algılanıp beyin tarafından yorumlanarak değerlendirilmesi işidir” (Yalçın, 2018, s.119). Okumak herhangi bir konuda bilgi edinmek, estetik ve sanat duygularını harekete geçirmek, ya da vakit geçirmek için yapılan bir uğraşa verilen genel isimdir. Bu özelliğinden dolayı bize yol gösteren ve ruhumuzu tedavi eden bir yöntem olarak da tanımlamak mümkündür. Okumak, araştıran, sorgulayan insan için temel bir ihtiyaç olarak kabul edilir (Aktaş ve Gündüz, 2002, s.17). Tanımlarda da ifade edildiği gibi birey farklı amaçlar için okuma eylemine yönelebilir. Hangi amaçla yapılırsa yapılsın okumanın kişiye sayısız faydaları vardır. Okumak, kişinin ufkunu genişletir, okuyan birey dile daha hâkimdir, dilin inceliklerini bilir ve dili daha güzel kullanır.

Türkçe Öğretim Programı (MEB, 2006)'nda okuma, ses organları ve göz yoluyla algılanan işaret ve sembollerin beyin tarafından yorumlanarak değerlendirilmesi ve anlamlandırılması süreci olarak tanımlanır. Okuma becerisinin, öğrencinin farklı kaynaklara ulaşarak yeni bilgi, olay, durum ve deneyimlerle karşılaşmasını sağladığı ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu becerinin; öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma, eleştirel düşünmeyi sağlayan bir süreci de içine aldığı;. Programda okuma öğrenme alanıyla, öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaştıkları yazılı metinleri doğru, akıcı bir biçimde ve uygun yöntemleri kullanarak okuyabilmelerinin, okuduklarını değerlendirip eleştirel bir bakış açısıyla yorumlayabilmelerinin ve okumayı bir alışkanlık haline getirebilmelerinin amaçlandığı belirtilmiştir (s. 6). Türkçe Öğretim Programı öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmayı amaçlar. Okuma alışkanlığı kazanan öğrencilerin bilgi birikimleri ve kelime hazineleri artacaktır. Bu durum da konuşma becerilerini doğrudan etkileyecek ve öğrencilerin konuşmaları içerik yönünden daha yeterli; etkili ve güzel olacaktır

2.3.2. Dinleme

Dinleme, öğrenme ve anlamamanın etkili yollarından biridir. Konuşma ve yazmanın ayrılmaz unsuru olan dinleme, konuşulanları algılama, anlama ve öğrenmenin temelinde yer alır (Örgen vd., 2012, s.260). Günlük yaşantımızda en fazla dinleme becerisini kullanırız. İyi bir konuşmacı olmanın şartlarından biri de iyi bir dinleyici olmaktır. Dinleme etkinliği, dört temel dil becerisinden de en çok kullanılanıdır. Çünkü dinleme, öğrenme yöntemlerinin de temelini oluşturmaktadır (Aktaş ve Gündüz, 2002, s.246). Dinleme becerisi gelişmemiş birinin diğer dil becerilerinin sağlıklı bir şekilde gelişmesi beklenemez. Anlama ve anlatmanın temelinde dinleme vardır.

İnsanoğlunun hayatı boyunca en çok karşılaştığı dil becerisi dinlemedir. Henüz doğmadan başlar dinleme süreci. Evde, okulda, iş yerinde, arkadaş ortamında, toplu taşıma araçlarında vb. pek çok ortamda en çok yapılan eylem dinlemedir. Dinleme, sözlü iletişim açısından da hayati öneme sahiptir. Dinlemeyi bilmek bireyi her anlamda daha başarılı kılar. İyi bir dinleyici aynı zamanda iyi de bir konuşmacı olur.

Öğrenme sürecinde dinlemenin önemli bir payı olduğu bilinen bir gerçektir. Araştırmalara göre öğrencinin bir ders süresince dinleyerek ve izleyerek öğrenebileceği bir konuyu ders dışında öğrenebilmesi için üç katı zaman harcaması gerekmektedir. Ayrıca okulda öğrencilerin zamanlarının büyük bir kısmı öğretmenlerini ve arkadaşlarını dinlemekle geçmektedir (Aktaş ve Gündüz, 2002, s.246). Dinleme becerisi gelişmiş öğrencilerin daha başarılı oldukları görülmektedir. Diğer dil becerileri de dinleme becerisi ile doğrudan ilişkilidir.

Dinleme/izleme iletişim kurmanın ve öğrenmenin temel yollarından biridir. Görsel ve işitsel araçların hayatın her alanında giderek yaygınlaşması ve bu araçların eğitimde kullanılması etkili bir dinleme/izleme eğitimi gerektirmektedir. Bu becerinin geliştirilmesiyle, öğrencilerden dinlediklerini/izlediklerini sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişkilendirme, eleştirme ve bunlarla ilgili çıkarımlarda bulunma gibi üst becerileri gerçekleştirmesi beklenmektedir (MEB, 2006, s.5).

2.3.3. Yazma

Günümüzde iletişim, içinde yaşadığımız çağa adını verecek kadar önem kazanmıştır. İnsan zekâsının bir ürünü olan internet hayatın içine girmiş, zaman ve mekân mefhumunu

ortadan kaldırmıştır. Ancak bu iletişimin temel malzemesi dildir. Dili kalıcı kılan ise yazılı anlatımdır (Aktaş ve Gündüz, 2002, s.61). Dil, ilk insandan günümüze iletişimi sağlamada en önemli unsur olmuştur. İnsanoğlu dil aracılığıyla kendini ifade etmiş, yaşadığı toplumda anlamlı bir yer edinmeye çalışmıştır. Dil yoluyla kendini ifade etme şekli yazma ve konuşma olmak üzere iki kanaldan ilerlemiştir. Konuşmanın anlık olması, kalıcı olmaması yanında yazma kalıcı özelliğe sahip olup, toplumsal değerlerin sonraki nesillere aktarılmasını sağlamıştır.

Yazma becerisi eğitim kurumlarında öğrenilen ve geliştirilen bir beceridir. İlkokul birinci sınıfta başlayan yazma süreci, hayatın sonraki evrelerinde de devam etmektedir. Yazma dilinin kuralları bilen, kendini yazılı olarak ifade etmede sıkıntı yaşamayan ve başarılı şekilde yazılı iletişim kurabilen bireylerin varlığı, toplumda sağlıklı ve başarılı bir etkileşim sürecinin kurulabilmesi için oldukça önemlidir.

Sesler ve harfler bir işaret sistemi oluşturarak insanın anlama ve anlatma çabasını işitsel ve görsel hâle getirirler. Kendini anlatabilme, aktarabilme isteği insanı sözle, yazıyla karşı karşıya getirir. Yazma daha derli toplu bir ifadeye imkân sunar, düşüncüyü düzenleyebilme özelliğiyle insanın daha açık bir biçimde kendini anlatabilmesini sağlar (Örgen vd., 2012, s.19).

Bireyin kendini doğru ve amacına uygun olarak ifade etmesinde ve iletişim kurmasında en etkili araçlardan biri yazılı anlatımdır. Türkçe Öğretim Programı'nda yazma becerisinin geliştirilmesiyle; öğrencilerin duygu, düşünce, hayal, tasarı ve izlenimlerini dilin imkânlarından yararlanarak ve yazılı anlatım kurallarına uyarak anlatmalarını, yazmayı kendini ifade etmede bir alışkanlığa dönüştürmeleri ve yazma yeteneği olanların bu becerilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2006, s.7). Yazma, anlatma dil becerilerindendir. Konuşmaya göre daha derli toplu, genellikle de daha estetik bir yönü vardır. İnsanoğlu bilgi, deneyim, hayal, istek ve düşüncelerini yazarak bunları sonraki nesillere aktarır. Yazma, bir bakıma nesiller arası iletişimi sağlama görevini üstlenir.

2.3.4. Konuşma

Konuşma, dört temel dil becerisinden olup, “anlatma” eylemi için en çok tercih edilen dil becerisidir. Aktaş ve Gündüz (2002, s.257)' e göre konuşma, insanın, insanî ilişkilerini sürdürebilmesi için, en fazla ihtiyaç duyduğu ve yararlandığı dil becerisidir. İnsanlar

arasındaki iletişim, büyük oranda, konuşma ile gerçekleşir. Konuşma, duygu ve düşüncelerin dil aracılığıyla aktarılması şeklinde tanımlanabilir.

Konuşma, doğuştan var olan bir beceridir. Bu beceri eğitim kurumlarında geliştirilerek insanların etkili ve güzel konuşmaları sağlanmaya çalışılır. Her çocuk okula başladığında konuşma becerisine sahiptir. Fakat bu konuşma becerisi aile ve çevreden edinilen, Türkçenin kurallarından uzak, yerel özellikler taşıyan bir haldedir. Eğitimle birlikte güzel, etkili ve doğru, kısacası İstanbul Türkçesini kullanan bireyler yetiştirilmeye çalışılır.

Konuşma; bireyin sosyal hayatında iletişim kurmasını, bilgi ve birikimlerini paylaşmasını, duygu, düşünce ve gözlemlerini ifade etmesini sağlayan en etkili araçtır. Programda, konuşma becerisinin geliştirilmesiyle; öğrencilerin Türkçenin estetik zevkine vararak ve zengin söz varlığından faydalanarak kendilerini doğru ve rahat ifade edebilmeleri, sosyal hayatta karşılaşacakları sorunları konuşarak çözebilmeleri, yorumlayıp değerlendirmeler yapabilmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2006, s.6). İletişim kurmanın en etkili ve en kolay yolu konuşmadır. Öğretim Programı da öğrencileri kendilerini tam ve güzel ifade edebilen, çevreleriyle sağlıklı iletişim kurabilen bireyler olarak yetiştirmeyi amaç edinmiştir.

2.4. Konuşma ve Önemi

Duygu, düşünce, hayal ve isteklerin sözlü olarak karşımızdaki insanlara aktarılmasına “konuşma” denir. Konuşmanın temelinde dil ve o dili oluşturan sesler vardır.

Konuşma, insanın duygu ve düşüncelerini çeşitli sesler aracılığı ile karşısındaki kişilere aktarmasıdır (Gürzap, 2006, s.58). Konuşma, zihinsel bir süreç gerektirir. Zihinde tasarlanan her türlü bilgi ve olay uygun sesler kullanılarak konuşmayı meydana getirir. Güneş (2007, s.95)’e göre konuşma, zihinde başlayan ve düşüncelerin sözle ifade edilmesiyle tamamlanan bir süreçten meydana gelir. Bu süreçte zihinsel işlemlerle başlanmakta ve öncelikle zihinde yapılandırılmış bilgiler gözden geçirilmektedir. Bu sırada konuşmanın amacı, yöntemi, konusu ve sınırları belirlenmektedir. Ardından aktarılacak bilgiler seçilmektedir. Seçilen bilgiler çeşitli zihinsel işlemlerden geçirilmektedir. Bu işlemler sıralama, sınıflama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma ve değerlendirmedir. Bu işlemler sonucunda düzenlenen bilgiler cümlelere, kelimelere, hecelere ve seslere dökülerek aktarılmaktadır. Aktarma işlemi beden dili ile desteklenmektedir.

Konuşma, insana mahsus, insanın gerçekleştirebileceği bir eylemdir. Belirli düzeyde de olsa bir olgunlaşmayı, bir kültürel birikime sahip olmayı gerektirir. Çok eski bir ifade sanatı olan konuşma, bugün de etkili bir iletişim aracıdır, insanın kendisini, sağladığı birikimlerden de yararlanarak kusursuz bir söz diliyle dinleyicilere yansıtmasıdır (Ağca, 1999, s.71). Konuşmanın güzel ve etkileyici olmasında tecrübenin rolü yadsınamaz. Tecrübe, birikim, olgunluk, konuşmayı ve konuşmanın etkileyciliğini artırmaktadır. Konuşma yoluyla kurulan iletişimin kalitesini etkilemektedir. Belli düzeyde bilgi birikimine sahip bireyler daha güzel ve etkili konuşmalar yapabilmektedir.

Konuşma, bir insanın başka bir insan ya da topluluğa bilgi, görgü, duygu, düşünce, olay, gezi, gözlem, izlenim, dilek, öneri, deney ve hayallerini sözlü olarak anlatmasıdır. Konuşma, sürekli bir düşünme alışveriştir. Çünkü, konuşanlar arasında gidip gelen, konuşan kişileri birbirlerine verecekleri mesajlar çerçevesinde düşünmeye iten bir eylemdir (Yakıcı vd., 2012, s.11). Konuşma, kişinin kendisiyle başlar ve daha sonra diğer insanlara ulaşır. Konuşma süreci beyinde başlar. Beyinde oluşturulan ve düzenlenen bilgiler, çeşitli organların da katılımıyla en son seslere dökülerek etraftaki insanlara aktarılır. Evliyaoğlu (1973, s.61), konuşmanın insanlar arasında haberleşmeyi sağlayan ve anlatımı oluşturan bir işaretler sistemi olduğunu ifade eder. İnsanların toplu hale yaşaması ve paylaşım yapma ihtiyacı hissetmesi konuşmayı zorunlu kılmıştır.

Konuşma iletişimin bir parçasıdır, dinleyiciye karşı bir kimsenin belli konu üzerinde söylediği sözlere ya da dil aracılığıyla duygu ve düşüncelerini aktarmasına denir. İnsanın doğuştan sahip olduğu, zaman içinde öğrenip yaşayarak edindiği düşünce ve görüşleri ile kendi istek ve duygularını belli bir amaçla karşısındakilere aktarabilmesine “konuşma” denir (Babacan,2007, s.267). Konuşmada, birden fazla unsurun etkisi vardır. Konuşmayı sadece dille yapılan bir eylem olarak ifade etmek biraz eksik kalacaktır. Dil dışında konuşmaya dâhil olan unsurlar hem dili destekleyecek hem de konuşmayı daha güzel bir hale getirecektir. Taşer (2015, s.63) de bu durumu, insanın, karşısındaki kişiyi ya da kişileri etkilemek amacıyla kaslarının hareket etmesinden doğan ses-ışık dalgalarının oluşturduğu psiko-fizik bir sürece konuşma denir. Bir el hareketi, omuz silkme, kaş çatma, bir inilti, bir haykırış, söylenen bir söz, bir tümce, kısaca bunlardan birini veya bunların birkaçının birleşimini de konuşma saymak gerektiği şeklinde ifade etmiştir. Örgen vd. (2012, s.289) ise konuşmanın, sadece seslerle yapılmadığını, jest, mimik, el-kol, baş ve vücut hareketleriyle, giyim-kuşam vd. unsurlar da kullanılarak beden dilinden de yararlanıldığını, konuşma esnasında söylediklerini etkili kılmak için vurgu, tonlama, hız

(tempo)... gibi konuşmayı tamamlayıcı öğelere başvurmak gerektiğini belirtirler. Konuşma, birden fazla unsuru barındıran bir süreçtir. Zihinde başlayan bu süreç, zihindeki bilgilerin ve olayların seslere dökülerek ifade edilmesiyle devam eder. Jest ve mimikler de konuşma sürecine dâhil olur. Sadece seslerle yapılmayan; jest, mimik vb. unsurlarla desteklenen konuşmalar daha güzel ve etkileyici olmaktadır.

Konuşma, sadece bir iletişim aracı değildir, kişinin duygu ve düşüncelerini çevresindeki diğer canlılara aktarabileceği etkin bir yol, insan varlığının ön koşulu, kişiliği oluşturan temel etmenlerden birisidir (Özçimen, 2008, s.57). Kişilik ve konuşma arasında güçlü bir ilişki olduğu bilinmektedir. Özgüveni yüksek, pozitif yaklaşıma sahip, çok okuyan, çok araştıran, iyi bir gözlemci olan ve aynı zamanda etkin dinleme becerisine sahip bireylerin iyi birer konuşmacı oldukları da büyük bir gerçektir.

Konuşma insanın insanî ilişkilerini sürdürebilmek için en fazla ihtiyaç duyduğu ve en fazla yararlandığı dil becerisidir. Kişiler arası iletişim büyük oranda konuşmayla gerçekleşir. Konuşma aynı zamanda Türkçe öğretimi için de hayati bir öneme sahiptir. Okuma ve yazma gibi iki temel dil becerisinin de çıkış noktasıdır (Aktaş ve Gündüz, 2002, s.257). Konuşma, hem bireyin hayatında hem de toplumsal alanda ciddi görevler üstlenir ve büyük bir öneme sahiptir. İş yerinde, okulda ve toplumsal yaşantısında başarılı olan insanların genelde konuşma becerilerinin gelişmiş olduğunu görmekteyiz. Özellikle okullarda çocukların arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle kurdukları iletişim genelde konuşma yoluyla olmaktadır. Konuşma becerisine sahip çocuklar hem öğretmenleriyle hem arkadaşlarıyla daha güçlü ve sağlıklı bir iletişim ortamı oluşturabilecektir. İletişimin güçlü ve etkili olduğu ortamlarda da başarı kendiliğinden gelecektir. Bu bağlamda, konuşmaya gereken önem verilmeli, başarılı bir iletişimin başarılı bir konuşmadan geçtiği unutulmamalıdır.

2.5. Konuşmanın Unsurları

2.5.1. Konuşmanın Fiziksel Unsurları

2.5.1.1. Ses

Ses, bir titreşimdir. İki nesnenin sürtünmesiyle meydana gelen bu titreşimi kulağın duyması ve anlamlandırmasıyla ses oluşur. Temizyürek vd. (2017, s.47) diyaframdan başlayarak akciğerler, ses telleri ve ağız bölgesi ses organlarının yardımıyla ortaya çıkan sesi, bu organlar vasıtasıyla nefes verirken çıkardığımız titreşimler olarak tanımlar. Önen

(2004) titreşimle oluşan, insan kulağı ve duyarlı aygıtlarla alınabilen her tür hava titreşimi şeklinde ifade etmiştir(s.42). Ses fizikî anlamda hareketin havada meydana getirdiği titreşimdir. Titreşimin kaynağını oluşturan organların bu rollerini eksiksiz yerine getirecek bir oluşumda olmaları ön koşuldur. Akciğerler, diyafram, nefes borusu, gırtlak, dil, dişler, damak ve dudaklarda, işitme organında mevcut olan normal dışılık ya da iş görme eksikliği sesin istenilen kalitede oluşumunu engeller (Ağca, 1999, s.75). Sesin oluşumunda birden çok organ birlikte görev alır. Bu organların herhangi birinde oluşan bir sıkıntı diğer organların da çalışmasını olumsuz etkilemektedir.

Sesin oluşması için vücudumuzdaki birden fazla organın kullanılması ve bu organların uyumlu bir işbirliği yapması gerekmektedir. Sesin oluşumundaki ilk önemli aşama, ciğerlerimize aldığımız havanın karın boşluğu ile üst solunum yollarını birbirinden ayıran diyafram adını verdiğimiz zar, göğüs kasları ve göğüs kafesinin birbiri ile ahenkli çalışmasıdır. Bu ahenkli ve birbirine bağlı olarak çalışmayı yönlendiren de elbette beyindir (Yalçın, 2018, s.221).

Sesin oluşumu fiziksel ve zihinsel birtakım unsurların birlikte uyum içinde çalışmasıyla mümkün olabilmektedir. Ses, bu unsurların bir araya gelerek oluşturdukları titreşimlere verilen addır. Sesin oluşumunda görevli unsurlardan herhangi birinde meydana gelen bir bozukluk diğerlerinin çalışmasını da olumsuz etkileyecektir.

2.5.1.1.1. Sese Ait Kavramlar

Boğumlanma

Boğumlanma, konuşma eğitiminin en önemli unsurlarındandır. Konuşmaya dayalı mesleklerin hemen tamamında bu eğitim, konuşma eğitiminin en önemli kısmı sayılmaktadır. Boğumlanma eğitiminin amacı, ağızımızdan çıkan her sesi doğru ve etkili çıkarmayı sağlamaktır (Yalçın, 2018, s.229). Sesleri ve heceleri iyi anlaşılacak biçimde, doğru ve güzel çıkarmak boğumlanmadır. Etkili, güzel ve anlaşılır bir konuşma için doğru boğumlanma yapmak temel şartlardandır.

Tonlama

Konuşmaya duygu, düşünce, yumuşaklık, sertlik vb. katmak için, sesin yükselip alçalması, kalınlaşıp incelmesi, sertleşip yumuşamasına tonlama denir (Durbilmez vd., 2011, s.475). Sesin alçalıp yükselmesi, azalıp çoğalması tonlamayı oluşturur. Değişik ses tonlarını

çıkarmak konuşmayı daha ilgi çekici ve anlamlı hale getirir (Kaplan, 2015, s.32). Konuşurken tonlama yapılması konuşmayı daha etkileyici ve dikkat çekici bir hale getirir. Tonlamalara dikkat edilerek yapılan konuşma aynı zamanda dinleyenleri sıkmaz ve dinleyicilerde merak uyandırır.

Duraklama

Konuşurken doğal olarak soluk alırız, bunun için de duraklama yaparız. Soluksuz ve duraklamasız bir konuşma monotondur, duraklama eksikliği anlaşılabilme eksikliği de doğurur (Babacan, 2007, s.292). Duraklama doğru yerlerde yapılmalıdır, yerli yersiz durak yapmak bütünlüğü ve anlaşılabilirliği bozar.

Vurgu

Vurgu, konuşma sırasında sözcüklerdeki bir hecenin diğerlerine göre daha yüksek bir ses tonuyla, daha baskılı söylenmesidir. Vurgu, ilk, orta veya son hecede bulunabilir. Vurgunun yeri anlamı ya da anlam, vurgunun yerini belirleyebilmektedir (Toman, 2009, s.42). Vurgu, genellikle anlama bağlı olarak oluşur. Kimi durumlarda ise vurguya bağlı anlam oluşumu mümkün olabilmektedir. Vurgu yapılan kısımları daha baskılı ve dikkat çekici bir şekilde ifade etmek söz konusudur.

Konuşma ve okumada bir hecenin veya kelimenin diğerlerinden daha belirgin daha kuvvetli söylenmesine vurgu denir. Vurgu, söze duygu değeri katar, dinleyicinin dikkatini artırır, anlamın daha iyi kavranmasını sağlar. Ayrıca söze musikili bir hava da verir (Durbilmez vd., 2011, s.473). Vurgunun yapılması söylenenleri daha anlamlı kılar. Konuşmanın sıradanlıktan kurtulması ve sıkıcı bir hal almaması vurgu ile mümkün olabilmektedir.

Yalçın (2005, s.413-414) sözcük vurgusu, cümle vurgusu, mısra vurgusu ve şiddet vurgusu olmak üzere dört çeşit vurgudan söz eder.

Ulama

Yalçın (2005, s.415) ulamayı, sözcük sonlarındaki ünsüzlerin, kendilerinden sonra gelen ünlülere bağlanması olarak tanımlamıştır. Güzel okuyup konuşmak için ulamaya önem vermek gerektiğini belirtmiştir.

Güzel konuşmanın önemli unsurlarından biri de ulamadır. Sese müzikalite katan, konuşmayı daha estetik bir hale getiren özellik ulamadır.

2.5.1.1.2. İyi Bir Konuşmacının Ses Özellikleri

İşitilebilirlik

Konuşurken, sesin, bütün dinleyiciler tarafından rahatça işitilebilmesidir. Rahatsız edecek kadar yüksek ya da alçak tonlarda konuşulmamalı; ses tonu konuşulan ortamın ve dinleyici kitlesinin büyüklüğüne, dinleyicilerin özelliğine bağlı olarak ayarlanmalıdır (Kaplan, 2015, s.24). Konuşurken sesin işitilebilir düzeyde olması güzel ve etkili bir konuşma için önem teşkil eder. Konuşan kişi sesinin tonunu iyi ayarlamalı, işitilmeyecek kadar alçak veya rahatsız edecek kadar yüksek bir ses tonu tercih etmemelidir.

Akıcılık

Bir konuşmanın rahat ve kolay anlaşılması, kelimelerin dille dolaşmaması, dinleyicilerin konuşmayı rahatsız olmadan anlayabilmeleri durumuna “akıcılık” denir (Yaman, 2004, s.75). Konuşurken vurgu ve tonlama yapmaya özen göstermek gerekir. Doğru yerlerde doğru şekilde vurgu ve tonlama yapmak akıcı bir konuşma için gereklidir. Babacan (2007, s.279) akıcılığı kelimelerin birbiriyle uyumu sağlanarak, yumuşak bir biçimde söylenmesi olarak tanımlar. Kelimeleri tam boğumlandırmamanın, yanlış soluk almanın, vurgulamayı yerinde yapmamanın akıcılığı engellediğini belirtir.

Açıklık

Açıklık, kelimelerin belirgin bir biçimde söylenmesi olarak tanımlanabilir. Açıklığın sağlanabilmesi için, önemli kelimelerin daha net ve kuvvetli söylenmesi gerekmektedir. Konuşmada açıklığı engelleyen en önemli unsurlar dil ve dudak tembelliğidir. Tembel dudaklar, tembel çene ve tembel bir dil başarısızlığa neden olur (Babacan. 2007, s.279). Sağlıklı bir iletişim kurabilmek için açık ve anlaşılır konuşmak gerekmektedir. kelime ve sesleri yutmadan, olması gerektiği şekilde telâffuz ederek konuşmada açıklık sağlanabilir.

Hoşa giderlik

Ses tınısının katı, tiz, kulak tırmalayıcı, hırıltılı, madenî, burundan gelen, hışırtilı, boğuk, çok yumuşak, gevrek, biçimden yoksun vb. olmamasıdır. Bu özellikler genellikle doğuştan gelir ve çalışmayla düzeltilebilir. (Kaplan, 2015, s.25). Hoşa giden bir konuşmanın temelinde kişileri etkileyen bir ses tınısı vardır. Kulak tırmalayan, hırıltılı ve sert bir ses dinleyenleri rahatsız eder. Bu özelliklere sahip bir konuşma da güzel ve etkileyici olmaktan uzaktır.

Bükümlülük

Anlatılanlara göre sesin değişmesi, seste alçalıp yükselmelerin yaşanması bükümlülüktür. Bükümlülük sesteki esnekliği ifade eder. Bazı sözcükler vurgulanmak için alçak sesle bazıları da yüksek sesle söylenir. Babacan (2007, s.280)'a göre , esnek olmayan, tekdüze ses sıkıcıdır ve ilginin dağılmasına sebep olur. Anlatılmak istenen duygu ve düşünceye göre yerinde yapılan vurgu, ton ve hız değişiklikleri sese bükümlülük kazandırır. Bir konuşmanın aynı ses tonuyla başlayıp bitmesi dinleyenleri konuşmayı takip etme açısından zorlar. Konuşmanın içeriği ve hâkim olan duyguya göre sesin zaman zaman değişmesi gerekmektedir.

2.5.1.1.3. Sesin Oluşumunu Sağlayan Organlar

Hava titreşimlerinin kulakta duyulan hali olan ses; diyafram, kaburga ve göğüs kafesi, ciğerler, nefes borusu, gırtlak, dil, diş gibi organların katkısıyla kendiliğinden oluşan karmaşık işlemler sonucunda meydana gelir. Seslerin çıkışında bu organların gerilme, duraklama ve çözülme şekilleri aldıkları görülmektedir (Önen, 2004, s.27). Ses, birden fazla organın birlikte ve uyum içinde çalışmasıyla meydana gelir. Sesin oluşumunda görev alan organların birinde yaşanan herhangi bir problem diğer organları da olumsuz etkiler. Bu durumda sağlıklı bir ses oluşumunun gerçekleşmesi mümkün değildir.

Diyafram

Diyafram, karın boşluğu ile göğüs kafesini birbirinden ayıran, ortasına doğru incelen, kenarlara doğru kas ve sinirlerle kalınlaşan bir yapıya sahiptir. Diyaframın vücuttaki temel görevi nefes alıp vermektir. Diyaframın esnek yapısı ve zar şeklinde ortaya doğru incilmesiyle nefes alıp verme daha kontrollü bir hâle gelir. Sağlıklı bir nefes için aldığımız nefesi diyaframa kadar indirmemiz gerekir. (Temizyürek vd., 2017, s.48).

Doğru ve kontrollü nefes alma diyafram nefesiyle mümkün olabilmektedir. Sesin oluşabilmesi için nefes zorunlu bir unsurdur. Doğru alınan bir nefes, güzel konuşma için büyük önem arz eder.

Akciğerler

Konuşmada sesin meydana gelmesini sağlayan, bunun için gerekli hava akımını körükleyen organ akciğerlerdir. Gerekli hava akımını sağlamak için akciğerler, soluk alma ve soluk verme denilen iki eylemi gerçekleştirir. Ciğerlerin bu otomatik çalışmasını beyin

bilinç kontrolü dışında düzenler. Akciğerlerde solunum şu üç biçimde hava akımını sağlamaktadır:

- a. Kaburgaların yan duvarlarını genişletmekle,
- b. Kaburgaların üst kısmını yükseltmekle
- c. Diyaframı, yani ciğerlerin tabanını aşağıya bastırmakla (Evliyaoğlu, 1973, s.117).

Akciğerler, sesin oluşumu için gerekli olan hava akımını oluşturur. Soluk alma ve soluk vermede görevli temel organ akciğerlerdir.

Gırtlak ve Ses Telleri

Solunum anında nefesin geçtiği yer gırtlak olarak adlandırılır. İçinde ses telleri bulunur.

Gırtlak soluğun geçmesini sağlar aynı zamanda seslenmenin de asal organıdır. Seslenme işlevini, içindeki ses telleri yardımıyla gerçekleştirir (Önen, 2004, s.29).

Ağız Bölgesi ve Organları

Gırtlaktan sonra burun ve ağız boşluğu olmak üzere iki boşluk vardır. Solunum bu boşluklar aracılığıyla devam eder. Dolayısıyla ses de nefes verme esnasında oluştuğundan bu iki boşluğun konuşmayı etkileyen yönleri vardır. Ağız boşluğunda küçük dil, alt ve üst damak, çene, dil, diş ve dudaklar ses oluşturmayı sağlayan organlardır. Sesi oluşturan bu organlardan bazen birinin bazen de birden fazlasının işbirliği ile sesin oluştuğunu görmekteyiz (Temizyürek vd., 2017, s.51). Zihinde tasarlananlar sesler aracılığıyla ifade edilirken en son ağız ve bu bölgedeki organlar kullanılır. Dil, dudak, damak, çene ve dişler bu bölgedeki organlardır ve hepsi sesin oluşumunda görev almaktadır.

2.5.1.2. Solunum

Solunum, oksijenin burun yollarından (ağızdan); gırtlaktan ve ses tellerinin, soluk borusu ile bronşların bulunduğu hançereden geçip akciğere ulaşması ve daha sonra aynı yoldan kirli havanın dışarıya atılmasıyla oluşan bir süreci ifade eder (Yaman, 2004, s.65).

Sağlıklı bir solunum olmadan sağlıklı bir konuşmadan bahsetmek mümkün değildir. Seslerin doğru çıkabilmesi, konuşurken doğru boğumlanmaların yapılabilmesi doğru solunumla mümkündür. Yaman (2004, s.66)' a göre solunumun konuşmada çok önemli bir yeri vardır. Solunumun normal bir biçimde gerçekleşmemesi seslerin çıkışında ve boğumlanmasında sıkıntılar ortaya çıkarır.

Dili güzel kullanmak ve güzel bir ses sahip olmak için doğru bir solunum şarttır. Doğru solunum yapmayı bilmemek pek çok konuşma kusurunu beraberinde getirir. Çevik (2002, s.1)’e göre, soluk almayı, tutmayı, konuşma esnasında bu soluğu bilinçli kullanmayı başarabilen kimseler, konuşma eğitimlerinin sonraki aşamalarında daha az güçlüklerle karşılaşır. Bundan dolayı soluk alıp vermede görevli organlarımız üzerinde denetim sağlamayı ve bu denetimi de konuşma süresince sürdürmeyi bilmemiz, konuşma eğitimindeki ilk aşamayı oluşturur. Konuşma sırasında doğru solunum yapabilmenin iki önemli noktası vardır. Bunlar:

- Akciğerlerimize yeterince hava biriktirebilmek
- Bu havayı kullanırken rahat olabilmek.

2.5.1.3. Soluk Alma

“Soluk alma, solunumun ilk aşaması olup, akciğerlere belli bir ölçüde hava girmesini sağlar. Soluk alırken dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Soluk; derin, sık, çabuk, düzenli, sinirlenmeden, gürültüsüz alınmalıdır “(Çevik, 2002, s.2). Konuşmanın oluşumu sese bağlıdır, sesin oluşumunda da soluk büyük öneme sahiptir. Açık, net ve akıcı konuşmak ancak doğru soluk almakla ve alınan soluğu yeterli biçimde kullanmakla gerçekleşir (Önen, 2004, s.28).

Konuşma açısından ele aldığımızda burundan soluk alma en doğru soluk almadır. Konuşurken alınan nefesin dinleyiciler tarafından duyulmaması gerekir. Bundan dolayı konuşurken burundan nefes almaya dikkat edilmeli ve bu yönde gayret sarf edilmelidir.

2.5.1.4. Soluk Verme

Solunumun ikinci aşamasını soluk verme oluşturur. Fiziksel olarak da konuşmanın gerçekleşmesini sağlayan ana faktör soluk vermedir. Soluk yollarından gelen hava ağızdan çıkarken ses dediğimiz titreşimlerin oluşmasını sağlar (Temizyürek vd., 2017, s.54).

Konuşma sırasında soluk verirken tutumlu olmak, ama asla cimri davranmamak, alınan soluğu ses tonumuzun ve şiddetinin gerektirdiği ölçüde, idareli kullanmak gerekir. Bu yapılmadığı zaman, insan çabuk yorulur ve sık sık gereksiz aralar vermek zorunda kalır. Bu durum da konuşmanın akışını bozarak, yanlış vurgulara neden olmaktadır (Önen, 2004, s.35). Ses, soluk verirken oluşur. Konuşurken sesini ayarlamak, birden hızlı şekilde soluk

vermemek gerekir. Alınan soluk doğru kullanılmalıdır. Soluksuz kalmaya, cümleleri bitirememeye sebep olacak şekilde soluk verilmemelidir.

2.5.2. Konuşmanın Zihinsel Unsurları

Konuşma sadece fiziksel bir olgu değildir. Konuşmanın zihinsel boyutunu da bilmek önemlidir. Konuşma beyin ilişkisi, bellek (hafıza), hafızanın işleyişi ve belleğin eğitimi konuşmanın zihinsel unsurlarını oluşturur. Bu unsurları yöneten ve işleyişlerini sağlayan ise beyindir. Hafıza ve dil arasında karmaşık ama sıkı bir ilişki vardır. Depolama ve taşıma özellikleri doğrudan doğruya hafızayla ilgilidir. Konuşma becerisini kullanmak için sadece hafızaya dayanmak zorundayız. Hazırlıklı veya hazırlıksız konuşmalarda hedef; akıcı, etkili ve güven verici bir konuşma yapmaktır. Bunu yapabilmek için de hafızada depolanan bilgilerin düzenli bir şekilde dışa aktarılması gerekmektedir. Bundan dolayı konuşma becerisi ile bilginin hafızada tutulması arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır (Durbilmez vd., 2011, s.500). Konuşma, belli bir birikim ister. İnsan gördüğü, okuduğu ve dinlediği bilgi ve olayları hafızasına kaydeder. Konuşurken de hafızasına depoladığı bilgileri kullanır. Özellikle hazırlıksız konuşma yaparken sadece hafızadaki bilgiler kullanılır.

Yapılan bilimsel araştırmalarla insan hafızasının nasıl çalıştığı ortaya konulmuştur. Buna göre :

- Kısa süreli hafıza (bellek): Kolay ulaşılabilen hafıza da denir. Sık kullanılan bilgiler buraya yerleştirilir.
- Uzun süreli hafıza (bellek): Zor ulaşılan hafıza ya da bellek diye de adlandırılır. Sık kullanılmayan, fazla önemsenmeyen bilgiler burada toplanır.
- Bastırma hafıza (bellek): Unutmak istediğimiz, üzerimizde çok kötü etkiler bırakmış olayları, durumları depoladığımız hafızadır (Durbilmez vd., 2011, s.501).

Yalçın (2018, s. 236)'a göre, İyi bir konuşmacının bilgiyi beyinde düzenli bir biçimde depolaması, bu bilgileri gerektiği yerde ve zamanda hızla aktarabilmesi gerekmektedir. Konuşmalarını beğendiğimiz, etkilendiğimiz insanların bu özellikleri gelişmiştir. Bu yüzden konuşma eğitimi aynı zamanda bellek eğitimi ile iç içedir.

Konuşmanın zihinsel ve fiziksel unsurları bir bütün halinde düşünülmelidir. Herhangi birinde meydana gelen bir bozukluk konuşmanın diğer öğelerini de olumsuz etkiler. Hem

zihinsel hem de fiziksel unsurların yönetildiği merkez ise beyindir. Seslerin oluşumu ve konuşmanın gerçekleşmesi beyinle doğrudan ilişkilidir.

2.6. Güzel ve Etkili Konuşma

Konuşma; güzel, etkili, dinleyenlerin hoşuna gidecek özellikte ve estetik bir yapıya sahip olmalıdır. Tekalan Toman (2009, s.31)’a göre güzel konuşma, gündelik dili en temiz, en sevimli ve kalıcı malzemeye beslemenin, süslemenin, zenginleştirmenin bir yoludur. Güzel konuşma kendine özgü kuralları olan bir sanattır.

Güzel konuşma; düşüncelerin, hislerin, yaşantıların, istek ve arzuların sözlü olarak hoş gidecek biçimde ifade edilmesine denir. Etkili ve güzel konuşan kişiye çevresinde hayranlık oluşur; hatta bu kişiler kitleleri ardından sürükleyici gücüne sahiptir (Şahin, 2007, s.143). Tarih boyunca büyük kitleleri ardından sürükleyen liderlerin aynı zamanda iyi birer hatip oldukları unutulmamalıdır. Ne söylediğimiz kadar nasıl söylediğimiz de önemlidir. Konuşmanın “nasıl” boyutu, konuşmanın güzel ve etkili olup olmama yönünü içerir.

İyi, doğru, anlaşılır, güzel bir konuşma için sözcüklerin doğru telaffuz edilmesi gerekmektedir. Bu ise sesin doğru ve etkin biçimde kullanımını, yani diksiyonun önemini ortaya koymaktadır (Yakıcı vd., 2012, s.20). Güzel ve etkili konuşmada diksiyon oldukça önemlidir fakat tek başına yeterli değildir. En az diksiyon kadar öneme sahip diğer bir unsur da beden dilidir. Beden dili diksiyonla bir araya gelerek konuşmayı daha güzel ve etkili bir hale getirir.

2.6.1. Diksiyon (Boğumlanma, Telâffuz, Artikülasyon) ve Önemi

“Diksiyon, Latince (dictio) ve (distus) sözcüklerinden Fransızcaya “diction” olarak geçmiş, Fransızcadan da dilimize söylendiği gibi alınmıştır. Bu sözcüğün Latince anlamı , söz söylerken sözcüklerin seçilmesi, düzeni, aynı zamanda düşünceyi kolaylıkla anlatma yöntemi demektir “(Yalçın, 2005, s.385). Anlamlı ve alımlı söz söyleme sanatına diksiyon denir. Güzel ve etkili konuşmak üzere kullanılacak dil malzemesinin doğru seçilmesi ve bunların konuşmaya yardımcı diğer unsurlarla uyumlu bir biçimde kullanılması diksiyonu oluşturur (Yaman, 2004, s.23). Diksiyon; güzel, etkili ve doğru konuşmayı hedefler. Diksiyon, güzel konuşmadır. Ünal (2007) da, sesin güzel çıkmasını ve sözlerin doğru seslendirilmesini hedefleyen sanatı diksiyon olarak tanımlamıştır (s. 113).

Yakıcı vd. (2012, s. 21-22)'ne göre başarılı bir diksiyon için:

- Soluk alıp verme düzenli olmalıdır.
- Söz ve ses akışına dikkat edilmelidir.
- Söze sesle anlam verilmelidir.
- Konuşmaya iyi bir üslup kazandırılmalıdır.

Konuşma günlük hayatımızın vazgeçilmez unsurlarından biridir. Yapılan konuşmanın nitelikli olması gerekir. Konuşmaya nitelik kazandıran ise diksiyondur. Nitelikli, güzel ve etkili konuşmalar yapabilmek için diksiyona ihtiyaç vardır. Güzel ve etkili konuşabilmek için bazı kurallara ihtiyaç vardır. Akbayır (2014, s.4) bu kuralları şöyle sıralamıştır:

- Kullanılacak dil malzemesini doğru seçmek ve yerinde kullanmak.
- Dil malzemesini doğru telaffuz etmek.
- Ses ve konuşmayla ilgili unsurları en verimli, en doğru şekilde kullanmak.
- Konuşmanın açık, anlaşılır ve etkileyici olmasına dikkat etmek.

İnsanların birbirleriyle iletişimlerinde söz yazıdan daha etkilidir ve daha çok kullanılır. Konuşmanın usulüne göre yapılması hemen her alanda başarılı olmanın şartlarından biridir. Başarılı yöneticilerin, tanınmış avukatların, liderlerin, toplum içinde saygın bir yeri olan kişilerin ayırıcı vasıflarından biri de güzel ve etkili konuşmalarıdır. Böyle insanlar düşüncelerini güzel konuşma sanatının incelikleriyle ifade ettikleri için kendilerini dinletmesini bilirler ve herkesin kalbini kazanırlar (Karasoy vd., 2011, s.267).

Toplum hayatının merkezinde iletişim vardır. Toplumu oluşturan insanlar arasında birden çok kanalla iletişim kurulur. İletişim kurmanın en kolay ve en etkili yolu konuşmaktır. Toplum ve birey hayatı için son derece önemli olan konuşma gelişigüzel yapılmamalıdır. Hoşa giden, etkili, güzel ve doğru konuşmak için çaba gösterilmesi gerekir. Diksiyon, hedeflenen şekilde konuşabilmek için gereklidir. Diksiyonu destekleyen ve tamamlayan beden dili de güzel ve etkili konuşmak için önem verilmesi, geliştirilmesi gereken bir unsurdur.

2.7. Konuşma Bozuklukları

Konuşma, hem fiziksel hem de zihinsel unsurları olan bir beceridir. Bu unsurlardan herhangi birinde meydana gelen bir bozukluk, işlevini kısmen ya da tamamen yapamama konuşma bozukluklarına yol açmaktadır. Bazı çocuklarda fiziksel ya da zihinsel

nedenlerden dolayı konuşma bozuklukları görülmektedir. Böyle çocukların sesleri doğru çıkarıp sağlıklı bir iletişim kurmaları olanaksız olmaktadır. Özgür (2003, s.7) bazı çocukların anlaşılmasız bir konuşma sergilemelerinin temelinde dil, dudaklar, çene, damak ve çevresi sinirlerinin zayıf olmasının ya da fonksiyonlarını yerine getirememesinin rol oynadığını ifade eder.

Aşağıdaki durumlardan en az birinin olması çocukta konuşma bozukluğu olduğunun göstergesidir:

- Anlaşılır şekilde konuşamamak,
- Konuşmanın duyulmasında yetersizlik olması,
- Tırmalayıcı ve bozuk bir sesle konuşmak,
- Sesin çıkarılmasının, ritminin ve vurgularının bozuk olması,
- Kelime dağarcığı ve gramer yetersizliklerinin olması,
- Yaşına ve fiziksel yapısına uygun konuşmaması,
- Konuşma ile beden dilinin uyumsuz olması (Özgür, 2003, s.8).

Küçükken geçirilen birtakım ateşli hastalıklar, heyecan ve korku, vücutta konuşmayı oluşturan kasların çalışma düzenini bozmaktadır. Bu sebeple ortaya çıkan kekemelik, pelteklik vb. bozuklukların da eğitim yoluyla tedavi edilebilmesi mümkündür. Konuşma bozuklukları eğitimin her aşamasında giderilebilmekle beraber erken yaşlarda yapılan tedaviler ileri yaşlarda yapılan tedavilere kıyasla daha verimli olmaktadır (Yalçın, 2002, s.103-104). Konuşma bozuklukları; genel anlamda telaffuzla ilgili olanlar, kekemelik, mahallî ağızla konuşma, dil- dudak tembelliği, damak ve dudak yarıklığı, afazi, dizartri şeklinde sınıflandırılabilir. Konuşma bozukluklarının tedavisinde çocuğun çevresine de büyük görevler düşmektedir.(Temizyürek vd., 2017, s.154).

2.7.1. Telâffuz (boğumlanma, artikülasyon, diksiyon) Bozuklukları

Nefesin, gırtlaktan çıktıktan sonra yutak, ağız ve burundan oluşan organlarda dilimizin geleneksel seslerine dönüşerek biçimlenmesi olayına artikülasyon denir.

Artikülasyon bozukluğu dört türde görülür:

- Atlama (Sesin düşürülmesi): Sözcüklerin yalnız bir kısmının söylenmesi ile oluşan yanlışlıktır.

- Yerine koyma (Sesin değiştirilmesi): Sözcüğün başında, ortasında veya sonunda yer alan bir sesin yerine başka bir ses kullanılmasıyla oluşur.
- Sesin eklenmesi: Sözcüklerde fazladan ses kullanmak bu bozukluğa sebep olur.
- Sesin bozulması: Sesler doğru olmamakla birlikte gerçeğine yakındır. Ses, konuşma dilinde olmayan yeni bir ses şeklinde çıkarılır (MEB, 2016, s.13).

Özgür (2003), bu dört bozukluğa atlama, gevşeklik ve peltekliği de eklemiştir:

- Gevşeklik: Gevşeklik boğumlanma tembelliğinden ileri gelir. Boğumlanma aygıtının (gırtlak, boğaz, çene, dil, damak, dudaklar, dişler) gevşekliği, tembelliği nedeniyle seslerin, hecelerin, sözcüklerin anlaşılmamasıdır.
- Atlama: Ses organlarının genel tembelliğidir ve en çok karşılaşılan durumdur. Hızlı konuşan ve konuşmasına önem vermeyen kimselerde sık göröölür.
- Pelteklik: Pelteklik, konuşma organlarının gerekli temasları yanlış ya da eksik yapmasından ileri gelir. Pelteklik problemi olanlar, söyleyemedikleri seslerin yerine kendileri için kolay olan sesleri kullanırlar (s.11-34).

Telâffuz hatalarının giderilmesi konusunda dinleme önemli bir yere sahiptir. İyi bir dinleyici kelimelere önem verir, konuşurken takılmaz. Dinleme becerisi gelişmiş kişilerin konuşmada da daha başarılı oldukları görölmektedir (Yaman, 2001, s.34). Dinleme ve konuşma becerilerini birbirinden ayrı beceriler olarak düşünmek mümkün değildir. Dinlemenin olduğu ortamda mutlaka konuşma da vardır. Bu iki beceriden birinde meydana gelen olumlu ya da olumsuz bir gelişme diğer beceriyi de etkileyecektir. İyi bir konuşmacı olmanın yolu iyi bir dinleyici olmaktan geçmektedir. Dinleme becerisi gelişmiş kişilerin konuşma becerileri de buna paralel olarak gelişme gösterir. Dinleme, telâffuz hatalarının giderilmesinde de önemli bir işleve sahiptir.

2.7.2. Kekemelik

Kekemelik, seslerin, hecelerin, sözcüklerin söylenmesinde işitilebilir veya sessiz tekrar ve uzatmalar biçiminde sözlü anlatım akıcılığındaki bozukluk olarak tanımlanabilir. Bazen bu bozukluklar konuşma organlarının hareketleri ile ilgili ya da ilgisiz beden hareketleri ile birlikte görölmektedir. Bu bozukluklar sıklıkla heyecan veya gerilim durumlarının ve korkuların, utanma, rahatsızlık gibi özel duyguların belirtisidir (MEB, 2016, s.14).

Okul başarısı, meslekî başarı ve iletişim süreci kekemelikten olumsuz etkilenir. Kekemelik, yaygın olarak görülen bir sıkıntıdır. Korku, heyecan gibi ani duygu değişimlerinin yaşandığı durumlarda daha çok karşımıza çıkar. Kekemelikte; göz kırpma, düzensiz nefes alıp verme, parmaklarıyla oynama, kontrolsüz el-kol-yüz hareketleri yapma, bacak sallama vb. hareketler görülebilir. Erdem (2013). Kekemeliğin kendiliğinden düzelmesi mümkün olabileceği gibi çeşitli tedavi yöntemleriyle de kontrol altına alınabileceğini ifade etmiştir. Kekemelik tedavilerinde genel amacın kekemeliği kontrol altına alıp kişiyi korku ve gerilimlerinden kurtarmak olduğunu söylemiştir. Öncelikle doğru nefes alıp verme çalışmaları yapılması gerektiğini, sonrasında vurgu, heceleme ve durak çalışmalarının yaptırılmasının faydalı olacağını belirtir (s. 437-438).

2.7.3. Afazi

Afazi, söz yitimi olarak tanımlanır. Beyin hasarı sonucu ortaya çıkan bir bozukluktur. Bireyin beyin hasarına uğramadan önceki konuşma organlarının işlevlerinde herhangi bir anormallik görülmezken, gerçekleşen hasar sonucunda bireyde kalıcı şekilde ifade edici dil-konuşma bozukluğu görülür (Erdem, 2013, s.439). Afazi, konuşma beyin ilişkisinin önemini göstermektedir. Konuşmada görevli olan organlar beyinden gerekli iletileri alamadıklarında konuşma eylemi gerçekleşmez. Beyinde meydana gelen bir hasar konuşma becerisini olumsuz etkiler, hatta konuşma becerisinin tamamen yitirilmesine de yol açabilir.

Afazi bozukluklarının tedavisinde öncelikle bireyde konuşma ihtiyacı oluşturmak gerekir. Kelime üretmesini sağlayacak ses ve hece oyunları oynanması faydalı olabilir. Belirli kelimelerin-hecelerin tekrarlarının yapıldığı, ritmik oyunların bulunduğu etkinlikler düzenlenir (Erdem, 2013, s.440). Konuşma ihtiyacı hisseden birey konuşabilmek için kendini zorlayacaktır. Afazinin tedavisinde en önemli etken bireyin konuşmayı istemesi ve bunun için çaba göstermesidir.

2.7.4. Dudak ve Damak Yarıklığı

Dudak ve damak yarıklığı fiziksel bir bozukluktur. Dudak ve damak, sesin oluşumunda görevli organlardır. Bu organlarda meydana gelen bozukluklar özellikle boğumlanmayı

olumsuz etkiler. Seslerin boğumlandığı bölge ağızdır. Doğru boğumlanma yapılamaması etkili ve güzel konuşamamaya, etkili bir iletişim kuramamaya neden olur.

Dudak ve damak yarıklığı konuşmanın şekillendiği ağız boşluğunda artikülasyonu engeller ve gribal enfeksiyon geçiriyormuşçasına genzel bir ses üretimine neden olur. Damağın yarık olması durumunda damak ve küçük dilin bazı sesler için devinim yapma özelliği farklılaşmakta ve bu durumda konuşan kişi bozuk sesi kontrol edemez hale gelmektedir (Özgür, 2003, s.107).

2.7.5. Dizartri

Konuşmayı gerçekleştiren mekanik kas hareketlerinin yeterince olmaması ya da hiç bulunmamasıdır (Kılınç ve Şahin, 2013, s.194).

“Dizartri, konuşma kaslarının güç ve kontrolüyle ilgili sorunların yaşandığı motor konuşma sorunudur. Değişik sinir ve kas hastalıklarına bağlı olarak konuşma organlarında meydana gelen güçsüzlük ya da koordinasyon bozukluğu sonucunda ortaya çıkar “(Korkmaz, 2008, s.38). Dizartri sinirsel bir bozukluktur. Nöroloji uzmanlarının ilgi alanına girer. Konuşmada görevli mekanizmaların bozukluğunu ifade eder.

2.7.6. Mahallî Ağızla Konuşmak

Dilimizin en doğru kullanılış şekli İstanbul ağzı diye ifade ettiğimiz konuşma şeklidir. Güzel, doğru ve etkileyici bir konuşmada İstanbul ağzı esas alınmalıdır. Mahallî ağızla konuşmada bölgesel kelimeler ve yerel ifadeler vardır. Bu durum boğumlanma yanlışlarına yol açmakta, zaman zaman iletişimin zorlaşmasına neden olmaktadır.

2.7.7. Hızlı Konuşma

Hızlı konuşma konuşulanların anlaşılmasını engelleyen durumlardan biridir. Hızlı konuşan insanların anlattıklarını anlamada sorun yaşarız ve bundan dolayı bir süre sonra bu insanları dinlemeyi bırakırız. Hızlı konuşan insanlar konuşurken birçok sesi yutarlar; vurgu, tonlama ve duraklamalara dikkat etmezler.

2.7.8. Diyafram Nefesi Almadan Konuşma

Nefes alıp vermek insanların doğuştan öğrendiği bir davranıştır. Doğru nefes almayı öğrenmek ve uygulamak için solunum eğitimi mutlaka verilmelidir. Diyafram nefesi doğru ve faydalı nefes alma şeklidir.

Diyafram nefesi almayanların cümle sonlarında ses tonları iyice düşer. Ayrıca heyecana sebep olan olumsuzlukların başında solunumdaki yetersizlikler gelmektedir. Heyecanı kontrol altına almak için derin derin nefes alma tavsiye edilir. İşte derin derin nefes almak diyaframı kullanmak demektir (Temizyürek vd. 2017, s.169).

2.8. Konuşma Çeşitleri

2.8.1. Hazırlıklı Konuşmalar

2.8.1.1. Konferans

Konferans, derin bilgi birikimi ve geniş bir ön hazırlık gerektirir. Konferansta topluluk önünde konuşma söz konusu olduğu için kişinin heyecana kapılmaması ve donanımlı olması son derece önemlidir. Konferansta amaç bilgi vermektir.

Bilgilendirmek amacıyla uzman bir kişinin topluluk karşısında yaptığı konuşma konferans olarak adlandırılır. Konferans sanat, edebiyat, eğitim, tarım, çevre, toplumsal yaşam, ekonomi, bilim, teknik vb. alanlarda verilebilir. Her konferans uzun araştırma ve inceleme sonunda hazırlanır. Bu araştırma ve incelemeler sunulmak üzere raporlaştırılır (Toman, 2009, s.130).

2.8.1.2. Münazara

Önceden belirlenen ve iki farklı görüşü bulunan bir konuda karşıt görüşlü iki grubun, jüri ve dinleyici topluluğu önünde konuyla ilgili düşüncelerini savunmalarıyla oluşan tartışma türüne münazara denir (Temizyürek vd., 2017, s.176)

Okullarda en çok karşılaştığımız tartışma türü münazaradır. Öğrencilerle yapılan münazara, çocukların dil becerisini geliştirir, çocuklara düşündüklerini topluluk önünde rahatça ifade edebilme yeterliliği kazandırır.

2.8.1.3. Sempozyum (Bilgi Şöleni)

Küçük bir konuşmacı grubu, belirli bir konunun belirli yönlerini kendi içinde paylaşır. Konuşmacıların her biri konunun bir yönünü seçer, o yön üzerinde hazırlanır. Bu şekilde önceden seçilen, sanatsal, bilimsel, düşünsel bir değer taşıyan konuların belirli yönlerinin ele alınıp sunulmasına sempozyum denir (Özdemir, 2010, s.225).

Sempozyumda aynı konunun değişik yönleri değişik konuşmacılar tarafından ele alınır. Aynı oturumda değişik kişiler söz alarak konuşur. Sempozyum belli konularda bilgi vermeyi amaçlayan bir konuşma türüdür.

2.8.1.4. Panel

Toplumu ilgilendiren bir konu hakkında birkaç kişiden meydana gelen uzmanlar grubunun, bir yönetici rehberliğinde kesin bir karara varmak gayesi olmaksızın, konunun çeşitli yönlerden aydınlatılması ve konu hakkındaki çeşitli eğilimlerin ortaya çıkarılmasını sağlamak amacıyla, küçük bir dinleyici kitlesi önünde sohbet havası içinde yaptıkları bir tür grup tartışmasıdır (Temizyürek vd., 2017, s.179).

Panelde kesin sonuca varmak gibi bir amaç yoktur. Amaç, tartışılan konunun değişik yönlerini ortaya koymaktır.

2.8.1.5. Forum

Forum, herkesi ilgilendiren bir konu üzerine tartışmak esasına dayanır. Herkesi ilgilendiren bir sorun etrafında şekillenir. İnsanlar ele alınan konuyla ilgili düşüncelerini bildirerek sorunu çözmeye çalışır. Dinleyiciler de konuşmaya katılarak görüşlerini ifade edebilirler. Yakıcı vd. (2012, s.135)' ne göre forum; bir başkanın yönetiminde belirlenen bir konuda çok sayıda kişinin katılımıyla düzenlenen ve katılımcıların ayrı ayrı görüş bildirdikleri toplantılardır.

2.8.1.6. Açık Oturum

Toplumu yakından ilgilendiren güncel ve önemli bir konu, farklı görüşlere sahip uzman kişilerce izleyici önünde tartışılır. Açık oturum izleyici önünde yapılabildiği gibi radyo ve televizyonlarda da yapılabilmektedir. Değişik yönlerin eşit oranda ifade edilmesi açık

oturumun temel ilkesini oluşturur. Konu hakkında bilgi sahibi olan ve tartışmayı yöneten bir başkan bulur. Başkan konuyu belirler, konuşmacıları tanıtır, sonra konuşmacılara sırayla söz verir. Başkan genellikle oturumun sonunda konuşulanları toparlayıp özetler (Örgen vd., 2012, s.319). Forum, güncel ve önemli bir konu etrafında şekillenen konuşma türüdür. Tartışılan konu değişik yönleriyle ele alınır.

2.8.1.7. Söylev (Nutuk)

Belli fikirleri, duyguları, düşünce ve görüşleri dinleyici kitleye aşılama için yapılan konuşmalara söylev denir. Söylev bir topluluğu heyecanlandırmak amacıyla yapılır. Söylev, millî ve manevî unsurlar, politik, ekonomik, bilimsel, toplumsal durum, olay, düşünce ve sorunlara karşı çeşitli konularda verilebilir (Temizyürek vd., 2017, s.182).

Bir topluluk önünde bir düşünce, bir inanç savunulur. Konuşmacı savunduklarını dinleyici kitleye aşılama ve onları etkileyebilmeyi hedefler.

2.8.1.8. Röportaj

Bilim, sanat, eğitim, siyaset vb. alanlarda yaptıkları ve ortaya koydukları eserlerle tanınmış kişilerin; eylemleri, eserleri, projeleri kısaca kendileriyle ilgili her türlü bilgiyi edinmek için yapılan görüşmelere röportaj denir (Örgen vd., 2012, s.321).

Röportaj gazete ve dergilerde yayımlanır. Amaç, bilgi vermek, röportaj yapılan kişiyle ilgili merak edilen sorulara cevap almaktır.

2.8.1.9. Mülakat (Görüşme)

Röportajın daha özel şekline mülakat denir. Toplum tarafından merak edilen ünlü kişileri tanımak ve topluma tanıtmak, toplumu ilgilendiren önemli bir konuyu aydınlatmak amacıyla ünlü kişilerle veya uzmanlarla yapılan konuşmalardan elde edilen sonuçları aktarmak için yapılan görüşmelere mülakat denir. Mülakat yapılan kişinin görüşleri değiştirilmeden yazıya aktarılmalıdır (Temizyürek vd., 2017, s.184). Mülakatı yapan kişi, anlatılanları olduğu gibi aktarmaya özen göstermelidir. Anlatılanları değiştirmek, kendince yorumlar katarak aktarmak doğru olmayacaktır.

2.8.2. Hazırlıksız Konuşmalar

Ne zaman ve kiminle yapılacağı belli olmayan, önceden tasarlanmayan anlık gelişen ve doğaçlama olan konuşmalar hazırlıksız konuşmalardır. Günlük konuşmalarımız genellikle hazırlıksızdır. Öncesinde bir plan, bir program yoktur. Anlık gelişir ve içinde bulunulan ortama göre şekillenir. Örgen vd. (2012, s.323)' e göre de, hazırlıksız konuşmalar günlük yaşamımızı sürdürürken içinde bulunduğumuz durum ve ortamlardaki ilgi ve ilişkilerimizi düzenlediğimiz, yönettiğimiz toplumsal, çoğunlukla doğal, etki-tepki sürecindeki gerçeğimizi oluşturur. Hazırlıksız konuşmalar, insanların günlük yaşamlarında çok sık yaptıkları konuşmalardır. Bu konuşmaların kendine özgü kuralları vardır. Bunlar; içtenlik, incelik, saygı, sevgi ve hoşgörüdür. Ayrıca günlük konuşmaların pek çoğunda, kültür dilinin herkes tarafından bilinen söz kalıpları da kullanılır.

Günlük konuşmaların da kendilerine özgü kural ve kalıplarının olduğu unutulmamalıdır. Bu kural ve kalıplar bulunulan çevreye, yaşanılan olaya ve o an ki durumun gerektirdiklerine göre farklılaşır. Bunlar topluma mâl olmuş, ortak kültürün ürünü olan söyleyişlerdir.

2.8.2.1. Kendini Tanıtma

Kişinin ayrıntılara girmeden kendisiyle ilgili kısaca bilgi vermesidir. İnsan, çeşitli durumlara bağlı olarak gündelik hayatta diğer insanlarla tanışmak zorunda kalabilir. Bu gibi durumlarda kişiyi karşı taraftaki insanlarla tanıştıracak kimse yoksa bu görevi kişi kendisi yerine getirir (Temizyürek vd., 2017, s.187). Kendini tanııtma görevini üstlenen kişi bunu en güzel ve doğru şekilde yapmaya özen göstermelidir. Kısa, net ve anlaşılır ifadeler kullanmalıdır. Anlaşılmayı zorlaştıracak telâffuz hataları yapmaktan kaçınmalıdır.

2.8.2.2. Tanışma- Tanıştırma

Daha önce karşılaşmamış ve tanışmamış kişilerin birbirlerine; adlarını, soyadlarını, gerekirse mesleklerini söylemeleri görgü ve medeniyet gereğidir. Buna “tanışma” denir. Daha önce tanışmayanlar, üçüncü kişilerce tanıştırılıyorsa buna da “tanıştırma” denir (Örgen vd., 2012, s.325). Tanışma ve tanıştırma esnasında nezaket kurallarına uyulmalıdır. Kibar ve etkileyicibir üslup kullanılmalıdır.

2.8.2.3. Teşekkür Etme ve Özür Dileme

İnsanın yaptığı yanlış bir davranışın farkına vararak bunu düzeltmeye çalışmasına özür dileme diyebiliriz. Özür dilemek de teşekkür etmek de bir görgü kuralıdır. Yapılan bir iyiliğe karşı minnet duygularını belirtmek isteyen insan teşekkür eder. Teşekkür etmek, yeri geldiğinde özür dilemek insanlar arasındaki ilişkiyi güçlendirir ve sevgi bağının kurulmasını sağlar.

2.8.2.4. Telefonda Konuşma

Günümüz teknolojisi insanlara büyük olanaklar sunmaktadır. Özellikle iletişim kurma yönünde günümüz insanı büyük kolaylıklar yaşamaktadır. Telefon da teknolojinin insanlara sunduğu büyük nimetlerden biridir. Tekalan Toman (2009)' a göre telefonda konuşurken şunlara dikkat etmek gerekir:

- Konuşmalar kısa tutulmalıdır.
- Araç kullanırken asla telefonla konuşulmamalıdır.
- Konser, tiyatro, sinema vb. sanatsal etkinliklerin topluca izlenildiği yerlerde telefonlar kapatılmalıdır.
- Telefonda bağırarak konuşulmamalıdır.
- Konuşmalar kısa, açık ve anlaşılır olmalıdır.
- Günün saatine göre güzel dileklerde bulunularak görüşme bitirilmelidir (s.126-127).

2.8.2.5. Ziyaret

Toplum halinde yaşamının bir gereği olarak insanlar birbirleriyle görüşme ve iletişim kurma ihtiyacı duyarlar. Bu görüşmeler bazen tek başına, bazen aileyle, bazen de eş dost arkadaş ile yapılmaktadır. Bu görüşmeler ziyaret olarak adlandırılır.

2.8.2.6. Selamlaşma

Selam verme; nezaketin, görgünün ve inceliğin önemli bir göstergesidir. Bir tanıdıkla karşılaşıldığında, herhangi bir ortama girildiğinde gerektiği şekilde selam verilmelidir. İletişimi başlatan ilk adım selamlaşmadır.

“Selamlaşmada kural şöyledir: Erkek, kadını; genç, yaşlıyı; yeni gelen, orada bulunanları; memur, âmirini önce selamlar. Bir grupta önce kadınları, sora çiftleri, daha sonra da tek başına olan erkekleri selamlamak gerekir” (Öztürk vd., 2008, s.459).

2.8.2.7. Yol Sorma, Yol Tarif Etme

Günlük hayatta en sık karşılaştığımız konuşmalardan biri de yol sorma ve yol tarif etmedir. Yol veya adres tarif ederken cadde, sokak, mahalle isimleri gibi belirgin bir tarif yapılması gerekir. Sağ, sol, aşağı, yukarı şeklinde yön isimleri kullanılmalıdır. Herkes tarafından bilinen yapı, cadde, bina gibi yerlerin isimlerinin kullanılmasına dikkat edilmelidir. Emin olunmayan yanıltıcı bilgiler verilmekten kaçınılmalıdır (Temizyürek vd., 2017, s.195). Hem yol sorarken hem de yol tarifi yaparken açık ve anlaşılır ifadeler kullanmaya dikkat edilmelidir. Karşımızdaki insanın rahatlıkla anlayabileceği, yanlış anlaşılmalara neden olmayacak bir konuşma tarzı benimsenmelidir.

2.8.2.8. Kutlamalar

Yakın olduğumuz insanları, akrabalarımızı ve dostlarımızı önemli günlerde hatırlayıp kutlamalıyız. Yılbaşı, bayram günleri, nişan, evlenme, düğün günleri, işe girme, sağlanan bir başarı vb. şeylerden dolayı insanları kutlarız (Yakıcı vd., 2012, s.59). Bu kutlamaları zamanında yapmaya dikkat etmeliyiz. Yapılan kutlama gereği gibi olmalı, içinde bulunulan şartlara göre doğru şekilde ifade edilmelidir.

2.8.2.9. Anma ve Yıl Dönümü Konuşmaları

Kişilerin ölüm yıldönümlerinde yapılan konuşma anma konuşmalarını; doğum günü vb. günlerde yapılan konuşmalar ise yıl dönümü konuşmalarını oluşturur. Bu konuşmaların içeriği konuşma yapılan duruma uygun olarak belirlenmelidir.

2.8.2.10. Sohbet

Tanıdıklarla, eş, dost, akraba ile herhangi bir konuda yapılan sıcak ve samimi konuşmalara sohbet denir. Hemen hemen her konuda sohbet edilebilir. Sohbet esnasında nezaket

kurallarına uymaya, açık, anlaşılır ve samimi konuşmaya dikkat edilmelidir. Sohbet hem iyi bir konuşmacı hem de iyi bir dinleyici olmaya çalışılmalıdır.

2.8.2.11. Fıkra Anlatmak

İnce anlamlı, içerisinde güldürme, iğneleyip eleştirme öğeleri barındıran kısa öyküler fıkra olarak adlandırılır. Fıkra anlatılarak konuşmalar daha estetik, daha süslü hale getirilebilir. Fıkra anlatırken ayrıntılardan kaçınmak, anlatan kişinin gülmemesi, fıkranın içinde bulunulan ortama ve duruma uygun olması gerekmektedir (Özdemir, 2010, s.217-218). Anlatılanları fıkra ile desteklemek hem konuşmanın içeriğini zenginleştirecek hem de dinleyicilerin konuşmayı daha dikkatli dinlemesini sağlayacaktır.

2.8.2.12. Soru Sorma, Cevap Verme

Günlük hayatta kurduğumuz iletişimde soru sormakla ve cevap vermekle sık sık karşı karşıya kalırız. İnsan bilmediğini sorar, kendisine yöneltilen sorulara da bildikleri ölçüsünde cevap verir. Soru sorarken ve cevap verirken açık ve anlaşılır olmaya dikkat edilmelidir. Kısa, net ve anlaşılır ifadeler kullanmaya dikkat edilmeli, cevabı bilinmeyen sorulara ısrarla cevap vermeye çalışılmamalıdır.

2.8.2.13. Görevlilerle Yapılan Konuşmalar

Toplumsal yaşamın bir gereği ve sonucu olarak zaman zaman herhangi bir konuda danışmak, iş istemek veya iş takip etmek vs. için tanımadığımız, görevli kimselerle konuşmak zorunda kalabiliriz. Görevli kimselerle konuşurken izin istemeli, kendimizi tanıtmalı, nazik ve kibar olmaya dikkat etmeliyiz (Örgen vd., 2012, s.328). Görevlilerle konuşurken nezaket kurallarına uymalı, bulunduğumuz ortama uygun ifadeler kullanmaya özen göstermeliyiz.

2.8.2.14. Taziye (Başsağlığı)

İnsanlar yakınlarını kaybettiklerinde; acılarını paylaşacak, kendilerini teselli edecek dostlara ihtiyaç duyarlar. Başsağlığı ziyaretlerinin yakınlık derecesiyle uyumlu olmasına dikkat edilmelidir. Konuşmalar; insanları yatıştırarak, teselli edecek nitelikte kısa, içten ve

abartısız olmalıdır (Örgen vd., 2012, s.326). Bu tarz konuşmalarda doğru ve yerinde ifadeler kullanmaya dikkat edilmelidir. İnsanların, üzüntülü hassas bir dönem yaşadıklarını unutmadan, onları biraz olsun teselli edebilecek konuşmalar yapılmalıdır.

2.8.2.15. Hitap

İster özel hayatta ister iş hayatında olsun insanlara doğru hitap etmek çok önemlidir. Sağlıklı bir iletişim kurabilmek için doğru hitap ifadeleri kullanmak son derece önemlidir. Konuşmalarımızdaki hitap şeklimizi karşımızdaki insana göre belirlememiz gerekmektedir. Öztürk vd. (2008, s.461-462) toplum hayatında kimi zaman karşımızdakilere rütbe ve görevleriyle hitap etmemiz gerekebileceğini ifade etmiş, kişinin kendisine uygun olmayan bir sıfatla hitap edilmesinden rahatsızlık duyacağını belirtmişlerdir.

2.8.2.16. Kurum Tanıtma

Genellikle resmi toplantılarda karşı karşıya kalınan bir konuşa türüdür.

Kurum tanıtımında somut bilgiler verilir. Kurumun varlıkları en belirgin yönleriyle aktarılır ve benzer kurumlarla karşılaştırmalar yapılır. Kurumun faaliyet alanı, sosyal ve ekonomik yapısı, birikimi, ilgili alandaki konumu vb. hususlar üzerinde alana yönelik bilgiler verilmesi esastır (Yakıcı vd., 2012, s.63).

2.8.2.17. Sunuş Konuşmaları

İş yerlerinde, okullarda vb. etkinlik ve tören gibi programlarda, toplantılarda konuşmacıların sırası geldikçe bildirilmesi amacıyla yapılan konuşmalara sunuş konuşmaları denir. Sunuş konuşmaları yapılmadan programa ilişkin ayrıntılar önceden bilinmelidir (Temizyürek vd., 2017, s.196).

2.8.2.18. Açılış Konuşmaları

Herhangi bir kurum, kuruluş, okul iş yeri vb. açılış gününde yapılan konuşmalardır. Açılışı yapılan kurumla somut ve kısa bilgiler verilebilir. Dinleyenleri sıkılamaya ve konuşmayı gereksiz uzatmamaya dikkat edilmelidir.

2.9. Hazırlıksız Konuşmanın Önemi

Hazırlıksız konuşmalar önceden düşünülüp tasarlanmayan, yeri ve zamanı belli olmayan, kiminle ve ne konuşulacağı belirlenmeyen ve doğaçlama yapılan konuşmalardır. Evde, sokakta, iş yerinde, okulda, kahvede, alışverişte, trende, otobüste arkadaşlarımızla, yakınlarımızla tesadüfen karşılaştığımız insanlarla çeşitli konularda konuşuruz (Yakıcı vd., 2012, s.48). Bir günün çeşitli zaman dilimlerinde ihtiyaçların karşılanması, isteklerin, duygu ve düşüncelerin belirlenmesi konuşmayı zorunlu kılar. Bu tür konuşmalar önceden bir hazırlık gerektirmez (Tekalan Toman, 2009,s.123). Sosyal hayatta en fazla hazırlıksız konuşmalar ile karşılaşırız. Hazırlıksız konuşmaların belli bir yeri ve zamanı yoktur. Hazırlıksız konuşmalar bir plan dâhilinde gelişen konuşmalar değildir. Günlük hayatta, her an her yerde hazırlıksız konuşmalar iler karşılaşmak mümkündür. Taşer (2015, s.165)' e göre günlük konuşma insan için solunum gibi, beslenme gibi, yürümek ve hareket etmek gibi doğal, doğal olduğu kadar zorunlu bir gereksinimdir.

İnsanlar topluluk halinde yaşayan sosyal varlıklardır. İnsanlar sevinçlerini, kederlerini, gördüklerini, yaşadıklarını, düşündüklerini vb. şeyleri paylaşmak isterler. Bu paylaşma isteği iletişim kurmayı zorunlu kılar. İletişim sürecinde daha çok hazırlıksız konuşmalarla karşılaşırız. Önceden planlamadan, ortama göre anlık gelişir hazırlıksız konuşmalar. Daha öncesinde plan yapılmadığı için hata yapma riski daha yüksektir. Hayatımızın her alanında olan hazırlıksız konuşmaların iletişimde doğru kullanılmaları gerekmektedir. Yalçın (2018, s.290)'a göre de, hazırlıksız konuşmada herhangi bir hazırlık olmadığı için, doğrudan o andaki bilgi birikimine dayalı olarak yapılır. Bu durumlar resmî ortamlarda olabileceği gibi sohbet tarzında sade, yalın ve samimi ortamlarda da olabilmektedir. Burada kullanacağımız kelimelerin cümlelerin karşımızdaki kişi üzerinde bırakacağı etki konusunda da önceden hazırlık yapmadığımız için konuşma çoğunlukla amacına ulaşmayabilir veya tamamen ters etki yaratabilir. Bu yüzden hazırlıksız konuşmalarda hazırlıklı konuşmalara göre iletişim kazaları daha çok görülür.

Hazırlıksız konuşmalar hayatımızın önemli bir parçasıdır. İnsan her gün diğer insanlarla pek çok konuda hazırlıksız konuşmalar yapar. Hazırlıksız konuşmaların öncesinde bir plan yoktur. Bu konuşmalar ortama uygun olarak aniden gelişen konuşmalardır. Bundan dolayı kişinin tecrübeleri ve bilgi birikimi büyük önem taşımaktadır. Bilgi birikimi olan, hayat

tecrübesi bulunan, genel kültürü yüksek, doğru ve güzel cümleler kurma becerisine sahip kişiler güzel ve etkileyici konuşmalar yapabilmektedir.

2.10. Konuşma Eğitimi

İnsanoğlunu diğer canlılardan ayıran en temel özellik biri de dil becerisidir. İnsanlar dil sayesinde konuşurlar, iletişim kurarlar, duygu ve düşüncelerini başkalarına aktarırlar. Dil becerisini iki gruba ayırabiliriz: Anlama ve anlatma dil becerileri. Anlama dediğimiz zaman okuma ve dinleme becerilerini; anlatma dediğimiz zaman da yazma ve konuşma dil becerilerini kastederiz.

Konuşma becerisi insanın kendisini ifade edebilmesi yönünden oldukça önemlidir. Konuşma becerisi Türkçe öğretimi açısından da hayatî bir öneme sahiptir. Temizyürek (2017, s.201), konuşmanın okuma ve yazma gibi iki önemli faaliyetin çıkış noktası olduğunu söyler.

Yapılandırıcı dil yaklaşımı, konuşmanın zihinsel süreçlerine daha fazla ağırlık veren bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımdan hareketle konuşma öğretiminde dil ve iletişim becerileri yanında, düşünme, anlama, sorgulama, sınıflama, analiz-sentez yapma gibi zihinsel becerileri geliştirmek de amaçlanmaktadır. Konuşma öğretiminin amaçları genel olarak şöyle sıralanmaktadır:

1. Dil becerilerini geliştirme
2. İletişim becerilerini geliştirme
3. Öğrenme ve anlama becerilerini geliştirme
4. Zihinsel becerileri geliştirme
5. Sosyal becerileri geliştirme
6. Zihinsel bağımsızlık becerilerini geliştirme (Güneş, 2007, s.106-107).

Doğru ve güzel konuşmak için yetenekli olmak yetmez. Sahip olunan konuşma becerisi ancak eğitimle istenen düzeye gelebilmektedir. Eğitimle birlikte öğrencilerde bilgi birikimi sağlamak ve deneyim oluşturmak hedeflenmelidir. Öztürk (2008, s.448)’e göre de, doğru ve güzel konuşmada yetenek önemlidir. Bununla beraber, bu yeteneği ve sağlıklı düşünme kabiliyetini besleyecek bilgi, beceri, birikim, eğitimin ve deneyimin de önemi büyüktür. Babacan (2007, s.269) eğitim kurumlarındaki “Sözlü Anlatım” ve “Konuşma Eğitimi” derslerinin genel amacının, öğrencilerin duygu, düşünce, gözlem, hayal ve isteklerini dil

kurallarına uygun, doğru ve etkili biçimde anlatma becerisini kazandırmak olduğunu ifade eder. Bu bakımdan konuşma, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin de temelinde yer alır.

Yalçın (2018, s.301-302) ‘ a göre konuşma eğitiminin temel ilkeleri şunlardır:

1. Konuşma da diğer dil becerileri gibi eğitim yoluyla geliştirilebilmektedir. 4-16 yaşlarında ciddi ve sağlıklı bir konuşma eğitimi verilmemişse, ileriki yaşlarda konuşma eğitiminin başarılı olması güçleşmektedir. Konuşma öğretilmez, uygulama ve eğitimle geliştirilir.
2. Konuşma eğitiminin asıl amacı, kişinin duygu ve düşüncelerini başkalarına kimi zaman hazırlıksız, kimi zaman da hazırlıklı olarak ve resmî bir platformda rahatlıkla ifade edebilmesini sağlamaktır.
3. Çağdaş toplumun gerektirdiği bütün konuşma tür ve şekilleri ilk, orta ve lise öğretiminin bütün kademelerinde uygulamalı olarak öğretilmelidir.
4. Öğrenci 4 yaşından itibaren 18 yaşına kadar aldığı konuşma eğitimi sonunda, içinde bulunduğu veya karşısına çıktığı değişik kitlelerle nasıl konuşacağı konusunda eğitilmelidir.
5. Konuşma eğitiminde ulaşılabilecek son hedef, kişiyi, 18 yaşında ülkesinin parlamentosundaki konuşma tekniklerini takip edecek, onları yorumlayacak ve duygu, düşüncelerini bu seviyede anlatacak düzeye getirmek olmalıdır.

İyi konuşan insan kendini mantıklı ve doğru ifade edebilmelidir. Bu da eğitimle kazanılacak bir beceridir. İnsanda doğuştan var olan konuşma becerisi eğitim kurumlarında geliştirilmelidir. Böylece güzel ve etkili konuşan bireylerden oluşan toplumda, iletişim güçlü ve istenen düzeyde olacaktır.

2.10.1. Türkçe Öğretim Programında Konuşma Eğitiminin Yeri

2018 Türkçe Öğretim Programı’nda eğitim sisteminin yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmeyi amaçladığı ifade edilmiştir. Bu yetkinliklerden biri de anadilde iletişimdir. Anadilde iletişim, kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmak olarak tanımlanmıştır (s. 4).

Türkçe Dersi Öğretim Programı; dil becerilerinin ve yeterliliklerinin geliştirilmesini, diğer tüm alanlarda öğrenme, kişisel ve sosyal gelişme ile mesleki becerileri edinmenin ön şartı olarak görmektedir. Bu temel kabulden hareketle Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın vizyonu;

1. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanan,
2. Kendini ifade eden, iletişim kuran, iş birliği yapan, girişimcilik ve sorun çözme kapasitesi gelişmiş,
3. Bilimsel düşünen, anlayan, araştıran, inceleyen, eleştiren, sorgulayan ve yorumlayan,
4. Haklarını ve sorumluluklarını bilen, öz güveni yüksek, çevresiyle uyumlu, görüş ve tezlerini gerekçe ve kanıtlarla destekleyerek yazılı ve sözlü olarak ifade edebilen,
5. Okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirebilen, sentezleyebilen, okuma ve öğrenmeden zevk alan,
6. Bilgi teknolojilerini güvenli bir şekilde kullanarak bilgi edinme, oluşturma ve paylaşma becerileri gelişmiş bireyler yetiştirmek olarak ifade edilmiştir (MEB, 2015, s.3).

Türkçe Öğretim Programı dil öğrenimini doğrusal bir faaliyet olarak kabul etmez. Bundan dolayı, dil becerilerinin kazandırılmasında tek bir yöntemden değil birden çok yöntemden faydalanmak gerektiğini vurgular (MEB, 2018).

2006 Türkçe Öğretim Programı'nda konuşma yöntem ve teknikleri şu başlıklar altında toplanmıştır (s.64-65):

- İkna etme
- Eleştirel konuşma
- Katılımlı konuşma
- Tartışma
- Kendisini karşısındakinin yerine koyarak konuşma (Empati kurma)
- Güdümlü konuşma
- Kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma
- Serbest konuşma
- Yaratıcı konuşma
- Hafızada tutma tekniği

2018 Türkçe Öğretim Programı'nda 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar için konuşma kazanım ve açıklamaları şöyle yapılmıştır:

5.Sınıf Konuşma Kazanımları

- Hazırlıklı konuşma yapar.

Öğrencilerin verilen bir konuyu görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve sunum öncesinde prova yapmaları sağlanır.

- Hazırlıksız konuşma yapar.
- Konuşma stratejilerini uygular.

Serbest, güdümlü, kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması sağlanır.

- Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.
- Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.
- Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır. Ama, fakat, ancak ve lakin ifadelerini kullanmaları sağlanır.
- Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır (MEB, 2018, s.36).

6.Sınıf Konuşma Kazanımları

- Hazırlıklı konuşma yapar.

Öğrencilerin verilen bir konu hakkında görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve prova yapmaları sağlanır.

- Hazırlıksız konuşma yapar.
- Konuşma stratejilerini uygular.

Serbest, güdümlü, yaratıcı, hafızada tutma tekniği ve kelime kavram havuzundan seçerek konuşma gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması sağlanır.

- Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.
- Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.
- Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.

Ama, fakat, ancak, lakin, bununla birlikte ve buna rağmen ifadelerini kullanmaları sağlanır.

- Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır(2018, s.40).

7.Sınıf Konuşma Kazanımları

- Hazırlıklı konuşma yapar.

Öğrencilerin düşüncelerini mantıksal bir bütünlük içinde sunmaları, görsel, işitsel vb. destekleyici materyaller kullanarak sunu hazırlamaları sağlanır.

- Hazırlıksız konuşma yapar.
- Konuşma stratejilerini uygular.

Katılımlı, yaratıcı, güdümlü, empati kurma, tartışma ve eleştirel konuşma gibi yöntem ve tekniklerinin kullanılması sağlanır.

- Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.
- Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.
- Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.

Oysaki, başka bir deyişle, özellikle, ilk olarak ve son olarak ifadelerini kullanmaları sağlanır.

- Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır (s.44).

8.Sınıf Konuşma Kazanımları

- Hazırlıklı konuşma yapar.
- a) Öğrencilerin düşüncelerini mantıksal bir bütünlük içinde sunmaları, görsel, işitsel vb. destekleyici materyaller kullanmaları, sunu hazırlamaları sağlanır.
- b) Öğrenciler araştırma sonuçlarını sempozyum, panel, forum vb. ortamlarda sunmaya teşvik edilir.
- Hazırlıksız konuşma yapar.
- Konuşma stratejilerini uygular. Yaratıcı, güdümlü, empati kurma, tartışma, ikna etme ve eleştirel konuşma gibi yöntem ve tekniklerinin kullanılması sağlanır.
- Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.
- Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.
- Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

- Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır (2018, s.48).

2.10.2. Konuşma Eğitiminde Okulun ve Öğretmenin Etkisi

Çocuğun okula gelmeden önce kazanmış olduğu konuşma becerisi, içinde yaşadığı çevrenin dilinden oluşur. Ve bu dil yerel özellikler taşır. Okullarda verilen konuşma eğitimi ile çocuğun konuştuğu dil yerel ve mahallî özelliklerden arındırılmaya çalışılır.

Konuşma insanın doğasında vardır, ancak doğru ve etkili konuşma eğitim ile kazanılan bir beceridir. Etkili ve güzel konuşma becerisinin kazandırılıp geliştirilmesi bireylerin toplum halinde yaşamalarında çok büyük bir önem taşır. Bu bakımdan, konuşma becerisinin geliştirilmesinde başta sınıf öğretmenlerine, daha da önemlisi Türkçe öğretmenlerine büyük sorumluluk düşmektedir. Konuşma becerisinin geliştirilmesi, birtakım kuralları ezberlemeye dayalı bir çalışma ile sağlanamaz. Bunun için bol bol uygulama yapmak, iyi konuşan konuşmacıları dinlemek, onları model almak için çaba göstermek gerekir (Babacan, 2007, s.269). Belirtildiği gibi, kural ezberletmekle konuşma becerisi geliştirilemez. Öğretmenler konuşma becerisini geliştirmek için çeşitli, dikkat çekici ve öğrencilerin seviyelerine uygun etkinlikler yapmalıdır.

Konuşma becerisinin temeli sözlü anlatım unsurlarıdır. Bundan dolayı sözlü anlatım unsurlarının sınıf, Türk Dili ve Edebiyatı ile Türkçe öğretmenleri tarafından öğrenilmesi önem taşımaktadır. Öğretmenler sözlü anlatım unsurlarını kullanma açısından öğrencilerine örnek teşkil etmelidir. Türkçe öğretmenleri derslerinde, öğretim programında yer alan kazanımlara ulaşmayı sağlayacak etkinliklere ve uygulamalara yer vermelidir (Bayrak Cömert, 2017, s.1339). Öğretmenler sadece ders kitabında yer alan etkinliklere bağlı kalmamalıdır. Öğrenci seviyesine ve amaca uygun farklı metinleri de konuşma becerisini geliştirecek etkinliklerde kullanılmalıdır.

Öğretmen sınıfta güzel bir konuşma ortamı oluşturmalıdır. Başta kendisi güzel konuşmaya dikkat ederek öğrencilere örnek teşkil etmelidir. Vurgu, tonlama ve durakları yanlış, yerel özellikleri olan, bozuk cümlelerle konuşmaktan kaçınmalıdır. Ünalın (2007, s.129-130)' a göre öğretmen öğrencilerin doğal, canlı ve etkili bir şekilde konuşmalarını sağlamak için fırsatlar oluşturmaya gayret etmelidir. Gezi, ziyaret, müsamere gibi sınıf dışı etkinliklerde de öğrencilere doğal şekilde konuşmaları için ortam hazırlamalıdır. Öğrenciler, bir düzen içinde konuşmaya yönlendirilmelidir. Öğrenciler hayal güçlerini harekete geçirecek konular üzerinde konuşturulmalıdır. Öğrencilerin hayal güçlerini harekete geçiren

konularda konuşurken daha isteklidirler. Bu durum öğrencilerin konuşma becerilerini olumlu etkilemektedir. Konuşma konusunda istekli olan öğrenciler daha güzel ve etkili bir konuşma yapmaktadır.

Konuşmayı geliştirmek için hikâye anlatma, drama, tiyatro, pantomim vb. çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmalar yoluyla çocuklar; zihinlerindeki fikirleri ifade etmede kelimeleri daha düzgün sıralamayı, kendi seslerine güvenmeyi, mesajı aktarmada görselleri kullanmayı, sözel sunuda kendilerine güven duygusunu, yaratıcı düşünmeyi, tahmin ve hayaller yoluyla hikâyeleri geliştirip yorumlamayı öğrenebilirler (Akyol, 2013, s.24). Bir çalışmada öğrenciler ne kadar aktif olursa o çalışmadan alınan verim o oranda artmaktadır. Konuşma becerisini geliştirmeye yönelik çalışmalarda da öğrencilerin aktif rol alması sağlanmalıdır. Öğrencilerin aktif olarak katılabileceği etkinlikleri seçmeye özen gösterilmelidir.

Öğretmen, konuşma etkinliklerinde öğrencilerin günlük hayatta sık karşılaştıkları konulara yer vermeye gayret etmelidir. Böylece öğrenciler bilgi birikimine sahip oldukları bir konuda konuşacaklar, bu da onların konuşma isteklerini artıracaktır. Özellikle drama etkinlikleri çocukları konuşturmada etkili olmaktadır. Canlandırma yoluyla başka rollere bürünen çocuklar, içlerinden geldiği gibi çekinmeden konuşup, kendilerini istedikleri gibi ifade edebileceklerdir. Yakıcı vd. (2012, s.16) okul ortamında konuşma becerisini geliştirmek üzere yapılan uygulamaları şöyle ifade ederler:

- a) Telaffuz hataları giderilmelidir.
- b) Güzel ve etkili konuşma bilinci kazandırılmalıdır.
- c) Konuşma becerisinin kazanılması yönünde ortak hareket edilmelidir

Konuşma, hem fiziksel hem de zihinsel bir süreçtir. Konuşmanın oluşabilmesi için konuşmada görevli fiziksel ve zihinsel unsurların işlevini yerine getirir durumda olması gerekmektedir. Ağca (1999, s.146)' ya göre, Okulun ilk görevi, öğrencinin konuşma organlarının, bu becerinin kazandırılmasına ve gelişmesine engel bir durumda olup olmadığını tespit etmek ve eğer konuşma unsurlarında herhangi bir bozukluk varsa aile ile birlikte tedavisini gerçekleştirmektir.

Konuşma eğitimi belli bir plana göre yapılmalıdır. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan amaçları kazandırmaya yönelik bir plan yapılmalıdır ve çalışmalar bu plana uygun düzenlenmelidir. Ağca (1999, s.147), konuşma eğitiminin birtakım aşamaları olduğunu ifade eder ve bu aşamaları şöyle sıralar:

1. Ses eğitimi
2. Kelime (Telaffuz) eğitimi
3. Cümle yapma eğitimi
4. Söz-vücut dilinin yerli yerinde ve dengeli kullanımı eğitimi
5. Konuşmayı hazırlama ve uygulama eğitimi
6. Konuşma ortamını düzenleme eğitimi

Öğretmen, öğrencilerde konuşma becerisini geliştirmek için;

- Sınıfta güven ortamı oluşturmalıdır. Konuşma yanlış yapan öğrencileri rencide etmemeli; saygı, sevgi çerçevesi içinde yanlışlarını düzeltmeye gayret etmelidir.
- Yapılan uygulamalar öğrencileri zorlamayacak şekilde seviyelerine uygun seçilmelidir.
- Etkinlikler için seçilen konular çocukların yakın çevresinden, bildikleri konulardan olmalıdır.
- Öğretmen sınıf içinde güzel ve doğru konuşarak öğrencilerine örnek olmalıdır.
- Öğrencilere sık sık sesli okuma çalışmaları yaptırılarak telaffuz hataları en aza indirgenmeye çalışılmalıdır.
- Öğrenciler konuşmaları yönünde cesaretlendirilmeli, yanlışları onları üzecek kırarak şekilde ifade edilmemelidir.

2.10.3. Konuşma Eğitiminde Aile ve Çevrenin Etkisi

Çocuk konuşma becerisini ilk olarak aile ortamında edinir. Okullarda bu beceri daha da geliştirilir. En başta çocuk yakın çevresinde kullanılan dile maruz kalır. Daha doğmadan anne karnında çevresindeki sesleri duymaya başlar. İlk örnek aldığı kişiler anne ve babasıdır. İlk sözcüklerini çevresinden öğrenir.

Konuşmak isteyen çocuk asla susturulmamalıdır. Ailelerin en büyük yanlışlarından biri konuşan çocuğu susturmaktır. Diğer bir yanlış ise çocuğu dinlememektir. Ailesi tarafından susturulan, söyledikleri önemsenip dinlenmeyen çocuklar bir zaman sonra içine kapanık ve konuşmaktan çekinen bir hale bürünebilir. Ve bu hâl düzeltilemezse çocuğun ömrü boyunca sıkıntılar çekmesine neden olabilmektedir. Babacan(2007, s.270)' a göre, çocukların çevre ve aile ortamı da konuşma becerilerinin yetersizliğine yol açabilmektedir. Bununla birlikte fakir ve anne babasının eğitim düzeyi yetersiz olan

öğrencilerin, roman, hikaye ve şiir türlerinde eserleri okuma yoluyla beslenmedikleri, aile, çevre ve okul ortamlarında güzel konuşma örnekleri duymadıkları ve üstelik okulda konuşturulma imkanına kavuşturulmadıkları için diğer dil becerilerinde olduğu gibi sözlü anlatım yönünden de geri kalırlar

2.10.4. Konuşma Eğitiminde Ölçme Değerlendirme

Bir becerinin gelişme seviyesi, yapılan çalışmaların ne kadar faydalı olduğunun tespiti değerlendirme ile mümkündür. 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ölçme değerlendirme üç boyutta ele alınır: öğretimin başında, öğretim sürecinde ve öğretimin sonunda yapılacak değerlendirmelerdir (MEB, s.214). Öğretimin başında yapılan değerlendirmeyle öğrencilerin mevcut konuşma becerisinin ne durumda olduğu tespit edilir. Öğretim süreci boyunca da yapılan değerlendirmeler ile sürecin ilerlemesinin ne durumda olduğu belirlenmeye çalışılır. Öğretimin sonunda yapılan değerlendirme ile de becerinin ne kadar geliştirildiği, eksiklerin neler olduğu, hedeflenen seviyeye ne ölçüde geldiği saptanır.

Türkçe öğretmeni ölçme ve değerlendirme ile öğrencinin gelişme hızını sürdürüp sürdürmediğini, içinde bulunduğu sınıfa göre ilerleme ve o düzeyde beklenen davranışları kazanma derecesini saptamaya çalışır. Ölçme ve değerlendirme Türkçe öğretmenini, izlenen yöntemin geçerliliğini değerlendirmeye ve yöntemle ilgili yeni tedbirler almaya yöneltir. Ölçmeler, derslerin kavranıp kavranmadığını, çalışmaların amaçlanan davranışlara dönüşüp dönüşmediğini denetlemek için yapılır (Temizyürek vd., 2017, s.247).

Konuşma becerisinin değerlendirilmesinde kullanılabilecek ölçme araçları şunlardır:

1. Konuşma ölçekleri
2. Tutum ölçekleri
3. Öz değerlendirme formu
4. Akran değerlendirme formu
5. Gözlem
6. Performans ödevi
7. Proje ödevi (Temizyürek vd., 2017, s.247-255)

2.11. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde “konuşma becerisi”, “konuşma eğitimi” ve “ hazırlıksız konuşma becerisi” konulu araştırmalara yer verilmiştir.

Kaya (2019) çalışmasında, Türkçe öğretmenlerinin konuşma becerisi yeterliklerine ilişkin bir durum belirlemesi yapmayı amaçlamıştır. İlk olarak katılımcı Türkçe öğretmenlerinin konuşma becerisinin söyleyiş alt boyutuna ilişkin yeterliklerini; daha sonra ise kendi konuşma becerisi yeterliklerine ilişkin değerlendirmelerini ele almıştır. Araştırma durum çalışması olarak planlanmıştır. Veriler iki türlü toplanmıştır. İlk Türkçe öğretmenlerinin belirlenen konuşma metinlerini seslendirmeleriyle elde edilen konuşma verisi; ikincisi Türkçe öğretmenlerinin kendi konuşma yeterliklerini değerlendirdikleri yarı yapılandırılmış görüşme verisi. 20 Türkçe öğretmeninden oluşan katılımcılar, araştırmada gönüllü olarak yer almışlardır. Elde edilen veriler, tematik çözümleme kullanılarak iki araştırmacı tarafından çözümlenmiştir. Sonuç olarak Türkçe öğretmenlerinin söyleyiş becerisi açısından geliştirilebilir düzeyde oldukları görülmüştür. Türkçe öğretmenlerinin çoğunun kendi konuşma becerisini yeterli bulmadığı ve bu yetersizliği lisans eğitimi sırasında aldıkları konuşma eğitimi derslerinin yetersizliğine bağladıkları; birçoğunun ders sırasında tekdüzeliğe düşmediği görüşünde olduğu; kendi konuşma hızlarını ortalama olarak tanımladıkları; bazılarının derslerindeki konuşmalarında solunum denetimlerini sorunsuz sağlayamadığı; çoğunun ses sağlığını koruma konusunda çok az bilgiye sahip olduğu ve farenjit sorunu yaşadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kardaş (2018) bu çalışmasında, öğrencilerin, Türkçe konuşma becerilerini geliştirmeyi, konuşma kaygılarını gidermeyi, Türkçe dersine olumlu tutum geliştirmede drama yönteminin etkisini belirlemeyi ve drama uygulamalarına ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlamıştır. Bununla birlikte cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, not ortalaması, kitap okuma durumu gibi bağımsız değişkenlerin sonuçlar üzerinde bir etkisinin olup olmadığı da araştırılmıştır. Araştırmada deney ve kontrol grupları oluşturulmuş ve deney grubuyla 10 haftalık bir çalışma yapılmıştır. Araştırma sonucunda deney grubu öğrencilerinin Türkçe konuşma becerisi ön test-son test verileri arasında son test lehine anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Deney grubu öğrencilerinin Türkçe dersine yönelik ön test-son test tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında drama yönteminin konuşma becerisini geliştirmede önemli bir rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca,

cinsiyet, not ortalaması, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, kitap okuma durumu gibi bağımsız değişkenlerin Türkçe konuşma becerisi düzeyleriyle bir ilişkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Köse (2018) çalışmasında, yaratıcı drama yönteminin konuşma becerisi üzerindeki etkisini tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışma Ankara merkezde bulunan ve gönüllük esasına göre seçilen 15 öğrenci ile yapılmıştır. Çalışmanın ön test ve son test verileri aynı öğrencilerden deneysel işlem öncesinde ve sonrasında "Konuşma Becerisini Değerlendirme Formu" ile toplanmıştır. Bu sonuçlara göre yaratıcı drama yönteminin kullanılması, ilköğretim ikinci kademe Türkçe dersinde konuşma becerisinin geliştirilmesinde öğrencilere, örnek bir çalışma olması açısından öğretmenlere ve bu konuda araştırma yapacak olan araştırmacılara faydalı olacaktır.

Gün (2018) bu araştırmasında, Türkçe dersinde konuşma becerisinin kazandırılması sırasında karşılaşılan olumsuzluklar ve bu olumsuzlukların giderilmesi maksadıyla yapılması gerekenleri tarama yöntemi yoluyla saptanmaya çalışılmıştır. Araştırma, Aksaray ili Merkez ilçesindeki on ilköğretim okulu 8. sınıf öğrencileri ve bu öğrencilerin Türkçe öğretmenleri ile yapılmıştır. Araştırmaya 21 öğretmen ve 201 öğrenci katılmıştır. Veriler, öğretmen ve öğrencilere ayrı ayrı uygulanan anketler yoluyla toplanmıştır. Veriler betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Öğretmenlerin konuşma eğitimine istedikleri zamanı ayıramadıkları, etkinlik geliştirmede yetersiz kaldıkları; öğrencilerin konuşma eğitiminin önemini farkında olmadıkları, konuşmalarını geliştirmek için çalışma yapmadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Coşkun Çınar (2015) bu çalışmasında, öğrencilerin konuşma eğitimine bakış açılarını, derslerin verimlilik durumlarını, etkinlikleri ve öğretmenlerin karşılaştıkları durumları değerlendirmeyi amaçlamıştır. Veriler, Ankara'nın merkez ilçelerindeki farklı sosyoekonomik düzeylerdeki okullarda eğitim gören 6, 7, ve 8. Sınıf öğrencisi olan 1500 öğrenciden "Anket" ve yine bu okullarda görev yapan 42 öğretmenden "Görüşme Formu" ile toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, konuşma becerilerine ilişkin amaçlar, öğrencilerin sınıflarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ortaya çıkan sonuçlar, konuşma becerilerine ilişkin amaçlar öğrencilerin cinsiyetleri açısından anlamlı farklar ortaya koymaktadır ve kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha etkin olduğu görülmektedir. Görüşme formuna ilişkin sonuçlar incelendiğinde ise genel olarak

öğretmenlerimizin konuşma becerileri eğitimi konusunda yetersiz yetiştikleri ortaya çıkmaktadır.

Erden (2014) yaptığı çalışmada Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programında konuşma eğitimine yönelik olarak önerilen yöntem/tekniklere ilişkin öğretmen görüşlerini incelemiştir. Bu inceleme kapsamında; öğretmenlerin konuşma eğitimi yöntem/tekniklerine uygulamadaki yeterlilik düzeylerine, yöntem/teknikleri kullanma sıklıklarına, yöntem/teknikleri seçerken dikkat ettikleri hususlara, yöntem/tekniklerin sınıf seviyeleri açısından etkili olma düzeylerine, yöntem/teknikleri uygularken karşılaştıkları sorun ve önerilere ilişkin görüşleri alınmıştır. Araştırma desenini paralel karma yöntem oluşturmaktadır. Araştırmanın nitel boyutunda olgu bilim, nicel boyutunda ise tarama (survey) modelinden yararlanılmıştır. Araştırmanın evrenini, Bolu ili (Merkez, Gerede, Dörtdivan, Yeniçağ, Mudurnu, Kıbrısçık, Göynük, Mengen, Seben) resmi ve özel okullarının 6, 7 ve 8. sınıflarında görev yapan Türkçe öğretmenleri (n=117) oluşturmuştur. Araştırmada nicel veriler evren üzerinden elde edilmiştir. Araştırmanın nitel verileri ise; Bolu Merkezde görev yapan 26 Türkçe öğretmeni aracılığı ile elde edilmiştir. Bu bağlamda nicel verilere ulaşmak için Erden tarafından hazırlanan "Konuşma Becerisi Öğretim Yöntem ve Tekniklerine İlişkin Öğretmen Görüşleri Anket Formu", nitel verilere ulaşmak için ise yarı yapılandırılmış öğretmen görüşme formu kullanılmıştır. Yapılan işlemler sonrasında elde edilen bulgular literatürle ilişkilendirilerek tartışılmıştır.

Marangoz (2014) çalışmasında konuşma uygulamalarını, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanıp okullara dağıtılan ilköğretim altı, yedi ve sekizinci sınıf ders ve öğretmen kılavuz kitaplarındaki metinleri ve çalışma kitaplarından da yararlanılarak nitel araştırma yöntemine uygun olarak incelemiş ve konuşma türlerinin metinlere göre dağılımını tablolar halinde göstermiştir. Ayrıca bu kitaplar da kendi aralarında ayrı ayrı karşılaştırılıp kullanılan konuşma türleri genel bir tabloda gösterilerek, doküman incelemesi yöntemiyle elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Çalışma sonunda ders kitaplarının işleniş sırasında bulunan konuşma türleri kısmen yeterli bulunmuştur.

Yüceer (2014) tarafından Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü birinci sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerilerini ölçmeye yönelik bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada amaç, birinci sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma düzeylerini ve bunu etkileyen unsurları belirlemektir. Bu amaca yönelik olarak önce öğrencilerin hazırlıksız konuşma başarıları ölçülmüştür. Ardından öğrencilerle onların hazırlıksız

konuşma başarısına etki edebilecek faktörlere dair bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Son olarak da öğrencilerin hazırlıksız konuşma beceri düzeyleri ve buna etki edebilecek temel faktörler arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırmada genel tarama modellerinden olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

Sönmez (2014) bu çalışmada, toplumun en önemli kültür varlığı olan dili, doğru güzel ve etkili biçimiyle kullanmaya yönelik, müzik eğitimi veren güzel sanatlar liseleri bireysel ses eğitimi dersi ile kavratılma derecesini ve gerekliliğini incelemeyi, araştırmayı amaçlamıştır. Bireysel Ses Eğitimi dersinde doğru etkili ve güzel konuşma becerisinin, öğrenciye ne derecede ve hangi yöntemlerle kavratıldığı, karşılaşılan sorunları araştırmak ve çözüm önerileri sunmak için durum tespiti yapılmış her bölgeden seçilen güzel sanatlar liseleri bireysel ses eğitimi dersine giren öğretmenlere anket uygulanmıştır. Yapılan araştırmada; bireysel ses eğitimi dersi ile öğrenciye doğru güzel ve etkili konuşma becerisinin kavratılabileceği, fakat ders saatinin yetersizliğinden dolayı çalışmaların tam anlamı ile gerçekleşemediği, doğru güzel ve etkili beceriyi kavratmada öğretmenin iyi rol-model olması gerekliliği sonucu ortaya çıkmıştır.

Çerçi (2013) çalışmasında İlköğretim 7. sınıf Türkçe dersi konuşma eğitiminin telâffuz, vurgu ve tonlama konularının dinleme destekli öğretimine yönelik olarak hazırladıkları dinleme destekli öğretim materyalleri ile aynı konuların dil bilgisi kuralları çerçevesinde öğretimine yönelik hazırladıkları yazılı materyalleri kullanan öğrencilerin konuşma becerileri arasındaki farkı belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmada deney ve kontrol gruplu, ön test ve son test kullanılmıştır. Araştırma 2012-2013 öğretim yılında Mersin-Erdemli Mehmet Akif Ersoy İmam Hatip Orta Okulu ve Turgut Özal İlköğretim Okulu'nda öğrenim gören 7. sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Uygulama sürecinin başında bütün gruplardan hazırlıklı konuşmaların, hazırlıksız konuşmaların, farklı vurgularla farklı anlamları öne çıkan cümlelerin ve farklı tonlamalarla farklı duyguları yansıtan cümlelerin ses kayıtları ön test olarak alınmış, aynı veri toplama araçları, uygulamanın sonunda son test olarak yeniden tatbik edilmiştir. Telaffuz, vurgu ve tonlama konuları, 8 haftalık bir zaman dilimi içerisinde, hazırlanan öğretim materyalleri vasıtasıyla işlenmiştir. Yapılan analizler sonucunda deney grupları ve kontrol grupları arasında kelime vurgusu, kelime grubu vurgusu, cümle vurgusu, tonlama ve telaffuz becerilerindeki başarı bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Araştırmada denenen konuşma eğitiminin telaffuz, vurgu ve tonlama konularının dinleme destekli öğretiminin, bu konuların dil bilgisi kuralları çerçevesinde hazırlanan yazılı materyallerle öğretiminden ilköğretim 7.

sınıf öğrencilerinin konuşma becerilerindeki başarıyı artırmada daha etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Altuntaş (2012) yedinci sınıf Türkçe dersi konuşma eğitiminin öğretmen görüşleri ve öğretmenlerin sınıf içi uygulamaları doğrultusunda değerlendirilmesi amacıyla bu çalışmasını yapmıştır. Araştırmanın deseni karma yöntemdir. Araştırmanın evrenini Adana ili merkez ilçelerindeki (Seyhan, Yüreğir ve Çukurova) devlet okullarında görev yapan ve yedinci sınıflara giren Türkçe öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada veriler, nicel veri toplama araçlarından anket; nitel veri toplama yöntemlerinden görüşme ve gözlem kullanılarak toplanmıştır. Öğretmenlere uygulanan anket sonucunda elde edilen veriler, betimsel istatistik tekniklerinden frekans ve yüzde kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan görüşmeler ve gözlemler sonucunda elde edilen nitel verilerin analiz edilmesinde ise içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin konuşma becerisine yönelik amaç ve kazanımlara, etkinliklere ve çeşitli çalışmalara, yöntem-tekniklere, ölçme araçlarına, araç-gereçlere, konuşma eğitimine ayırdıkları süreye, karşılaştıkları güçlüklerle ve bu güçlüklerin çözüm önerilerine ilişkin görüşleri ve konuşma becerisini geliştirmeye yönelik sınıf içi uygulamaları doğrultusunda 7. sınıf Türkçe dersi konuşma eğitimi değerlendirilmiştir.

Arslan (2010) Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin ilköğretim okullarında verilen konuşma eğitimi ve konuşma becerisinin gelişmesini sağlayacak konuşma etkinlikleri hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla bu araştırmayı yapmıştır. Araştırmanın evrenini Kırıkkale il merkezindeki ilköğretim okulları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Kırıkkale ili merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan 70 Türkçe Öğretmeni ve 213 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin istatistiksel analizinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, t-testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler, konuşma eğitimi için önerilen etkinliklerin sonucunda, öğrencilerin programda belirtilen kazanımları tam olarak edinemediğini düşünmektedirler. Öğretmenler, kazanımların ve amaçların açık ve net anlaşıldığını fakat uygulamada sorun olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca sınıf mevcutlarının kalabalık olması, konuşma etkinliklerinin yapılmasını zorlaştırmakta, dolayısıyla konuşma eğitimini olumsuz yönde etkilemektedir.

Dülger (2011) bu çalışmada, ilköğretim 6-8. sınıf öğrencilerinin İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. sınıf) Öğretim Programı'nda belirtilen konuşma becerisi kazanımlarını

uygulayabilme düzeyini ve 6-8. sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki etkinliklerin, konuşma becerilerini ne düzeyde kazandırabildiğini tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda, anketler, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarındaki Türkçe öğretmenlerine uygulanmıştır. Ders kitapları, kılavuz kitaplar genel anlamda değil, metinlere indirgenerek incelenmiştir, yorumlanmıştır ve konuşma becerisine yönelik kazanımların genel kazanımlara oranları hesaplanmıştır. Çalışma kapsamında yapılan, inceleme ve istatistiksel analizler sonucunda, İlköğretim 6-8. sınıf öğrencilerinin İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. sınıf) Öğretim Programı'nda belirtilen konuşma becerisi kazanımlarını uygulayabilme becerilerinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Yeşiltepe Sağlam (2010) ilköğretim ikinci kademe yedinci sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerileri üzerine bir araştırma yapmıştır. Yedinci sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerilerinin durumu tespit edilmeye çalışılmış; Türkçe Öğretim Programı'na, öğretmene, okula ve araştırmacılara yönelik tavsiyeler geliştirilmiştir. Öğrencilerin seviyesine uygun olarak konuşma konuları oluşturulmuştur. Konu belirlemesinde, İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'ndan ve bu alandaki kaynaklardan faydalanılmıştır. Belirlenen sınıflardan 15'er öğrenciye konuşma yaptırılmıştır. Konuşma konuları, uygulamanın yapılacağı anda öğrencilere verilmiş, onlardan kısa bir süre düşünmeleri istenmiş, öğrenciler hazır olduklarını söylediklerinde konuşmalarına başlamışlardır. İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda bulunan konuşma değerlendirme ölçeği, yine aynı Program'da yer alan konuşma becerisine ait amaç ve kazanımlar doğrultusunda geliştirilmiş, hazırlıksız konuşma örnekleri buna göre nitel ve nicel olarak değerlendirilmiştir. Hazırlıksız konuşma becerisinin geliştirilmesi için neler yapılabileceği üzerinde durulmuştur. Yedinci sınıflarla yapılan çalışma sonunda öğrencilerin konuşma becerileri yetersiz ya da kısmen yeterli bulunmuştur.

Vardal Ocaklı (2008) bu tezinde İletişimsel Yaklaşım ile konuşma becerisinin öğretimi konusunu ele almıştır. Bu çalışmada amaç, bir dil öğretim kurumunun “İletişimsel Yaklaşım” ile konuşma becerisinin öğretimine yönelik uygulamalarında oluşabilecek eksikliklere ve bu eksikliklerin nasıl giderilebileceğine bir örneklemden yola çıkarak açıklama getirmektir. Bu amaca ulaşmak için konuşma becerisi dersini veren okutmanların görüşlerini ve öğrencilerin konuşma becerilerinin iletişimsel açıdan istenilen düzeye getirilip getirilemediğini sorgulayan iki ayrı araştırma sorusu hazırlanmıştır. Araştırma niteliksel araştırma modeline uygun bir şekilde yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini ülkemizde yabancı dil eğitimi sunan kurumlar oluşturmaktadır. Örneklemini ise

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Hazırlık Bölümünde 2006-2007 Eğitim-Öğretim yılında eğitim görmüş 12 başlangıç seviyesi öğrencisi ve konuşma dersi vermiş olan 10 İngilizce öğretmeni oluşturmaktadır. Okutmanlara konuşma dersi ile ilgili anket uygulanmış, öğrencilerin ise son konuşma sınavları videoya kaydedilmiştir. Okutman görüşlerinin bazı noktalarda İletişimsel Yaklaşım ile paralellik gösterdiği, bazı noktalarda ise bu paralelliğin ortadan kalktığı belirlenmiştir. Öğrencilerin konuşma becerilerinin sesletim açısından yeterli düzeye getirildiği ancak diğer konuşma becerisi bileşenlerinin eksik kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gökkaya (2008) çalışmasında konuşma becerisinin sağaltılmasında tekerlemelerin kullanılabilirliğini araştırmıştır. Araştırma, uygulamalı bir çalışma olarak planlanmıştır. Araştırmada video destekli ilk ve son test ölçümü kullanılmıştır. Araştırmanın deneklerini 2007-2008 eğitim-öğretim yılında Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulundan 3, 4, 5, 6, ve 7. sınıflardan seçilen 9 öğrenci oluşturmaktadır. Altı haftalık bir çalışma yapılmıştır. 11 saat diksiyon dersi uygulanmıştır. Elde edilen video kaydıyla, deney öğrencilerinin tekerleme eğitimiyle konuşma düzeylerinde anlamlı bir fark olup olmadığı gözlemlenmiştir. Uygulama sonucunda deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuş; tekerleme yönteminin konuşma becerisinin sağaltılmasında etkili olduğu saptanmıştır.

Şimşek (2004) bu çalışmasında ilköğretim ikinci kademedeki konuşma becerisinin önemini ve geliştirme yollarını ortaya koymaya çalışmıştır. Çalışmada Öncelikle Türkçe öğretiminin genel amaçları ve temel dil becerileri olan okuma, dinleme, yazma ve konuşma eğitimine değinilmiştir. Dil, iletişim ve konuşma kavramları genel olarak açıklandıktan sonra konuşma becerisi, çeşitleri ve unsurlarıyla ele alınmıştır. Konuşma bozuklukları ve kusurları tespit edildikten sonra konuşma ve beyin ilişkisi üzerinde durulmuştur. Konuşmanın sosyal hayatla ilişkisi üzerinde durularak ilköğretim ikinci kademe öğrencileri açısından etkili ve güzel konuşmanın önemi vurgulanmış sonra bu beceriyi etkileyen faktörler ele alınmıştır. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin konuşma becerilerini geliştirmek için yapılabilecek çalışmalar konusunda öneriler sunulmuştur. Hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmaların nasıl yapılması gerektiği konusu üzerinde durulmuştur.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nicel araştırma modellerinden yarı deneysel yöntem kullanılmıştır.

Yarı deneysel yöntem, birden fazla örneği ve uzun zaman dilimi içerisinde çalışmayı içerir. Yarı deneysel yöntemde deney ve kontrol grupları rastgele seçilmez. Gruplar belli ölçümler sonucunda oluşturulur (Ekiz, 2017, s. 112). Bu çalışmada da deney ve kontrol grupları oluşturulurken öğrencilerin Türkçe dersi başarı ortalamaları göz önünde bulundurulmuştur.

Deneysel yöntem, araştırmada herhangi bir olay, olgu, obje, kişi ve etkeni inceleyerek değişkenler arasındaki neden sonuç ilişkilerini tespit etmek ve sonuçları karşılaştırarak ölçmek için yapılan araştırmadır. Bu yönteme ihtiyaç duyulmasının sebebi, herhangi bir şeyin (yeni bir öğrenme yöntemi, yeni bir program, yeni bir sınıf düzeni vb.) etkililiğini ölçmek ve ölçüm sonucu olumlu ise, bundan yararlanarak tavsiyelerde bulunmaktır (Ekiz, 2017, s.109).

Klasik ve en yaygın biçimde bilinen deneysel yöntem, deney ve kontrol grupları diye adlandırılan iki farklı grubun araştırmaya dahil edilmesi, deney grubunun işleme tabi tutulduktan sonra elde edilen sonuçların her iki gruba karşılaştırılmasından oluşan bir yöntemdir. Deney grubuyla çalışma yapılırken ya da bu grup işleme tabi tutulurken, kontrol grubuna hiçbir biçimde işlemde bulunulmaz. Deney grubu bağımsız değişkenler, kontrol grubu ise bağımlı değişkenlerle ilişkilidir (Ekiz, 2017, s.109).

Deney gurubuyla 10 hafta süren hazırlıksız konuşma becerisini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılmıştır. 1. hafta ön test, 10. hafta son test uygulanmıştır. Kontrol grubuyla herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Çalışma sonunda iki grubun hazırlıksız konuşma becerileri ön test ve son test üzerinden değerlendirilmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın modeline uygun olarak çalışma grubunun oluşturulup çalışmanın yapılabilmesi amacıyla Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü kanalıyla Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğüne izin yazısı gönderilmiş, alınan izin sonrasında öğrenci grupları belirlenerek 10 haftalık çalışma yapılmıştır (EK 8).

2017- 2018 Eğitim- öğretim yılında Ankara/ Keçiören Abdulkhakim Arvasi Ortaokulunda 6.sınıfta öğretim gören 40 öğrenci çalışma grubunu oluşturmaktadır. Öğrencilerin yirmisi deney grubunu, yirmisi kontrol grubunu oluşturmaktadır.

Çalışmada birinci hafta ön test, onuncu hafta son test uygulanmıştır. Deney grubuyla sekiz hafta süren bir çalışma yapılmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Veriler yarı deneysel yöntem kullanılarak toplanmıştır. Bu bağlamda, deneysel çalışmanın başında ve sonunda her iki gruba da uygulanmak üzere konuşma becerisi uzman değerlendirme formu hazırlanmıştır. Konuşma becerisi uzman değerlendirme formu Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan konuşma becerisine yönelik kazanımlardan oluşturulmuştur.

3.4. Uygulama Basamakları ve Uygulama

3.4.1. Uygulama Basamakları

1.Hafta

- Ses organlarının tanıtımı
- Seslerin oluşumu
- Sesler

2.Hafta

- Diyafram nefesi çalışması
- Boğumlanma çalışması

3.Hafta

- Diyafram nefesi çalışması
- Boğumlama çalışması
- Etkili ve güzel konuşmak için nelere dikkat edilmelidir?

4.Hafta

- Vurgu, tonlama, duraklama çalışması

5.Hafta

- 1.Etkinlik: Bizim Ustanın Mutfağından
Amaç: Konuşma kurallarını uygulama.

6.Hafta

- 2.Etkinlik: Deyimin Hikayesini Anlatıyorum
Amaç: Sesini ve beden dilini etkili kullanma.

7.Hafta

- 3.Etkinlik: Beni Affeder misin?
Amaç: Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma.

8.Hafta

- 4.Etkinlik: Hakkımı Arıyorum
Amaç: Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma.

3.4.2. Uygulama

1.Hafta

1 Ders Saati (40 dakika)

- Ses organlarının tanıtımı
- Seslerin oluşumu
- Sesler

Ses ve sesin oluşumu vücudumuzdaki birden fazla organın harekete geçip, aralarında uyumlu bir işbirliği yapmaları sonunda meydana gelir. Sesin oluşumundaki ilk önemli aşama, ciğerlerimize aldığımız havanın karın boşluğu ile üst solunum yollarını birbirinden ayıran diyafram adını verdiğimiz zar, göğüs kasları ve göğüs kafesinin birbiriyle ahenkli çalışmasıdır. Bu ahenkli çalışmayı yönlendiren de elbette beyindir (Yalçın, 2018, s.221).

Sesin oluşumunda birden fazla organ görev yapmaktadır. Bu organlar şunlardır: Diyafram, göğüs kafesi, ses telleri, arka damak, akciğerler, gırtlak, ağız bölgesi ve buradaki organlar (EK 7).

Türkçemiz 8 ünlü ile 21 ünsüz sestten oluşmaktadır. Dilimizin ses yapısını meydana getiren ünlü ve ünsüz sesler şöyle gruplandırılmaktadır: (Taşer, 2015, s.131)

Tablo 1

Ünlü Harf Tablosu

	DÜZ		YUVARLAK	
Kalın	a	ı	o	u
İnce	e	î	ö	û

Tablo 2

Ünsüz Harf Tablosu

Çıkarlarına göre	SERT		YUMUŞAK	
	Sürekli	Süreksiz	Sürekli	Süreksiz
Dudak	F	p	m,v	b
Diş	s,ş	ç,t	j,l,n,r,z	c,d
Damak		k	ğ,y	g
Gırtlak	H			

2.Hafta

2 Ders Saati (80 dakika)

- Diyafram nefesi çalışması
- Boğumlanma çalışması

Diyafram Nefesi Çalışması

A.Gevşeme egzersizleri

1. Yarım esnemiş gibi ağzınızı açın.
2. Kafanızı geriye itin.
3. Göğse degecekmiş gibi öne eğilin.

4. Sol omuza doğru eğilin.
5. Sağ omuza doğru eğilin.
6. Omuzları kulaklara değecekmiş gibi yukarı çekin.
7. Sağ omuzu kulağa değecekmiş gibi yukarı çekin.
8. Sol omuzu kulağa değecekmiş gibi yukarı çekin (Gürhan, 2013, s.54)

B. Nefes Çalışması

1. Omuzlar geride dik durun, ağzınızı açın, köpek gibi kesik kesik ve hızlı hızlı soluyun. Çalışma esnasında elinizi diyaframın üzerine koyun ve diyafram hareketine dikkat edin.
2. Dik durun, derin soluk alarak esner gibi yapın, kollarınızı yukarı kaldırın, gerin. Sonra gevşeyin, olabildiği kadar hızlı ciğerlerinizdeki havayı boşaltın. Bu hareket esnasında bel kaslarında meydana gelen gerilmeye dikkat edin.
3. Elinizin biriyle duvarı iteleyecek bir halde durun; her sayı sırasında soluk alarak, olağan bir sesle 10'a kadar sayın. Sonra, aynı sayma işlemini her sayıda bel kaslarınızın iyice gerilmesini sağlayacak şekilde, elinizle duvarı kuvvetle iterek yineleyin (Taşer, 2015, s.137).

Boğumlanma Çalışmaları

Ünlü Harfleri Çıkarma

- Ayakta dik durulur. Göğüs öne doğru çıkarılırken baş hafifçe geriye atılır.
- Derin bir nefes alınır, titrek olmayan bir sesle yarı açık “e” sesi çıkarılır.
- Daha sonra az açık bir “e” sesi çıkarılır.
- Aralarda nefes alıp vermek suretiyle diğer ünlü harflerle aynı egzersiz tekrarlanır (Şahin, 2007, s.145).

Bu alıştırmalar yüksek sesle, yanak, çene ve dudak hareketleri abartılarak okunmuştur.

Tablo 3

B Harfi Boğumlanma Tablosu

B							
ba	be	bı	bi	bo	bö	bu	bü
bab	beb	bıb	bıb	bob	böb	bub	büb
bap	bep	bıp	bıp	bop	böp	bup	büp
bal	bel	bıl	bil	bol	böl	bul	bül
bar	ber	bır	bir	bor	bör	bur	bür
bas	bes	bıs	bis	bos	bös	bus	büs
baş	beş	bış	biş	boş	böş	buş	büş

Kaynak: Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*. İstanbul: İnkılap, s.113.

Tablo 4

P Harfi Boğumlanma Tablosu

P							
pa	pe	pı	pi	po	pö	pu	pü
pam	pem	pım	pım	pom	pöm	pum	püm
pah	peh	pıh	pih	poh	pöh	puh	püh
pal	pel	pıl	pil	pol	pöl	pul	pül
par	per	pır	pir	por	pör	pur	pür
pap	pep	pıp	pip	pop	pöp	pup	püp
pas	pes	pıs	pis	pos	pös	pus	püs
paş	peş	pış	piş	poş	pöş	puş	püş

Kaynak: Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*. İstanbul: İnkılap, s.114.

Tablo 5

M Harfi Boğumlanma Tablosu

M							
ma	me	mı	mi	mo	mö	mu	mü
mam	mem	mım	mım	mom	möm	mum	müm
mar	mer	mır	mir	mor	mör	mur	mür
man	men	mın	min	mon	mön	mun	mün
map	mep	mıp	mip	mop	möp	mup	müp
maz	mez	mız	miz	moz	möz	muz	müz
mas	mes	mıs	mis	mos	mös	mus	müs
maş	meş	mış	miş	moş	möş	muş	müş

Kaynak: Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*. İstanbul: İnkılap, s.115.

Tablo 6

F Harfi Boğumlanma Tablosu

F							
fa	fe	fi	fi	fo	fö	fu	fü
faf	fef	fıf	fıf	fof	föf	fuf	füf
fap	fep	fıp	fıp	fop	föp	fup	füp
far	fer	fır	fır	for	för	fur	für
fat	fet	fit	fit	fot	föt	fut	füt
fas	fes	fıs	fıs	fos	fös	fus	füs
faş	feş	fiş	fiş	foş	föş	fuş	füş

Kaynak: Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*. İstanbul: İnkılap, s.116.

Tablo 7

V Harfi Boğumlanma Tablosu

V							
va	ve	vi	vı	vo	vö	vu	vü
av	ev	iv	ıv	ov	öv	uv	üv
vav	vev	vıv	vıv	vo v	vö v	vuv	vü v
vaş	veş	viş	vı ş	vo ş	vö ş	vu ş	vü ş
var	ver	vir	vır	vor	vör	vur	vür
vas	ves	vis	vıs	vos	vös	vus	vüs
vaz	vez	vız	vız	voz	vöz	vuz	vüz

Kaynak: Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*. İstanbul: İnkılap, s.117.

Tablo 8

D Harfi Boğumlanma Tablosu

D							
da	de	dı	di	do	dö	du	dü
dap	dep	dıp	dip	dop	döp	dup	düp
dak	dek	dık	dik	dok	dök	duk	dük
dar	der	dır	dir	dor	dör	dur	dür
daz	dız	dız	diz	doz	döz	duz	düz
das	des	dıs	dis	dos	dös	dus	düs
daş	deş	dış	diş	doş	döş	duş	düş

Kaynak: Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*. İstanbul: İnkılap, s.119.

Tablo 9

T Harfi Boğumlanma Tablosu

T							
ta	te	tı	tı	to	tö	tu	tü
tak	tek	tık	tık	tok	tök	tuk	tük
tar	ter	tır	tır	tor	tör	tur	tür
tas	tes	tıs	tıs	tos	tös	tus	tüs
taş	teş	tış	tış	toş	töş	tuş	tüş
tat	tet	tıt	tıt	tot	töt	tut	tüt
tal	tel	tıl	tıl	tol	töl	tul	tül

Kaynak: Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*. İstanbul: İnkılap, s.120.

Tablo 10

N Harfi Boğumlanma Tablosu

N							
na	ne	nı	ni	no	nö	nu	nü
nan	nen	nın	nın	non	nön	nun	nün
nab	neb	nıb	nıb	nob	nöb	nub	nüb
nar	ner	nır	nır	nor	nör	nur	nür
nap	nep	nıp	nıp	nop	nöp	nup	nüp
nas	nes	nıs	nıs	nos	nös	nus	nüs
nat	net	nıt	nıt	not	nöt	nut	nüt

Kaynak: Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*. İstanbul: İnkılap, s.122.

Tablo 11

S Harfi Boğumlanma Tablosu

S							
sa	se	sı	si	so	sö	su	sü
sas	ses	sıs	sis	sos	sös	sus	süs
sar	ser	sır	sır	sor	sör	sur	sür
saş	seş	sış	siş	soş	söş	suş	süş
saz	sez	sız	siz	soz	söz	suz	süz
sal	sel	sıl	sil	sol	söl	sul	sül
asa	ese	ısı	isi	oso	ösö	usu	üsü

Kaynak: Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*. İstanbul: İnkılap, s.123.

Tablo 12

Z Harfi Boğumlanma Tablosu

Z							
za	ze	zı	zi	zo	zö	zu	zü
zaz	zez	zız	ziz	zoz	zöz	zuz	züz
zap	zep	zıp	zip	zop	zöp	zup	züp
zar	zer	zır	zir	zor	zör	zur	zür
zat	zet	zıt	zit	zot	zöt	zut	züt
aza	eze	ızı	izi	ozo	özö	uzu	üzü

Kaynak: Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*. İstanbul: İnkılap, s.124.

3.Hafta

2 Ders Saati (80 dakika)

- Diyafram nefesi çalışması
- Boğumlanma çalışması
- Etkili ve güzel konuşmak için nelere dikkat edilmelidir?

Tablo 13

Ş Harfi Boğumlanma Tablosu

Ş							
şa	şe	şı	şi	şo	şö	şu	şü
şaş	şeş	şış	şiş	şoş	şöş	şuş	şüş
şal	şel	şıl	şil	şol	şöl	şul	şül
şar	şer	şır	şir	şor	şör	şur	şür
şap	şep	şıp	şip	şop	şöp	şup	şüp
şas	şes	şıs	şis	şos	şös	şus	şüs

Kaynak: Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*. İstanbul: İnkılap, s.126.

Tablo 14

J Harfi Boğumlanma Tablosu

J							
ja	je	jı	ji	jo	jö	ju	jü
jaj	jej	jıj	jij	joj	jöj	juj	jüj
jar	jer	jır	jir	jor	jör	jur	jür
jap	jep	jıp	jip	jop	jöp	jup	jüp
jal	jel	jıl	jil	jol	jöl	jul	jül
jas	jes	jıs	jis	jös	jös	jus	jüs

Kaynak: Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*. İstanbul: İnkılap, s.127.

Tablo 15

C Harfi Boğumlanma Tablosu

C							
ca	ce	cı	ci	co	cö	cu	cü
cap	cep	cıp	cip	cop	cöp	cup	cüp
cak	cek	cık	cik	cok	cök	cuk	cük
cal	cel	cıl	cil	col	cöl	cul	cül
cas	ces	cıs	cis	cos	cös	cus	cüs
car	cer	cır	cir	cor	cör	cur	cür

Kaynak: Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*. İstanbul: İnkılap, s.128.

Tablo 16

Ç Harfi Boğumlanma Tablosu

Ç							
ça	çe	çı	çi	ço	çö	çu	çü
çaç	çeç	çıç	çiç	çoç	çöç	çuç	çüç
çap	çep	çıp	çip	çop	çöp	çup	çüp
çam	çem	çım	çim	çom	çöm	çum	çüm
ças	çes	çıs	çis	ços	çös	çus	çüs

Kaynak: Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*. İstanbul: İnkılap, s.129.

Tablo 17

L Harfi Boğumlanma Tablosu

L							
la	le	lı	li	lo	lö	lu	lû
lal	lel	lıl	lil	lol	löl	lul	lül
lar	ler	lır	lir	lor	lör	lur	lür
lad	led	lıd	lid	lod	löd	lud	lüd
lak	lek	lık	lik	lok	lök	luk	lük
lam	lem	lım	lim	lom	löm	lum	lüm
laş	leş	lış	liš	loş	löş	luş	lüş

Kaynak: Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*. İstanbul: İnkılap, s.131.

Tablo 18

R Harfi Boğumlanma Tablosu

R							
ra	re	rı	Ri	ro	rö	ru	rû
ar	er	ır	İr	or	ör	ur	ür
rar	rer	rır	rir	ror	rör	rur	rür
tar	ter	tır	tir	tor	tör	tur	tür
fra	fre	frı	fri	fro	frö	fru	frü
gra	gre	grı	gri	gro	grö	gru	grü
ras	res	ris	ris	ros	rös	rus	rüs
bra	bre	brı	bri	bro	brö	bru	brü
rast	rest	rist	rist	rost	röst	rust	rüst
arar	erer	ırır	irir	oror	örör	urur	ürür

Kaynak: Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*. İstanbul: İnkılap, s.132.

Tablo 19

K Harfi Boğumlanma Tablosu

K							
ka	ke	kı	ki	ko	kö	ku	kü
kak	kek	kık	kik	kok	kök	kık	kik
kap	kep	kıp	kip	kop	köp	kup	küp
kat	ket	kıt	kit	kot	köt	kut	küt
kal	kel	kıl	kil	kol	köl	kul	kül

Kaynak: Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*. İstanbul: İnkılap, s.135.

Tablo 20

G Harfi Boğumlanma Tablosu

G							
ga	ge	gı	gi	go	gö	gu	gü
gak	gek	gık	gik	gok	gök	guk	gük
gal	gel	gıl	gil	gol	göl	gul	gül
gap	gep	gıp	gip	gop	göp	gup	güp
gar	ger	gır	gir	gor	gör	gur	gür

Kaynak: Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*. İstanbul: İnkılap, s.135.

Tablo 21

H Harfi Boğumlanma Tablosu

H							
ha	he	hı	hi	ho	hö	hu	hü
hah	heh	hıh	hih	hoh	höh	huh	hüh
hap	hep	hıp	hip	hop	höp	hup	hüp
har	her	hır	hir	hor	hör	hur	hür
hat	het	hıt	hit	hot	höt	hut	hüt

Kaynak: Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*. İstanbul: İnkılap, s.137.

Tablo 22

Y Harfi Boğumlanma Tablosu

Y							
ya	ye	yı	yi	yo	yö	yu	yü
yay	yey	yıy	yiyy	yoy	yöy	yuy	yüy
yas	yes	yıs	yis	yos	yös	yus	yüs
yal	yel	yıl	yil	yol	yöl	yul	yül
yaz	yez	yız	yiz	yozy	yöz	yuz	yüz
yar	yer	yır	yir	yorr	yör	yur	yür

Kaynak: Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*. İstanbul: İnkılap, s.140.

Etkili ve Güzel Konuşmak için;

- Konuşmaya hitap cümlesiyle başlanmalıdır.
- Konuşma esnasında nezaket kurallarına uyulmalı, rahatsız edici bir tavırdan, kaba ve argo kelimelerden uzak durulmalıdır.
- İşitilebilir bir ses tonuyla konuşulmalıdır.
- Kelimeleri doğru telaffuz etmeye dikkat edilmelidir.
- Konuşurken gerekli yerlerde vurgu, tonlama ve duraklama yapmaya özen gösterilmelidir.
- Konuşurken konuya uygun olacak şekilde jest ve mimikler kullanılmalıdır.
- Kelimeler anlamına uygun olarak kullanılmalıdır.
- Olaylar ve bilgiler sıraya konularak anlatılmalı, gereksiz bilgi vermekten kaçınılmalıdır.
- Konuşurken heyecan kontrolü sağlanmalıdır, heyecanın konuşmayı olumsuz etkilemesine izin verilmemelidir.
- Konuşma için belirlenen bir süre varsa bu süre içerisinde konuşma sonlandırılmalıdır.
- Konuşurken dinleyiciler ile göz teması kurulmalıdır.
- Konuşma esnasında dik durulmalı, nefesi doğru kullanmaya dikkat edilmelidir.
- Konuşmanın anlatım ve dil bilgisi yönünden kurallara uygun olmasına dikkat edilmelidir.
- Konuşmanın içeriği ele alınan konuyu tam ve doğru bir şekilde ifade edebilmelidir.

4.Hafta

1 Ders Saati (40 dakika)

Konuşurken kelimelerin alçalan veya yükselen bir tonda söylenmesi tonlamadır (Yaman, 2004, s.32).

Konuşma sırasında kelimeler arasındaki anlamın gerekli kıldığı ses kesintilerine durak denir (Yaman, 2004, s.33).

Konuşma ya da okuma sırasında herhangi bir hece veya kelimeyi diğerlerine göre daha yüksek bir sesle yani daha baskılı söylemek vurgudur (Yaman, 2004, s.34).

- Vurgu Çalışması:
  - Sözcük Vurgusu

Yer adlarında genellikle ilk hecededir: Ankara, İstanbul, Bolu, Aydın .

“-ya” eki ile biten yer adlarında vurgu, son heceden bir önceki heceye kayar: Almanya, Polonya, Sakarya, Antalya.

“-de” hâl eki vurguludur: Bu tabloda bir tuhaflık var.

“de” bağlacı vurguyu bir önceki heceye iter: Haya da iyice karardı.

Sıfat yapan “-ki” eki vurguludur: Bu kitaptaki şiirleri beğenmedim.

İlgi zamiri olan “-ki” vurguludur: Onun ödevini beğendim; seninki fena değil.

“ki” bağlacı vurguyu bir önceki heceye iter: Derdini söyle ki, derman bulalım.

“-me” olumsuzluk eki, vurguyu bir önceki heceye iter: Sakın bir şey söyleme.

Soru edatı “mi”, vurguyu bir önceki heceye iter: Bu ödev senin mi?

Küçültme eki “-ce” vurguyu çeker: Büyükçe bir salona girdiler (Şahin, 2007, s.146).

– Cümle vurgusu

Cümle vurgusu, genellikle yüklemden önceki sözcüktedir:

Buket yarın Ankara’dan gelecek.

Buket Ankara’dan yarın gelecek.

Yarın Ankara’dan Buket gelecek.

Aşağıdaki cümleleri duraklara dikkat ederek okuyunuz:

- “Uğraş, didin, düşün, ara, bul, koş, atıl, bağır; durmak zamanı geçti, çalışmak zamanıdır.” (Tevfik Fikret)
- “Hangi çılgın bana zincir vuracakmış, şaşarım?” (Mehmet Akif Ersoy).
- “Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz’dir, ileri!” “Ne mutlu Türk’üm diyene!” (Atatürk)

Aşağıdaki cümlelerde “şimdi” kelimesini anlamına uygun şekilde tonlama yaparak okuyunuz:

- Şimdi, asıl konuyu ele alalım.
- İşte, şimdi yakaladım seni.
- Şimdi, bu durumda ne denir bilmiyorum.
- Şimdi buradaydı, nereye gitmiş olabilir?
- Şimdi Ankara’da olmak vardı.

5.Hafta

1 Ders Saati (40 dakika)

1. Etkinlik: ” Bizim Ustanın Mutfağından”

Amaç: Konuşma kurallarını uygulama

Süreç:

1. Öğrencilerden geleneksel bir yemeğin tarifini araştırmaları istenir.
2. Yemeğin yapılış sürecini doğru anlatmaları beklenir.
3. Öğrenciler anlatımlarını resim vb. görsel unsurlarla desteklerler.
4. Öğrencilere konuşmaları için en fazla 2 dakika süre verilir (MEB,2006,s.88).

6.Hafta

1 Ders Saati (40 Dakika)

2. Etkinlik : Deyimin Hikayesini Anlatıyorum

Amaç: Sesini ve beden dilini etkili kullanma.

Süreç: Öğrencilerin her birine farklı deyimler verilerek deyimın hikayesini araştırmaları istenir. Deyim hikâyeleri bulunarak sınıfta anlatılır. Deyimin ne anlamda kullanıldığını tartışılır (MEB,2006, s.89).

7.Hafta

1 Ders Saati (40 Dakika)

3. Etkinlik: Beni Affeder Misin?

Amaç: Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma.

Süreç: Öğretmen, “ Herkes, günlük hayatında kendisini üzen, inciten, öfkeliendiren bazı tutum ve davranışlarla karşılaşabilir. Bu tip tutum ve davranışlara herkesin gösterdiği tepki de birbirinden farklı olabilir. Bu tepkilerin bazıları olumlu bazıları ise olumsuz olabilir. Şimdi biraz düşünelim. Evde, okulda, otobüste, yolda, oyun oynarken bizi üzen, inciten, öfkeliendiren, davranışlar nelerdir?” diyerek öğrencilere düşünme süresi verir. Öğrencilerden gelen “ otobüse binerken sıraya riayet edilmemesi, bir arkadaşının kendisinden izin almadan eşyasını kullanması, hazırladığı ödevin kardeşi tarafından yırtılması” gibi davranış örneklerini tahtaya yazar.

Öğretmen, öğrencilere, bu davranış örneklerinden bir arkadaşın kendisinden izin almadan eşyasını kullanmasına nasıl tepki göstereceklerini sorar. Öğrencilerden gelen; küsmek, kavga etmek, ağlamak, öğretmene şikayet etmek, arkadaşını bu konuda sözlü olarak uyarmak, onunla aynı davranışta bulunmak gibi olumlu veya olumsuz bir tepkiyi o davranışın karşısına yazar. Daha sonra, birçoğu uygun olmayan bu tepkilerin her biri öğrencilere analiz ettirilerek sonuçları hakkında konuşulur. Bu davranış şekillerinden hangilerinin çözüm olabileceği, hangilerinin ise yeni sorunlara yol açabileceği sınıfta tartışılır. Günlük hayatta karşılaşılabileceğimiz olumsuz tutum ve davranışlara karşı bizim doğru ve olumlu tepkiler vermeyi öğrenmemizin toplum içindeki diğer insanlarla daha iyi iletişim kurmamızı ve kendimizi mutlu ve başarılı hissetmemizi sağlayacağı vurgulanarak ders tamamlanır (MEB,2006,s.93).

8.Hafta

1 Ders Saati (40 dakika)

4. Etkinlik: Hakkımı Arıyorum

Amaç: Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma.

Süreç:

1. Kırmızı ışıktaki durmayan bir araba karşıdan karşıya geçen bir yayaya çarpar.
2. Yaya hafif yaralanır.
3. Yaya, hakkını aramak amacıyla mahkemeye başvurur.
4. “Şoför, yaya, hâkim, savcı, davalı, davacı, tanık, mübaşir, katip” rolleri öğrencilere dağıtılır ve olay sınıfta canlandırılır (MEB, 2006, s.100).

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde 4 farklı istatistiksel analiz kullanılmış olup bu analizler bilgisayarda SPSS 22.00 istatistik paket programı ile yapılmıştır. Bu analizler:

1. Frekans
2. Yüzde
3. Wilcoxon testi
4. Mann Whitney U testi

Non-parametrik testlerde veriler normal dağılım göstermez. Üzerinde çalışılan bireyler, objeler, olgular küçüktür ve genellikle 30'dan az olur (Sönmez ve Alacapınar, 2018, s. 199). Bu çalışmada da Konuşma Becerisi Uzman Değerlendirme Formuna verilen yanıtlar için likert tipi ölçek kullanıldığından, gruptaki denek sayıları 30'dan düşük olduğundan, gözlem formlarına verilen yanıtlarda 5'ten küçük göz sayısının oranı % 20'yi aştığından dolayı ki-kare analizi yapılamayacağından karşılaştırmalarda Non-parametrik analizler kullanılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının video kayıtlarının çözümlenip puanlanmasıyla elde edilen verilerin normal dağılıma sahip olmadıkları görülmüştür.

Deney ve kontrol gruplarının hazırlıksız konuşma becerilerinin kendi içlerinde ön test ve son test ortalamaları karşılaştırılmıştır. Bir gruba ait iki farklı zamanda elde edilmiş ortancalar arasındaki farklılığın anlamlılığının ölçümü için Wilcoxon testi kullanılmıştır.

Deney ve kontrol gruplarının hazırlıksız konuşma becerilerinin ön test ve son test karşılaştırmaları yapılmıştır. İki grup ortancası arasındaki farklılığın anlamlılığının ölçümü için Mann-Whitney U testi kullanılmıştır (Ekiz, 2017, s.152).

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde verilerin analizi sonucu elde edilen bulgular alt başlıklar halinde verilmiştir.

Bunlar:

- 1) Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi hazırlıksız konuşma becerileriyle ilgili bulgulardır.
- 2) Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama sonrası hazırlıksız konuşma becerileriyle ilgili bulgulardır.
- 3) Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrası hazırlıksız konuşma becerilerinin karşılaştırılmasıyla ilgili bulgulardır.
- 4) Deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrası hazırlıksız konuşma becerilerinin kendi içinde karşılaştırılmasıyla ilgili bulgulardır.
- 5) Kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrası hazırlıksız konuşma becerilerinin kendi içinde karşılaştırılmasıyla ilgili bulgulardır.

4.1. Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Uygulama Öncesi Hazırlıksız Konuşma Becerileriyle İlgili Bulgular

Çalışmaya katılan deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi hazırlıksız konuşma becerileriyle ilgili bulgular Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23

Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Uygulama Öncesi Hazırlıksız Konuşma Becerileriyle İlgili Bulgular

Anket Maddeleri	Seçenekler	Deney		Kontrol	
		f	%	f	%
1- İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur.	Kötü	5	25,0	3	15,0
	Orta düzeyde	7	35,0	8	40,0
	İyi	8	40,0	8	40,0
	En iyi	0	0,0	1	5,0
2- Kelimeleri doğru telaffuz eder.	En kötü	-	-	-	-
	Kötü	3	15,0	2	10,0
	Orta düzeyde	11	55,0	13	65,0
	İyi	6	30,0	5	25,0
	En iyi	-	-	-	-
3- Konuşurken gerekli yerlerde vurgu yapar.	En kötü	3	15,0	6	30,0
	Kötü	12	60,0	8	40,0
	Orta düzeyde	5	25,0	6	30,0
4- Konuşmasında uygun yerlerde tonlama yapar.	En kötü	4	20,0	7	35,0
	Kötü	10	50,0	8	40,0
	Orta düzeyde	6	30,0	5	25,0
5- Konuşurken duraklama yapmaya dikkat eder.	En kötü	0	0,0	2	10,0
	Kötü	4	20,0	12	60,0
	Orta düzeyde	14	70,0	5	25,0
	İyi	2	10,0	1	5,0
6- Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır.	En kötü	1	5,0	0	0,0
	Kötü	14	70,0	9	45,0
	Orta düzeyde	5	25,0	9	45,0
	İyi	0	0,0	2	10,0
7- Kelimeleri anlamına uygun kullanır.	Kötü	2	10,0	4	20,0
	Orta düzeyde	8	40,0	9	45,0
	İyi	9	45,0	5	25,0
	En iyi	1	5,0	2	10,0
8- Olayları sıraya koyarak anlatır.	Kötü	7	35,0	8	40,0
	Orta düzeyde	9	45,0	10	50,0
	İyi	4	20,0	2	10,0
9- Bilgileri sıraya koyarak anlatır.	En kötü	1	5,0	0	0,0
	Kötü	4	20,0	9	45,0
	Orta düzeyde	8	40,0	9	45,0
	İyi	7	35,0	2	10,0

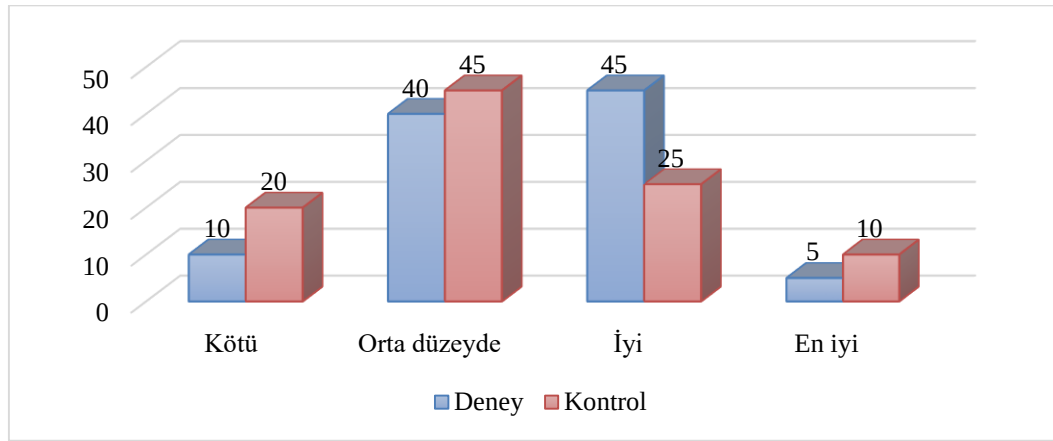
Tablo 23. (devam)

Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Uygulama Öncesi Hazırlıksız Konuşma Becerileriyle İlgili Bulgular

Anket Maddeleri	Seçenekler	Deney		Kontrol	
		f	%	f	%
10- Konuşmasını verilen sürede tamamlar.	İyi	0	0,0	1	5,0
	En iyi	20	100,0	19	95,0
11- Dil bilgisi kurallarına uygun konuşur.	En kötü	0	0,0	1	5,0
	Kötü	7	35,0	7	35,0
	Orta düzeyde	7	35,0	9	45,0
	İyi	6	30,0	3	15,0
12-Konuşurken heyecanını kontrol edebilir.	Kötü	1	5,0	4	20,0
	Orta düzeyde	10	50,0	8	40,0
	İyi	9	45,0	8	40,0
13- Dinleyicilerle göz teması kurar.	En kötü	1	5,0	0	0,0
	Kötü	15	75,0	10	50,0
	Orta düzeyde	2	10,0	8	40,0
	İyi	2	10,0	2	10,0
14- Konuşması anlatım yönünden kurallara uygundur.	Kötü	7	35,0	11	55,0
	Orta düzeyde	10	50,0	6	30,0
	İyi	3	15,0	3	15,0
15- Konuşması içerik yönünden yeterlidir.	En kötü	0	0,0	2	10,0
	Kötü	7	35,0	6	30,0
	Orta düzeyde	8	40,0	8	40,0
	İyi	4	20,0	3	15,0
	En iyi	1	5,0	1	5,0
16- Konuşurken diyafram nefesi kullanır.	En kötü	12	60,0	11	55,0
	Kötü	8	40,0	8	40,0
	Orta düzeyde	0	0,0	1	5,0
17- Konuşurken dik durur.	Kötü	4	20,0	7	35,0
	Orta düzeyde	11	55,0	7	35,0
	İyi	5	25,0	6	30,0
18- Konuşmasına hitap cümlesiyle başlar.	En kötü	15	75,0	19	95,0
	Kötü	1	5,0	0	0,0
	En iyi	4	20,0	1	5,0
19- Konuşmasını teşekkür cümlesiyle bitirir.	En kötü	20	100,0	20	100,0
20- Konuşma esnasında nezaket kurallarına uyar.	İyi	11	55,0	13	65,0
	En iyi	9	45,0	7	35,0

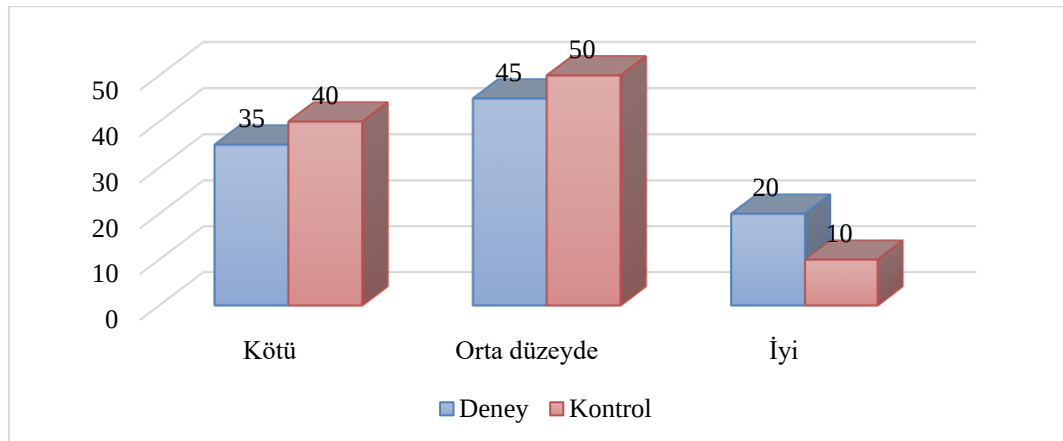
Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi hazırlıksız konuşma becerileri dil ve anlatım yönünden incelendiğinde;

“Kelimeleri anlamına uygun kullanır (7. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 10’u “Kötü”, % 40’ı “Orta düzeyde”, % 45’i “İyi”, % 5’i “En iyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 20’si “Kötü”, % 45’i “Orta düzeyde”, % 25’i “İyi”, % 10’u “En iyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

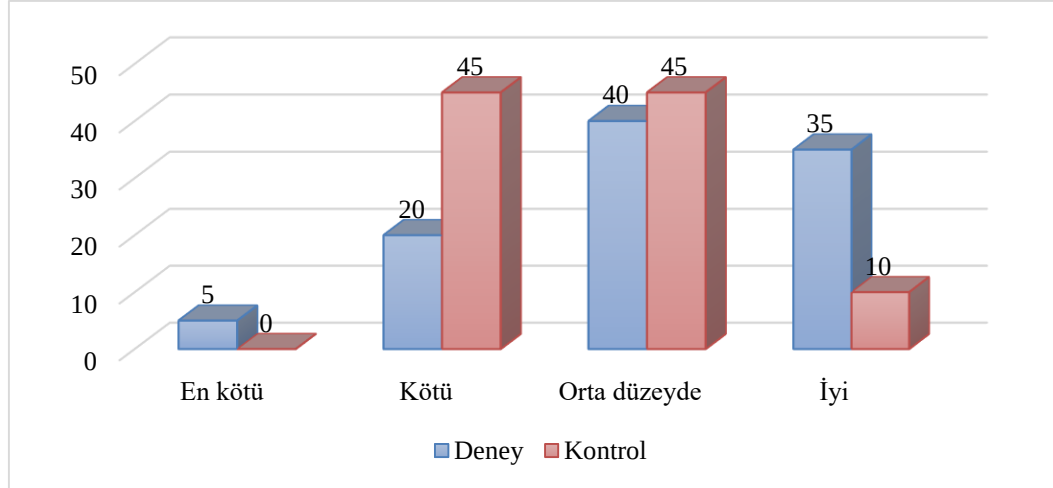
Şekil 1. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Kelimeleri anlamına uygun kullanır.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Olayları sıraya koyarak anlatır (8. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 35’i “Kötü”, % 45’i “Orta düzeyde”, % 20’si “İyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 40’ı “Kötü”, % 50’si “Orta düzeyde”, % 10’u “İyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

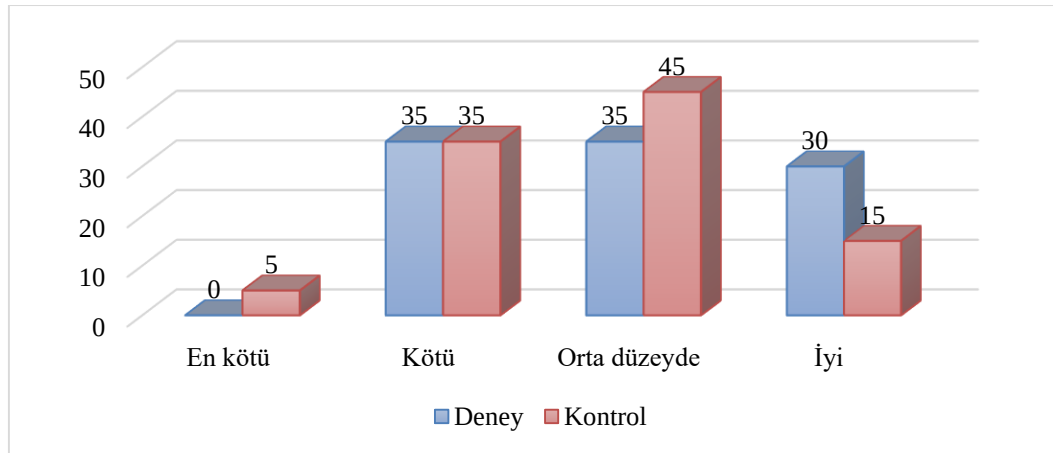
Şekil 2. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Olayları sıraya koyarak anlatır.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Bilgileri sıraya koyarak anlatır (9. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 5’i “En kötü”, % 20’si “Kötü”, % 40’ı “Orta düzeyde”, % 35’i “İyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 45’i “Kötü”, % 45’i “Orta düzeyde”, % 10’u “İyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

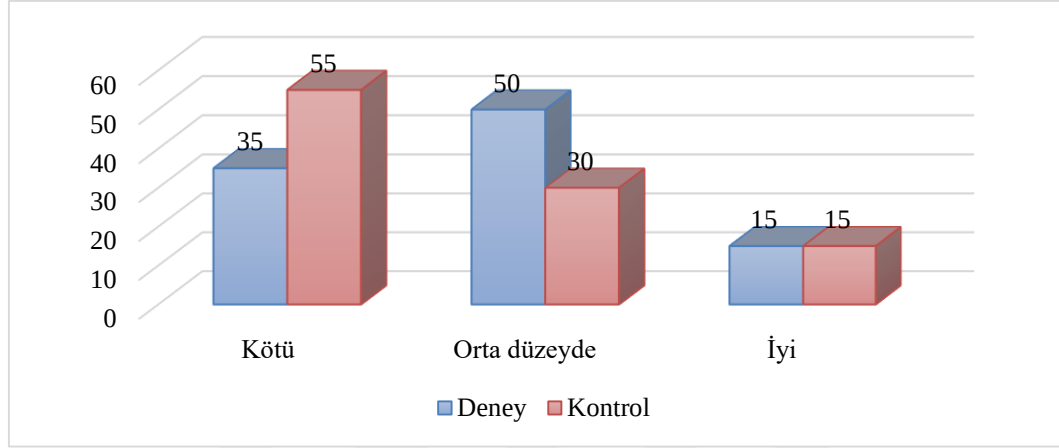
Şekil 3. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Bilgileri sıraya koyarak anlatır.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Dil bilgisi kurallarına uygun konuşur (11. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 35’i “Kötü”, % 35’i “Orta düzeyde”, % 30’u “İyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 5’i “En kötü”, % 35’i “Kötü”, % 45’i “Orta düzeyde”, % 15’i “İyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

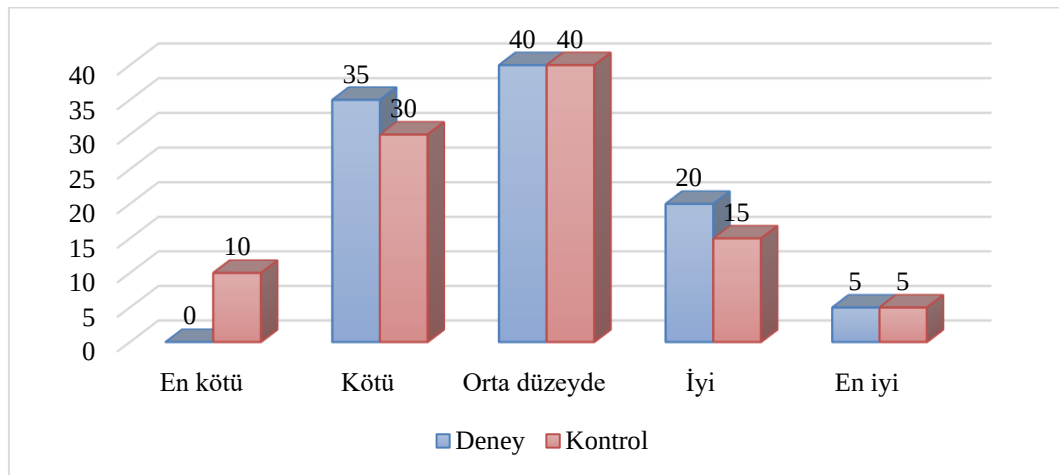
Şekil 4. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Dil bilgisi kurallarına uygun konuşur.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Konuşması anlatım yönünden kurallara uygundur (14. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 35’i “Kötü”, % 50’si “Orta düzeyde”, % 15’i “İyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 55’i “Kötü”, % 30’u “Orta düzeyde”, % 15’i “İyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

Şekil 5. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konuşması anlatım yönünden kurallara uygundur.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı

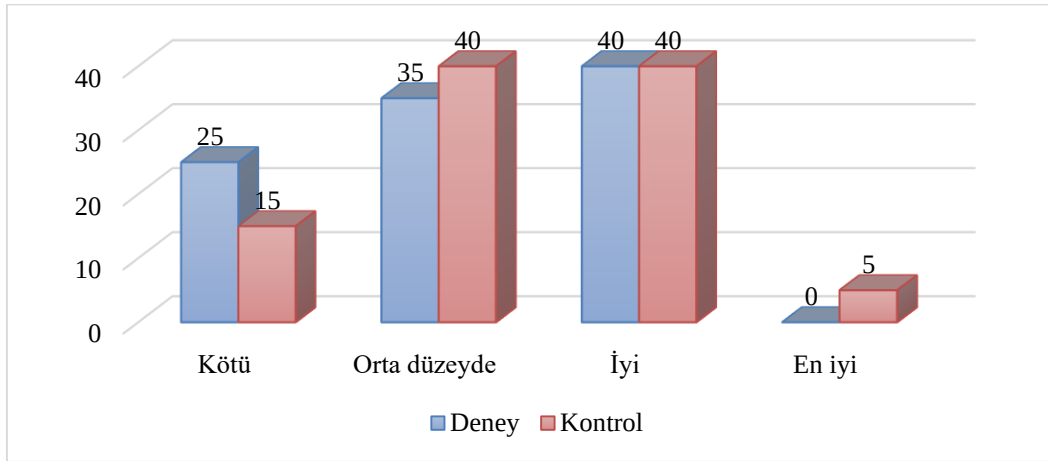
“Konuşması içerik yönünden yeterlidir (15. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 35’i “Kötü”, % 40’ı “Orta düzeyde”, % 20’si “İyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 10’u “En kötü”, % 30’u “Kötü”, % 40’ı “Orta düzeyde”, % 15’i “İyi”, % 5’i “En iyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

Şekil 6. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konuşması içerik yönünden yeterlidir.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı

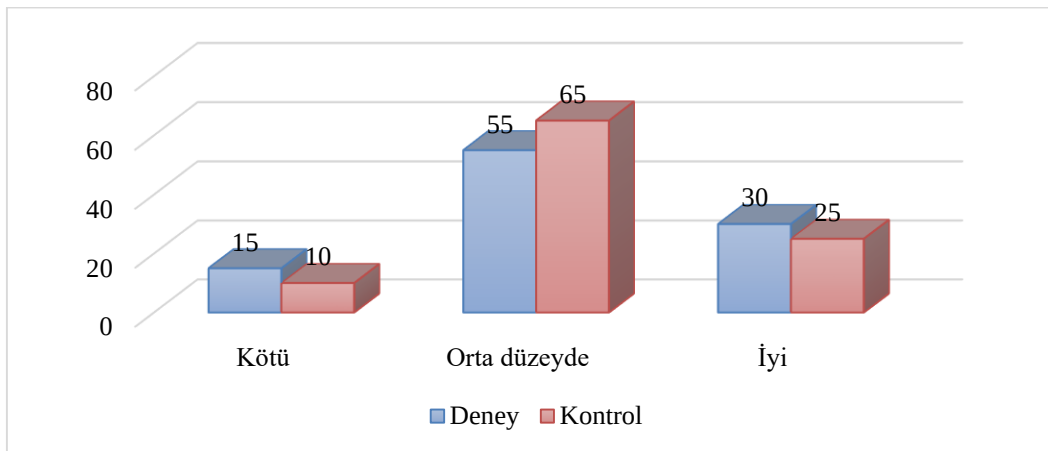
Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi hazırlıksız konuşma becerileri konuşmanın fiziksel unsurları yönünden incelendiğinde;

“İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur (1. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 25’i “Kötü”, % 35’i “Orta düzeyde”, % 40’ı “İyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 15’i “Kötü”, % 40’ı “Orta düzeyde”, % 40’ı “İyi”, % 5’i “En iyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

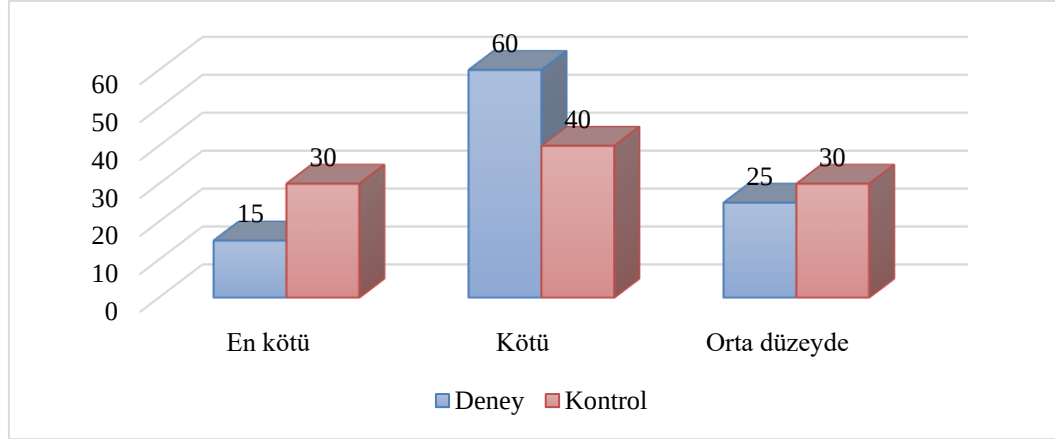
Şekil 7. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Kelimeleri doğru telaffuz eder (2. madde)” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 15’i “Kötü”, % 55’i “Orta düzeyde”, % 30’ı “İyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 10’u “Kötü”, % 65’i “Orta düzeyde”, % 25’i “İyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

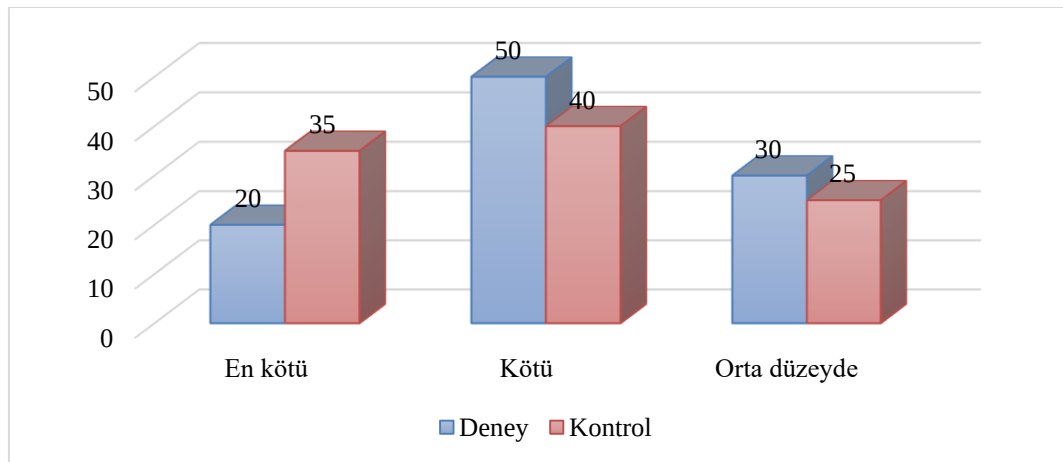
Şekil 8. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Kelimeleri doğru telaffuz eder.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Konuşurken gerekli yerlerde vurgu yapar (3. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 15’i “En kötü”, % 60’ı “Kötü”, % 25’i “Orta düzeyde”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 30’u “En kötü”, % 40’ı “Kötü”, % 30’u “Orta düzeyde” değerlendirmelerini yapmışlardır.

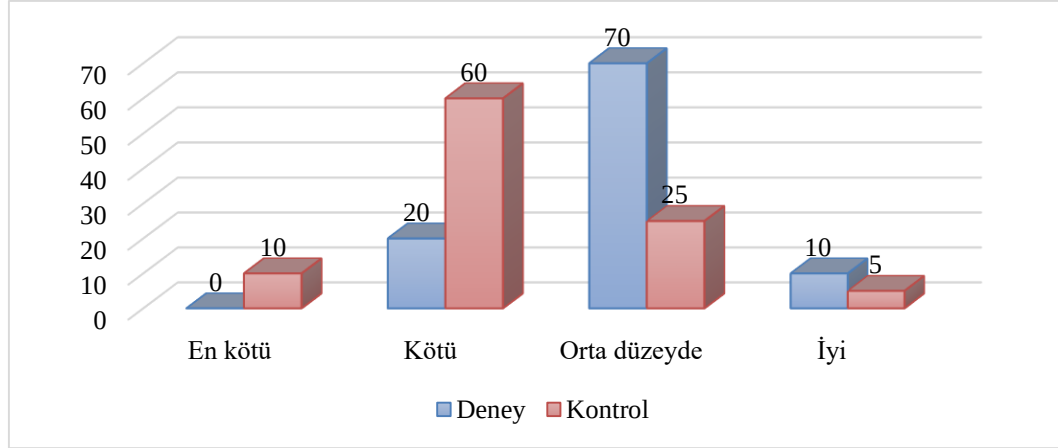
Şekil 9. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konuşurken gerekli yerlerde vurgu yapar.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Konuşmasında uygun yerlerde tonlama yapar (4. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 20’si “En kötü”, % 50’si “Kötü”, % 30’u “Orta düzeyde”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 35’i “En kötü”, % 40’ı “Kötü”, % 25’i “Orta düzeyde” değerlendirmelerini yapmışlardır.

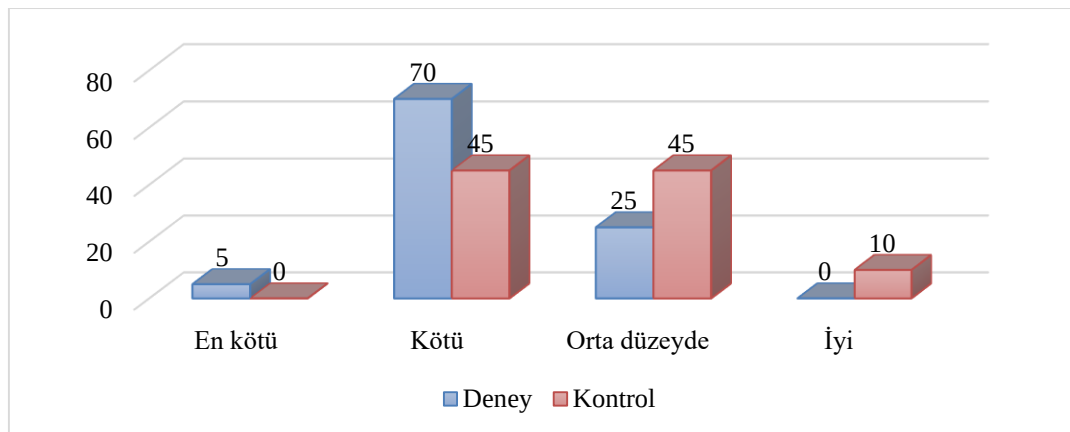
Şekil 10. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konuşmasında uygun yerlerde tonlama yapar.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Konuşurken duraklama yapmaya dikkat eder (5. madde).”maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 20’si “Kötü”, % 70’i “Orta düzeyde”, % 10’u “İyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 10’u “En kötü”, % 60’ı “Kötü”, % 25’i “Orta düzeyde”, % 5’i “İyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

Şekil 11. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konuşurken duraklama yapmaya dikkat eder.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı

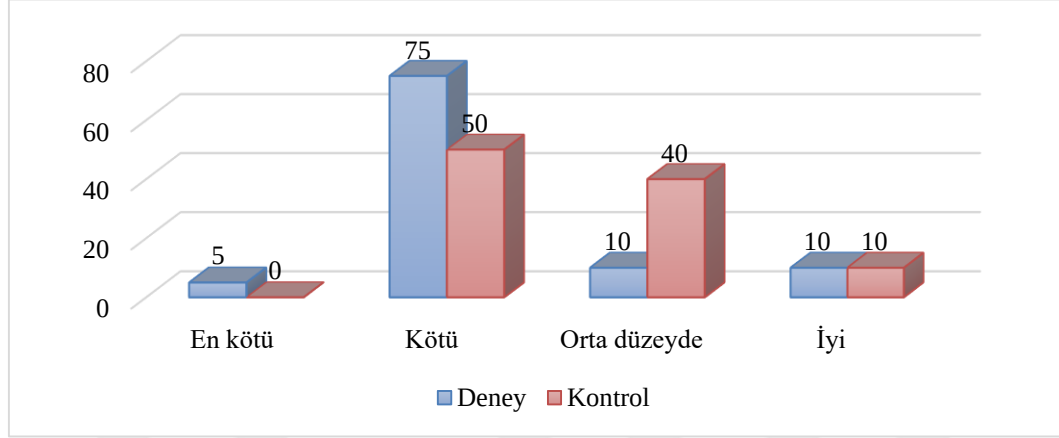
“Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır (6. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 5’i “En kötü”, % 70’i “Kötü”, % 25’i “Orta düzeyde”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 45’i “Kötü”, % 45’i “Orta düzeyde”, % 10’u “İyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

Şekil 12. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı

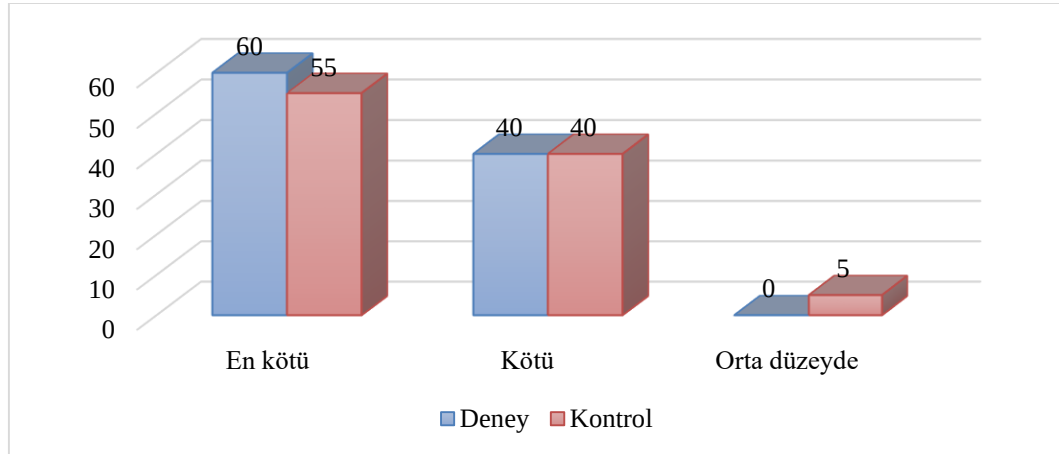
“Dinleyicilerle göz teması kurar (13. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 5’i “En kötü”, % 75’i “Kötü”, % 10’u “Orta düzeyde”, % 10’u “İyi”, kontrol grubu için

gözlemcilerin % 50'si “Kötü”, % 40'ı “Orta düzeyde”, % 10'u “İyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

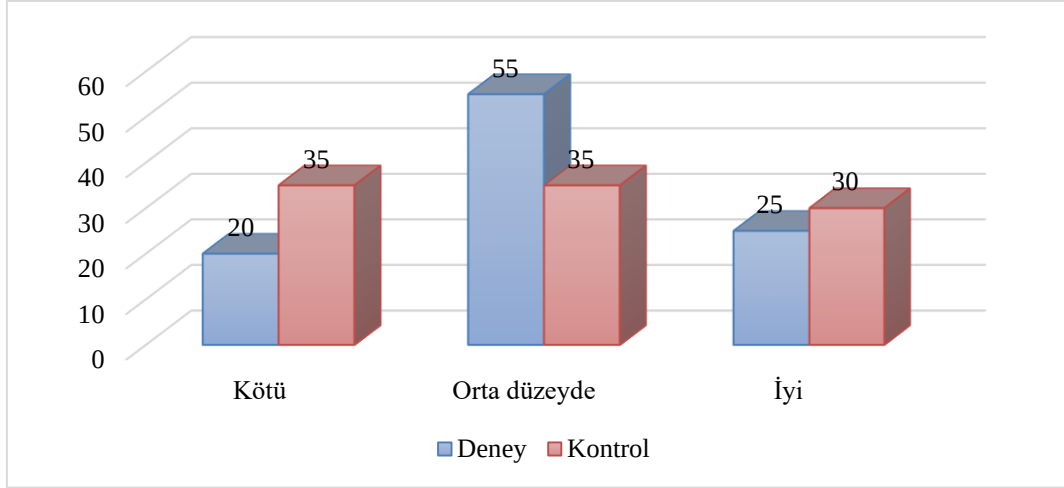
Şekil 13. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Dinleyicilerle göz teması kurar.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Konuşurken diyafram nefesi kullanır (16. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 60'ı “En kötü”, % 40'ı “Kötü”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 55'i “En kötü”, % 40'ı “Kötü”, % 5'i “Orta düzeyde” değerlendirmelerini yapmışlardır.

Şekil 14. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konuşurken diyafram nefesi kullanır.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı

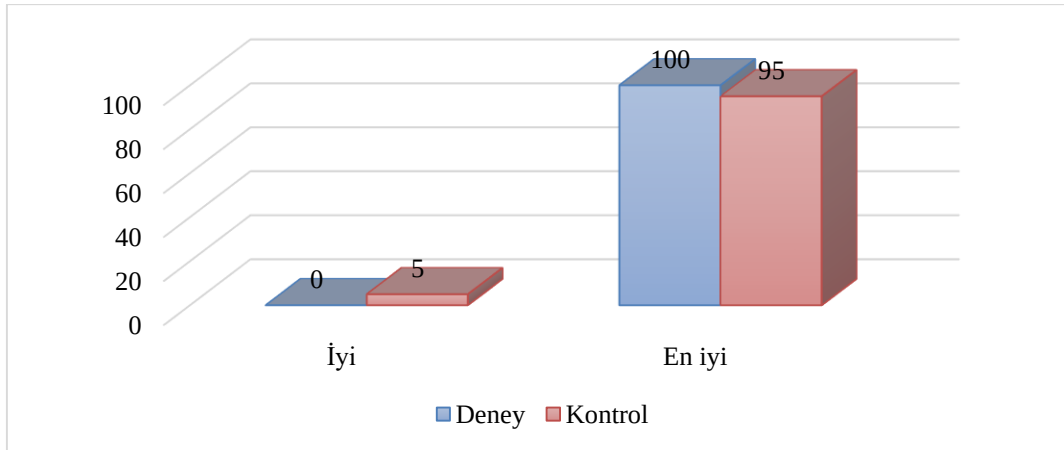
“Konuşurken dik durur (17. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 20'si “Kötü”, % 55'i “Orta düzeyde”, % 25'i “İyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 35'i “Kötü”, % 35'i “Orta düzeyde”, % 30'u “İyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

Şekil 15. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konusurken dik durur.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı

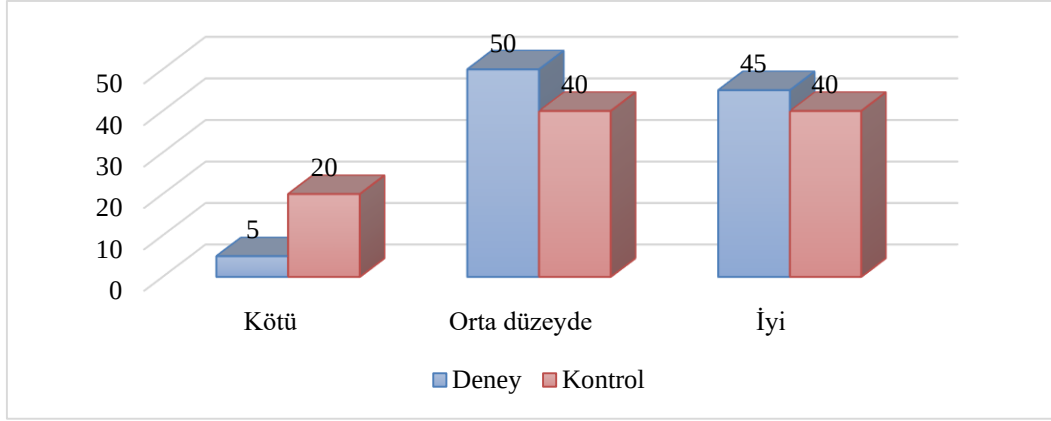
Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi hazırlıksız konuşma becerileri sunum yönünden incelendiğinde;

“Konuşmasını verilen sürede tamamlar (10. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 100’ü “En iyi” kontrol grubu için gözlemcilerin % 5’i “İyi”, % 95’i “En iyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

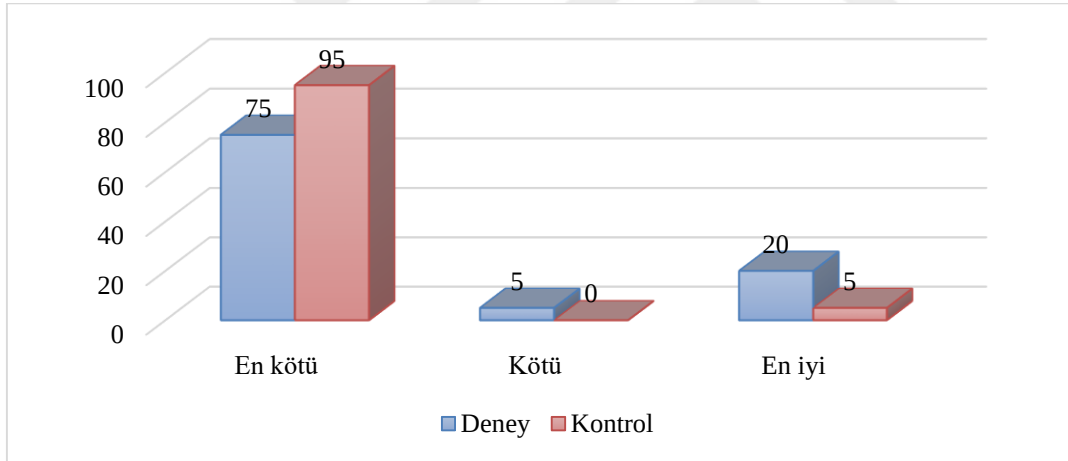
Şekil 16. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konuşmasını verilen sürede tamamlar.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Konusurken heyecanını kontrol edebilir (12. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 5’i “Kötü”, % 50’si “Orta düzeyde”, % 45’i “İyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 20’si “Kötü”, % 40’ı “Orta düzeyde”, % 40’ı “İyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

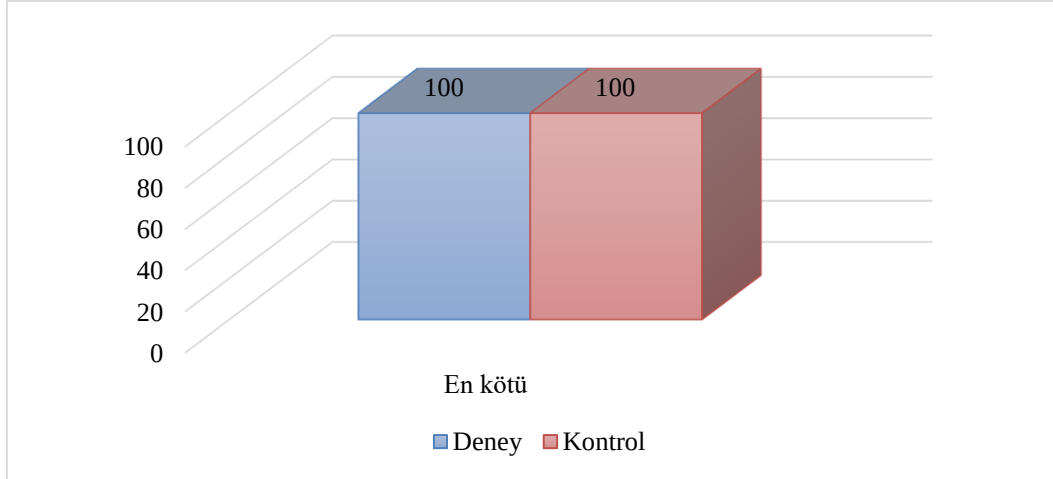
Şekil 17. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konusurken heyecanını kontrol edebilir.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Konusmasına hitap cümlesiyle başlar (18. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 75’i “En kötü”, % 5’i “Kötü”, % 20’si “En iyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 95’i “En kötü” ve % 5’i “En iyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

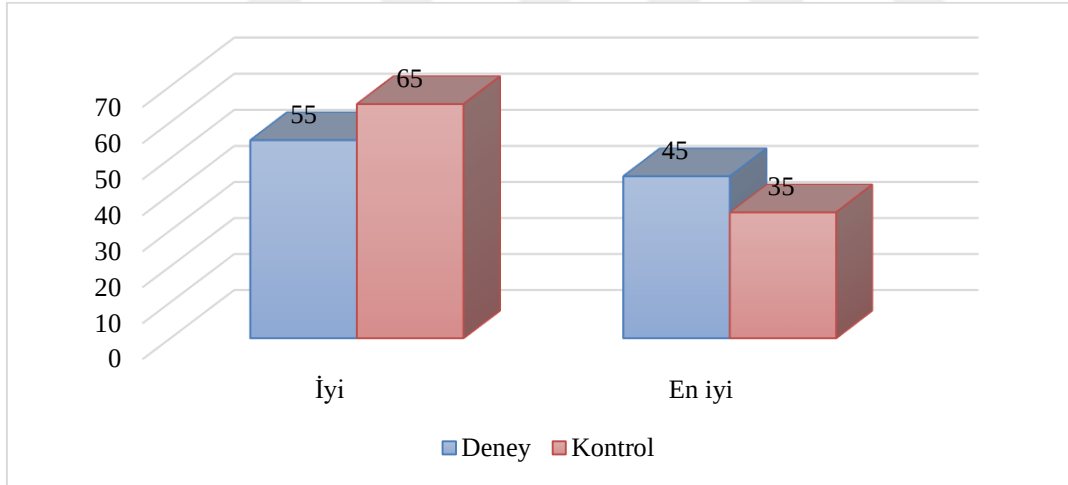
Şekil 18. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konusmasına hitap cümlesiyle başlar.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Konusmasını teşekkür cümlesiyle bitirir (19. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 100’ü “En kötü”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 100’ü “En kötü” değerlendirmelerini yapmışlardır.

Şekil 19. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konusmasını teşekkür cümlesiyle bitirir.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Konusma esnasında nezaket kurallarına uyar (20. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 55’i “İyi”, % 45’i “En iyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 65’i “İyi”, % 35’i “En iyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

Şekil 20. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konusma esnasında nezaket kurallarına uyar.” maddesine ilişkin uzman değerlendirmelerinin dağılımı

4.2. Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Uygulama Sonrası Hazırlıksız Konuşma Becerileriyle İlgili Bulgular

Çalışmaya katılan deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama sonrası hazırlıksız konuşma becerileriyle ilgili bulgular Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 24

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama sonrası hazırlıksız konuşma becerileriyle ilgili bulgular

Anket Maddeleri	Seçenekler	Deney		Kontrol	
		f	%	f	%
1- İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur.	Orta düzeyde	10	50,0	11	55,0
	İyi	7	35,0	9	45,0
	En iyi	3	15,0	0	0,0
2- Kelimeleri doğru telaffuz eder.	Kötü	1	5,0	4	20,0
	Orta düzeyde	11	55,0	13	65,0
	İyi	8	40,0	3	15,0
3- Konuşurken gerekli yerlerde vurgu yapar.	En kötü	2	10,0	0	0,0
	Kötü	11	55,0	9	45,0
	Orta düzeyde	6	30,0	10	50,0
	İyi	1	5,0	1	5,0
4- Konuşmasında uygun yerlerde tonlama yapar.	En kötü	4	20,0	5	25,0
	Kötü	8	40,0	10	50,0
	Orta düzeyde	7	35,0	5	25,0
	İyi	1	5,0	0	0,0
5- Konuşurken duraklama yapmaya dikkat eder.	En kötü	0	0,0	1	5,0
	Kötü	3	15,0	5	25,0
	Orta düzeyde	10	50,0	13	65,0
	İyi	6	30,0	1	5,0
	En iyi	1	5,0	0	0,0
6- Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır.	En kötü	1	5,0	1	5,0
	Kötü	7	35,0	12	60,0
	Orta düzeyde	10	50,0	6	30,0
	İyi	2	10,0	1	5,0
7- Kelimeleri anlamına uygun kullanır.	En kötü	1	5,0	1	5,0
	Kötü	5	25,0	8	40,0
	Orta düzeyde	14	70,0	11	55,0
	İyi	20	100,0	20	100,0
8- Olayları sıraya koyarak anlatır.	Kötü	3	15,0	7	35,0
	Orta düzeyde	7	35,0	10	50,0
	İyi	10	50,0	3	15,0
9- Bilgileri sıraya koyarak anlatır.	Kötü	5	25,0	6	30,0
	Orta düzeyde	6	30,0	11	55,0
	İyi	9	45,0	3	15,0
10- Konuşmasını verilen sürede tamamlar.	En kötü	20	100,0	20	100,0

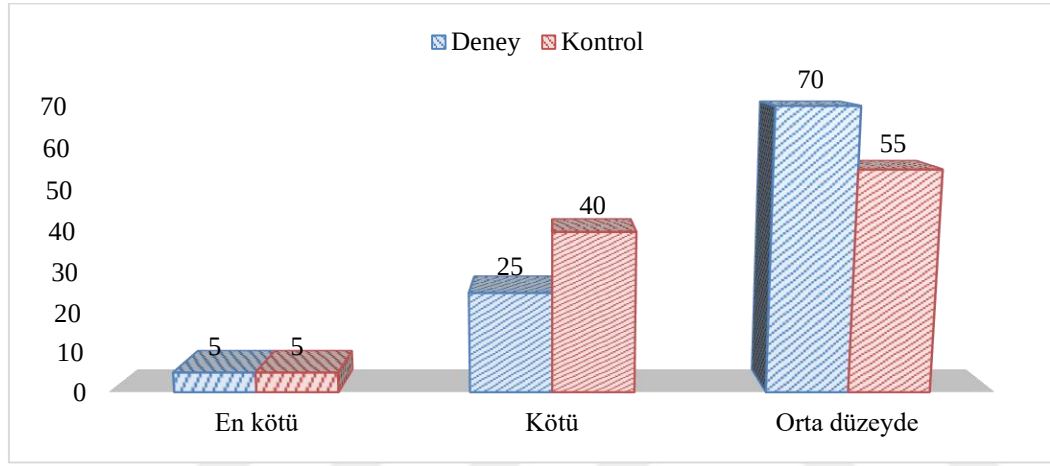
Tablo 24. (devamı)

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama sonrası hazırlıksız konuşma becerileriyle ilgili bulgular

Anket Maddeleri	Seçenekler	Deney		Kontrol	
		f	%	f	%
11- Dil bilgisi kurallarına uygun konuşur.	Kötü	1	5,0	5	25,0
	Orta düzeyde	9	45,0	14	70,0
	İyi	10	50,0	1	5,0
12-Konuşurken heyecanını kontrol edebilir.	Kötü	0	0,0	5	25,0
	Orta düzeyde	12	60,0	10	50,0
	İyi	8	40,0	5	25,0
13- Dinleyicilerle göz teması kurar.	En kötü	0	0,0	1	5,0
	Kötü	9	45,0	15	75,0
	Orta düzeyde	6	30,0	2	10,0
	İyi	4	20,0	2	10,0
	En iyi	1	5,0	0	0,0
14- Konuşması anlatım yönünden kurallara uygundur.	Kötü	1	5,0	6	30,0
	Orta düzeyde	8	40,0	11	55,0
	İyi	11	55,0	3	15,0
15- Konuşması içerik yönünden yeterlidir.	Kötü	6	30,0	12	60,0
	Orta düzeyde	6	30,0	6	30,0
	İyi	8	40,0	2	10,0
16- Konuşurken diyafram nefesi kullanır.	En kötü	7	35,0	13	65,0
	Kötü	7	35,0	7	35,0
	Orta düzeyde	6	30,0	0	0,0
17- Konuşurken dik durur.	Kötü	2	10,0	4	20,0
	Orta düzeyde	10	50,0	14	70,0
	İyi	5	25,0	2	10,0
	En iyi	3	15,0	0	0,0
18- Konuşmasına hitap cümlesiyle başlar.	En kötü	18	90,0	20	100,0
	En iyi	2	10,0	0	0,0
19- Konuşmasını teşekkür cümlesiyle bitirir.	En kötü	20	100,0	20	100,0
20- Konuşma esnasında nezaket kurallarına uyar.	İyi	9	45,0	15	75,0
	En iyi	11	55,0	5	25,0

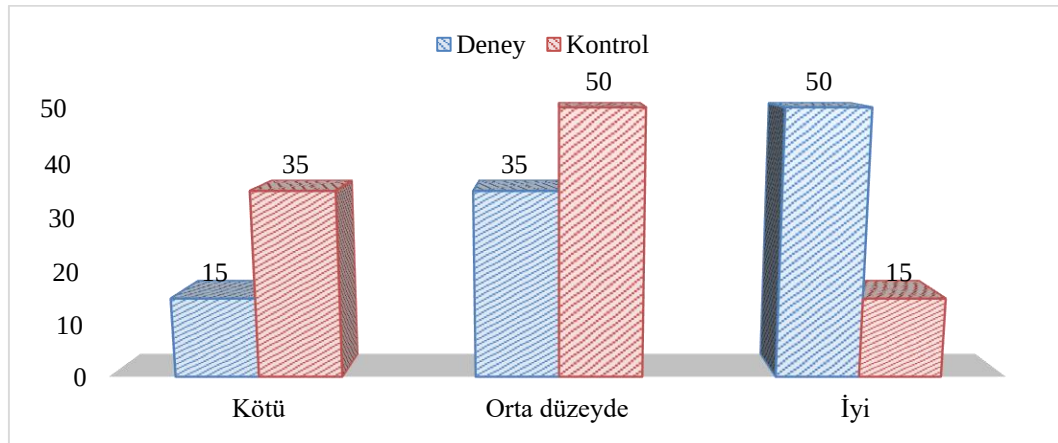
Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama sonrası hazırlıksız konuşma becerileri dil ve anlatım yönünden incelendiğinde;

“Kelimeleri anlamına uygun kullanır (7. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 5’i “En kötü”, % 25’i “Kötü”, % 70’i “Orta düzeyde”, % 20’si “İyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 5’i “En kötü”, % 40’ı “Kötü”, % 55’i “Orta düzeyde” değerlendirmelerini yapmışlardır.

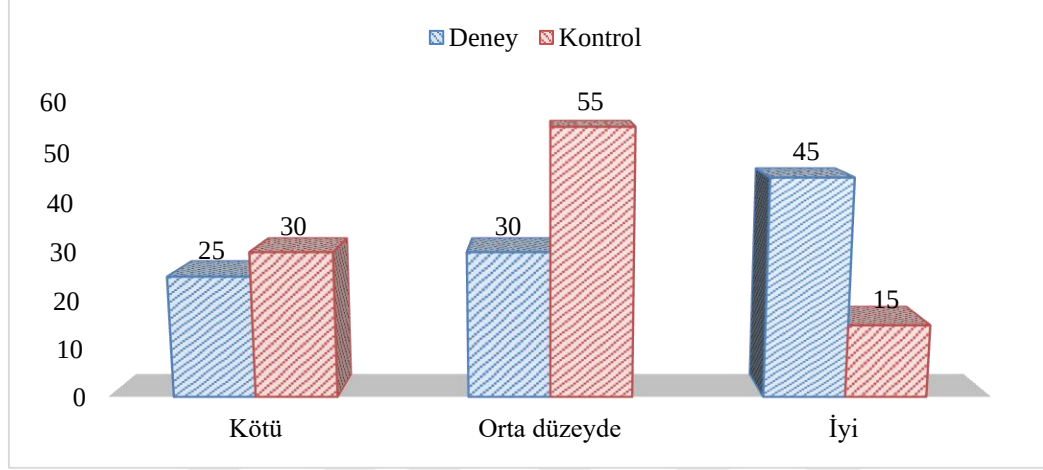
Şekil 21. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Kelimeleri anlamına uygun kullanır.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Olayları sıraya koyarak anlatır (8. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 15’i “Kötü”, % 35’i “Orta düzeyde”, % 50’si “İyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 35’i “Kötü”, % 50’si “Orta düzeyde”, % 15’i “İyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

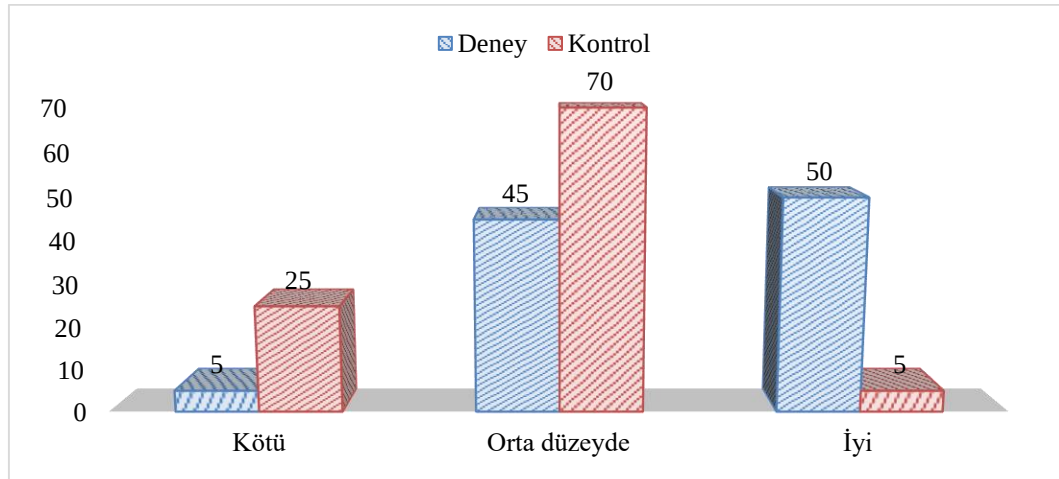
Şekil 22. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Olayları sıraya koyarak anlatır.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Bilgileri sıraya koyarak anlatır (9. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 5’i “Kötü”, % 30’u “Orta düzeyde”, % 45’i “İyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 30’u “Kötü”, % 55’i “Orta düzeyde”, % 15’i “İyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

Şekil 23. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Bilgileri sıraya koyarak anlatır.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı

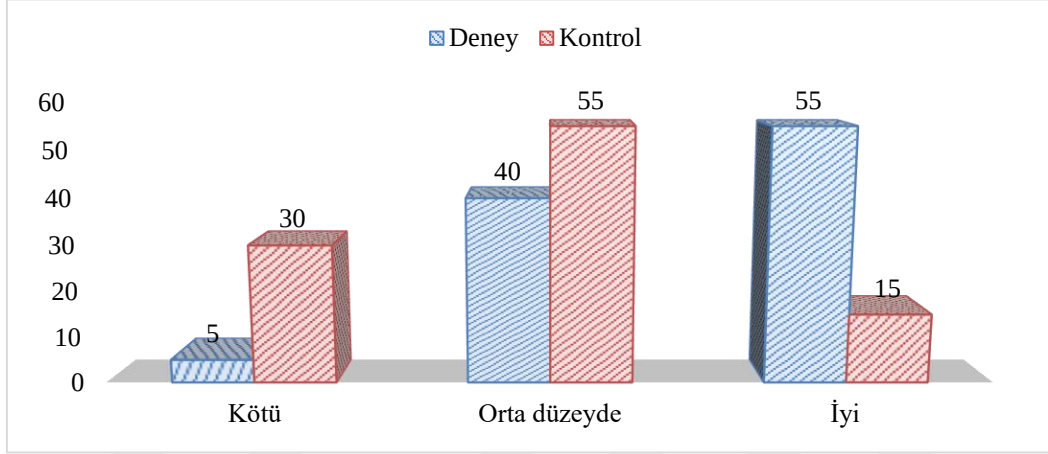
“Dil bilgisi kurallarına uygun konuşur (11. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 5’i “Kötü”, % 45’i “Orta düzeyde”, % 50’si “İyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 25’i “Kötü”, % 70’i “Orta düzeyde”, % 5’i “İyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

Şekil 24. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Dil bilgisi kurallarına uygun konuşur.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı

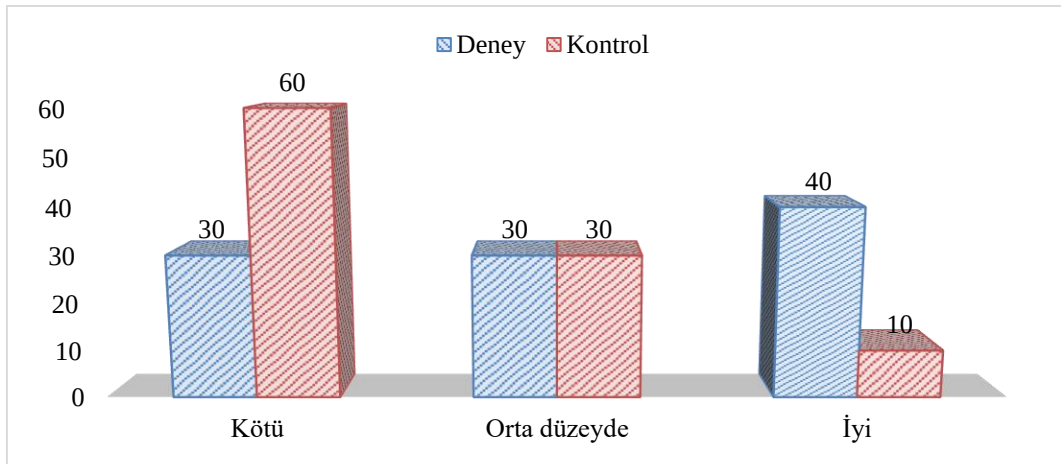
“Konuşması anlatım yönünden kurallara uygundur (14. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 5’i “Kötü”, % 40’ı “Orta düzeyde”, % 55’i “İyi”, kontrol grubu için

gözlemcilerin % 30'u "Kötü", % 55'i "Orta düzeyde", % 15'i "İyi" değerlendirmelerini yapmışlardır.

Şekil 25. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin "Konusması anlatım yönünden kurallara uygundur." maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı

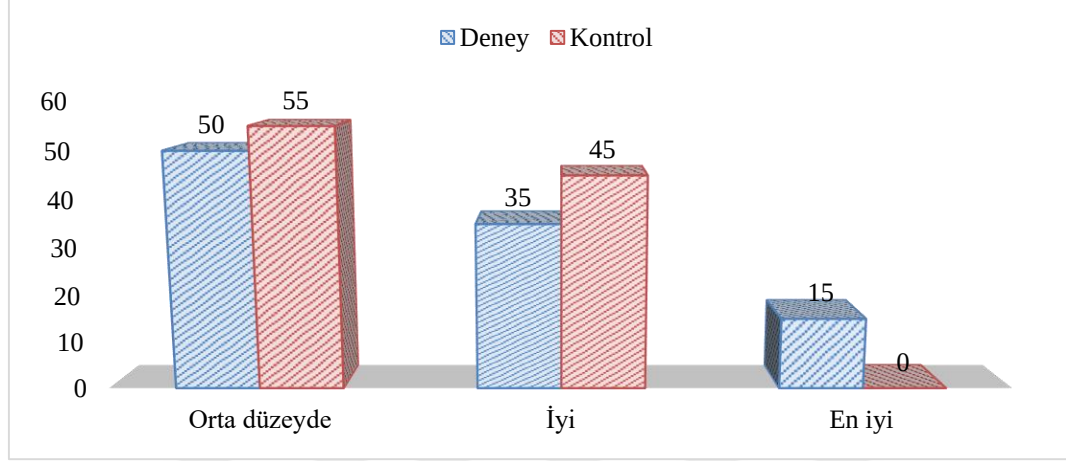
"Konusması içerik yönünden yeterlidir (15. madde)." maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 30'u "Kötü", % 30'u "Orta düzeyde", % 40'ı "İyi", kontrol grubu için gözlemcilerin % 60'ı "Kötü", % 30'u "Orta düzeyde", % 10'u "İyi" değerlendirmelerini yapmışlardır.

Şekil 26. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin "Konusması içerik yönünden yeterlidir." maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı

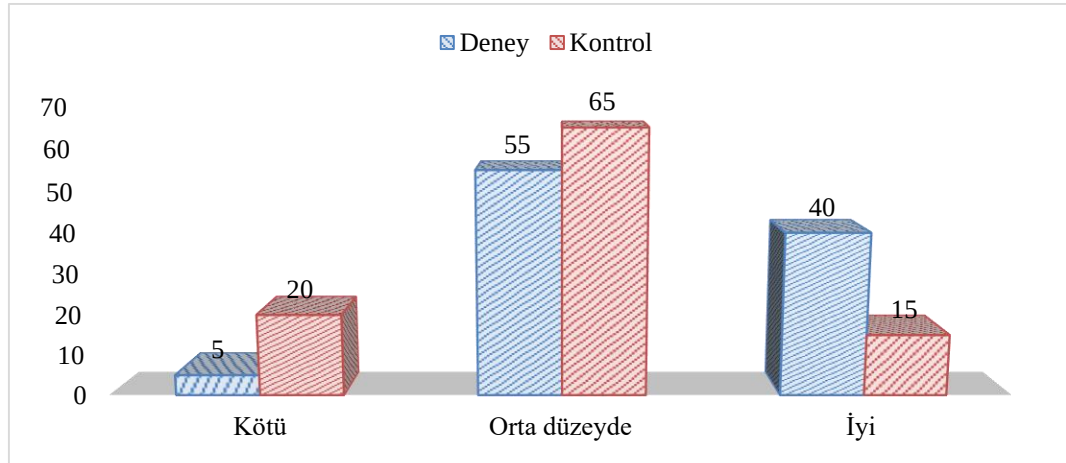
Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama sonrası hazırlıksız konuşma becerileri konuşmanın fiziksel unsurları yönünden incelendiğinde;

“İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur (1. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 50’si “Orta düzeyde”, % 35’i “İyi”, % 15’i “En iyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 55’i “Orta düzeyde”, % 45’i “İyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

Şekil 27. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı

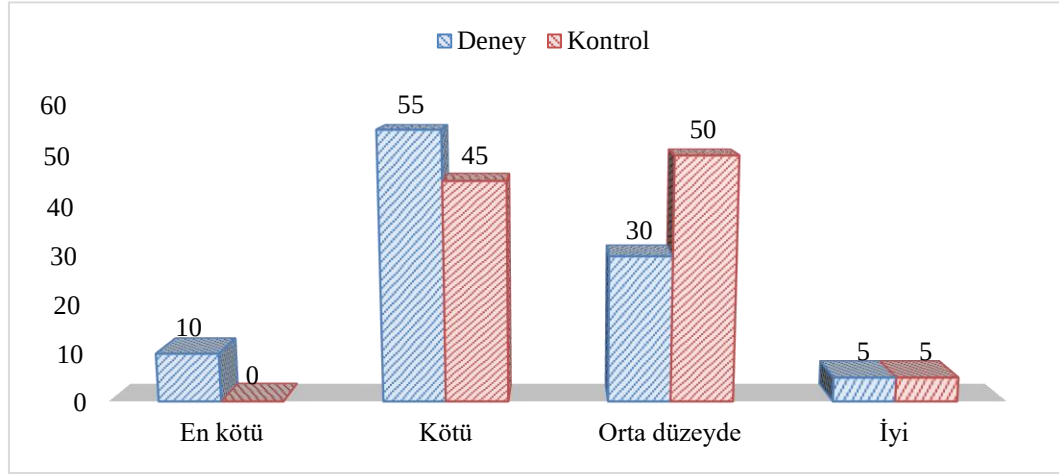
“Kelimeleri doğru telaffuz eder (2. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 5’i “Kötü”, % 55’i “Orta düzeyde”, % 40’ı “İyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 20’si “Kötü”, % 65’i “Orta düzeyde”, % 15’i “İyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

Şekil 28. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Kelimeleri doğru telaffuz eder.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı

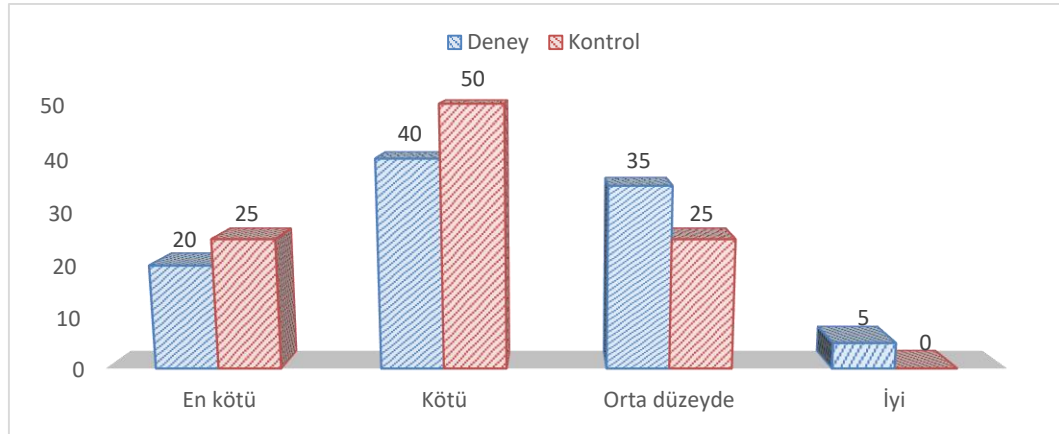
“Konuşurken gerekli yerlerde vurgu yapar (3. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 10’u “En kötü”, % 55’i “Kötü”, % 30’u “Orta düzeyde”, % 5’i “İyi”,

kontrol grubu için gözlemcilerin % 45'i "Kötü", % 50'si "Orta düzeyde", % 5'i "İyi" değerlendirmelerini yapmışlardır.

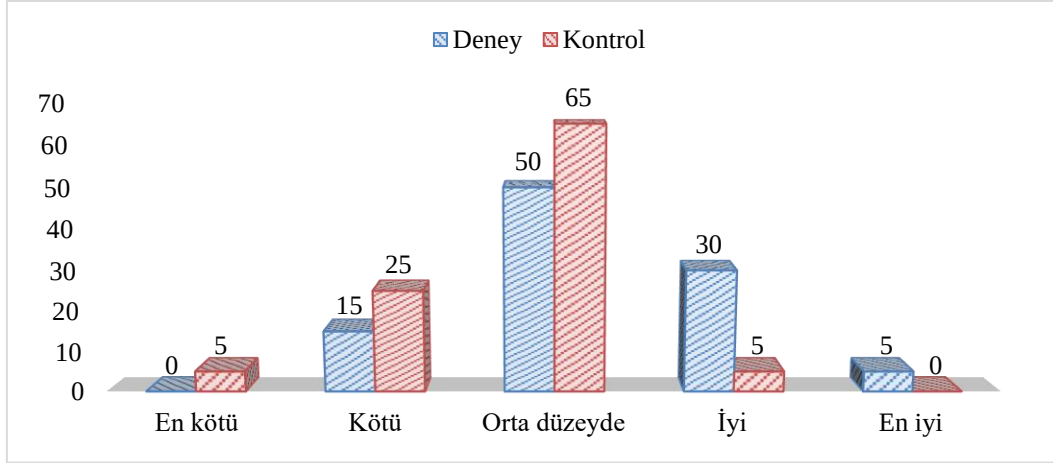
Şekil 29. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin "Konusurken gerekli yerlerde vurgu yapar." maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı

"Konusmasında uygun yerlerde tonlama yapar (4. madde)." maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 20'si "En kötü", % 40'ı "Kötü", % 35'i "Orta düzeyde", % 5'i "İyi", kontrol grubu için gözlemcilerin % 25'i "En kötü", % 50'ı "Kötü", % 25'i "Orta düzeyde" değerlendirmelerini yapmışlardır.

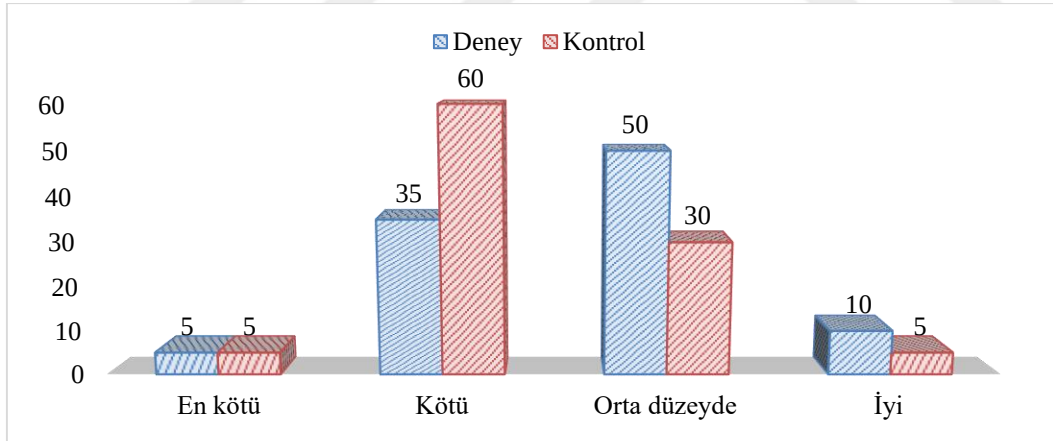
Şekil 30. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin "Konusmasında uygun yerlerde tonlama yapar." maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı

"Konusurken duraklama yapmaya dikkat eder (5. madde)." maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 15'i "Kötü", % 50'si "Orta düzeyde", % 30'u "İyi", % 5'i "En iyi" kontrol grubu için gözlemcilerin % 5'i "En kötü", % 25'i "Kötü", % 65'i "Orta düzeyde", % 5'i "İyi" değerlendirmelerini yapmışlardır.

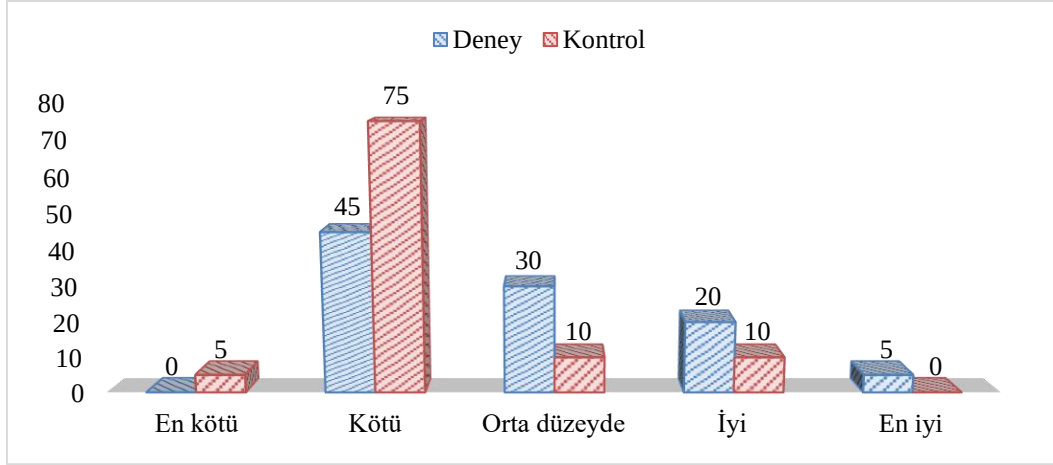
Şekil 31. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konusurken duraklama yapmaya dikkat eder.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Konusurken jest ve mimiklerini kullanır (6. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 5’i “En kötü”, % 35’i “Kötü”, % 50’si “Orta düzeyde”, % 10’u “İyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 5’i “En kötü”, % 60’ı “Kötü”, % 30’u “Orta düzeyde”, % 5’i “İyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

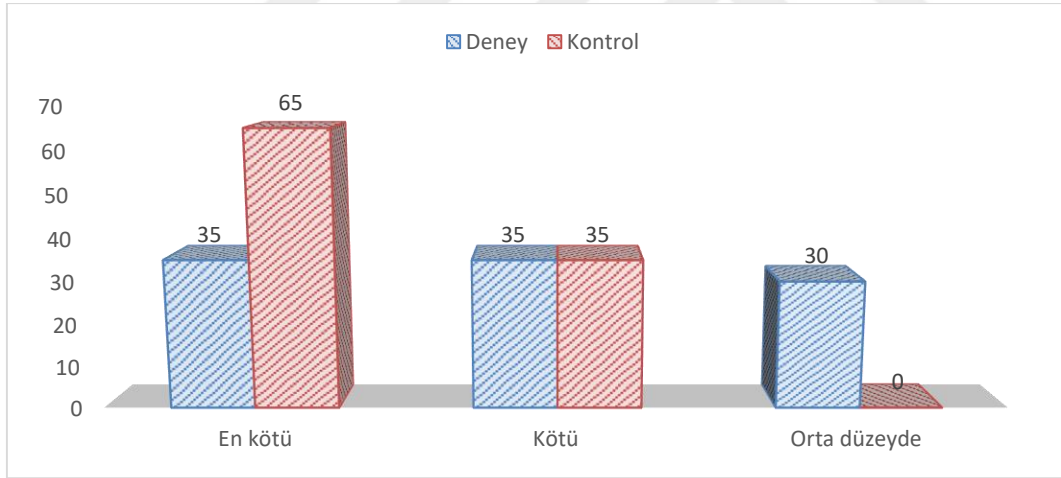
Şekil 32. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konusurken jest ve mimiklerini kullanır.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Dinleyicilerle göz teması kurar (13. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 45’i “Kötü”, % 30’u “Orta düzeyde”, % 20’si “İyi”, % 5’i “En iyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 5’i “En kötü”, % 75’i “Kötü”, % 10’u “Orta düzeyde”, % 10’u “İyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

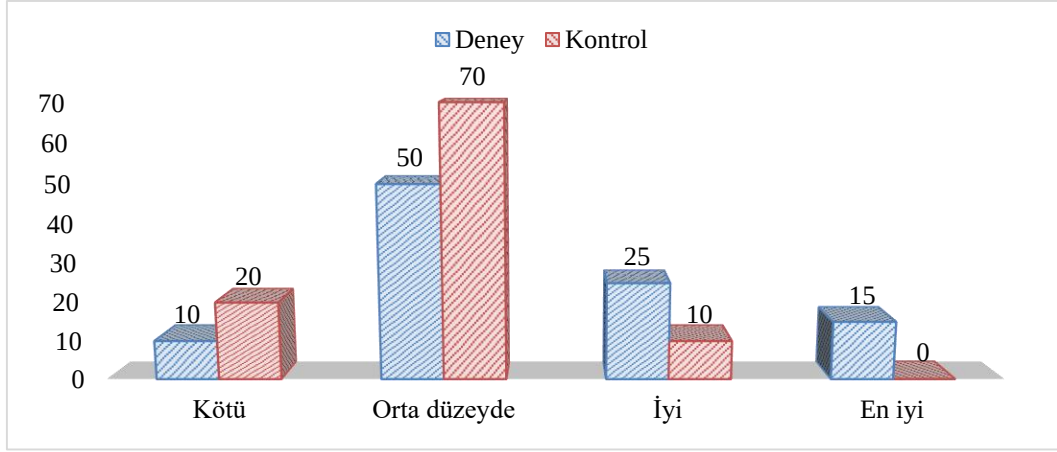
Şekil 33. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Dinleyicilerle göz teması kurar.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Konuşurken diyafram nefesi kullanır (16. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 35’i “En kötü”, % 35’i “Kötü”, % 30’u “Orta düzeyde” kontrol grubu için gözlemcilerin % 65’i “En kötü”, % 35’i “Kötü” değerlendirmelerini yapmışlardır.

Şekil 34. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konuşurken diyafram nefesi kullanır.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı

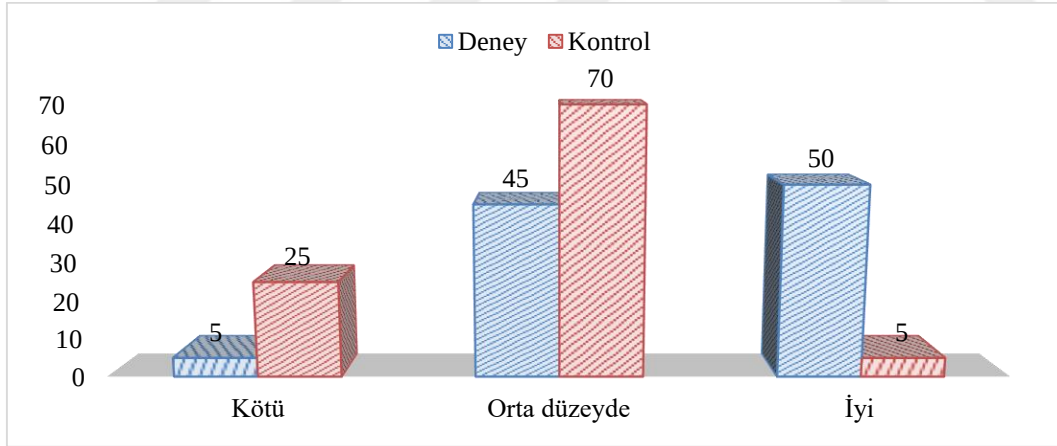
“Konuşurken dik durur (17. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 10’u “Kötü”, % 50’si “Orta düzeyde”, % 25’i “İyi”, % 15’i “En iyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 20’si “Kötü”, % 70’i “Orta düzeyde”, % 10’u “İyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

Şekil 35. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konusurken dik durur.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı

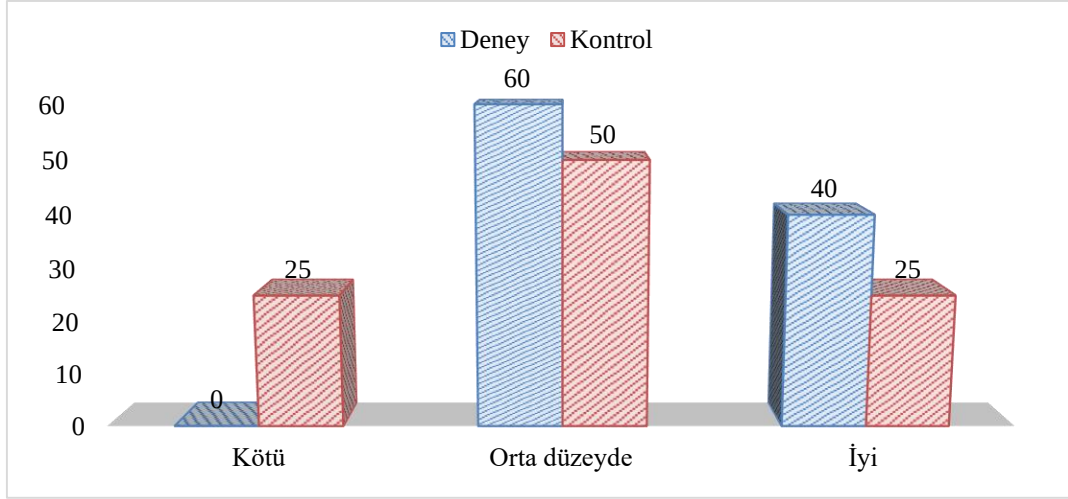
Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama sonrası hazırlıksız konuşma becerileri sunum yönünden incelendiğinde;

“Konusmasını verilen sürede tamamlar (10. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 100’ü “En iyi” kontrol grubu için gözlemcilerin % 100’ü “En iyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

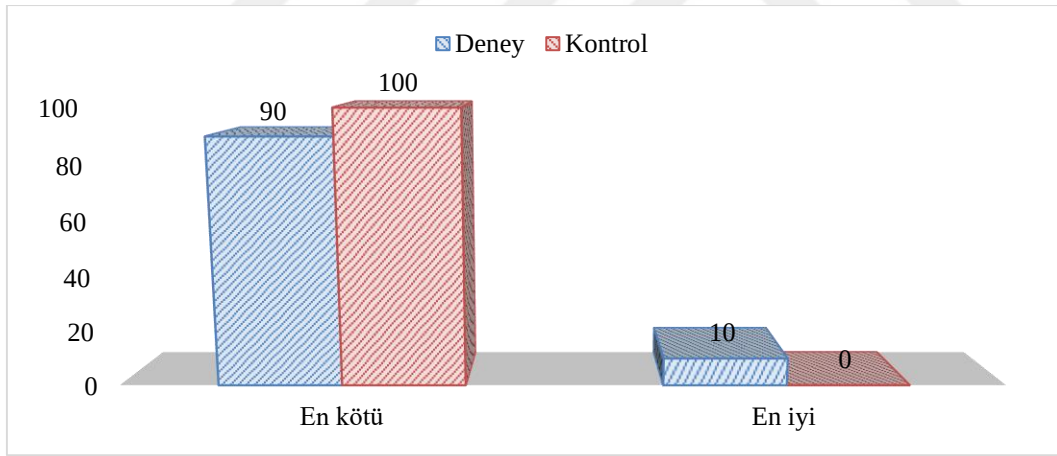
Şekil 36. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konusmasını verilen sürede tamamlar.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Konusurken heyecanını kontrol edebilir (12. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 60’ı “Orta düzeyde”, % 40’ı “İyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 25’i “Kötü”, % 50’si “Orta düzeyde”, % 25’i “İyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

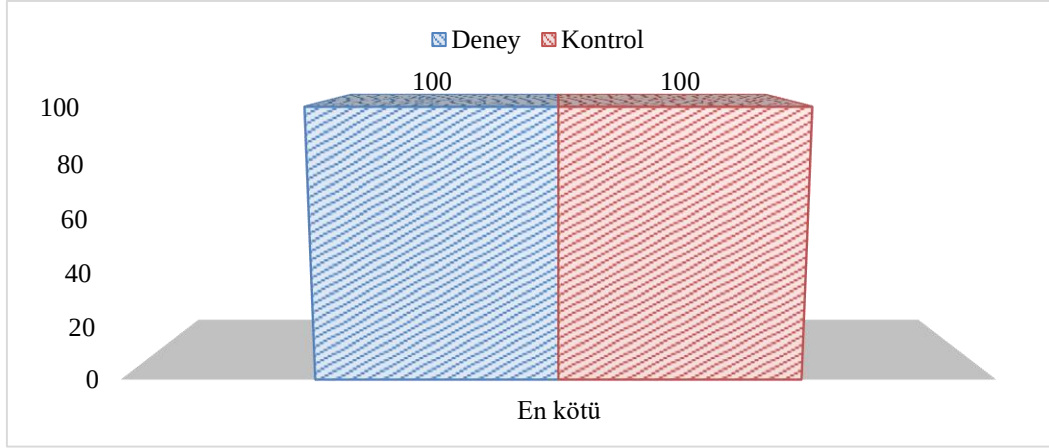
Şekil 37. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konusurken heyecanını kontrol edebilir.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Konusmasına hitap cümlesiyle başlar (18. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 90’ı “En kötü”, % 10’u “En iyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 100’ü “En kötü” değerlendirmelerini yapmışlardır.

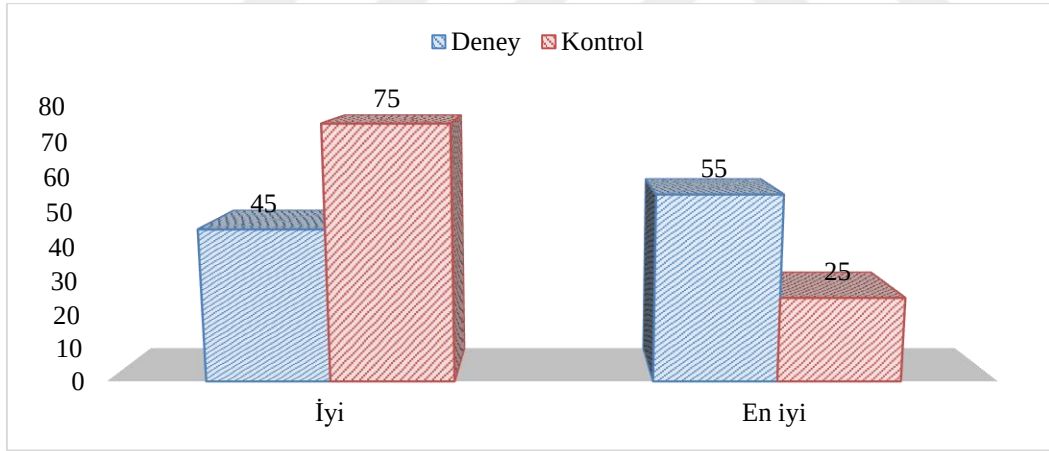
Şekil 38. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konusmasına hitap cümlesiyle başlar.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Konusmasını teşekkür cümlesiyle bitirir (19. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 100’ü “En kötü”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 100’ü “En kötü” değerlendirmelerini yapmışlardır.

Şekil 39. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konusmasını teşekkür cümlesiyle bitirir.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı

“Konusma esnasında nezaket kurallarına uyar (20. madde).” maddesine deney grubu için gözlemcilerin % 45’i “İyi”, % 55’i “En iyi”, kontrol grubu için gözlemcilerin % 75’i “İyi”, % 25’i “En iyi” değerlendirmelerini yapmışlardır.

Şekil 40. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin “Konusma esnasında nezaket kurallarına uyar.” maddesine ilişkin son test uzman değerlendirmelerinin dağılımı

4.3. Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Uygulama Öncesi ve Uygulama Sonrası Hazırlıksız Konuşma Becerilerinin Karşılaştırılmasıyla İlgili Bulgular

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrası hazırlıksız konuşma becerileri arasında fark olup olmadığını anlamak amacıyla Mann Whitney U testi uygulanmış ve bulgular Tablo 25’te verilmiştir.

Tablo 25

Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Uygulama Öncesi ve Uygulama Sonrası Hazırlıksız Konuşma Becerileri Arasındaki Farklar

		ÖNTEST			SONTEST		
		Arit. Ort.	S.s.	U p	Arit. Ort.	S.s.	U P
1- İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur.	Deney	3,15	,813	176,500	3,65	,745	176,500
	Kontrol	3,35	,813	,497	3,45	,510	,475
2- Kelimeleri doğru telaffuz eder.	Deney	3,15	,671	198,500	3,35	,587	134,500
	Kontrol	3,15	,587	,963	2,95	,605	,042
3- Konuşurken gerekli yerlerde vurgu yapar.	Deney	2,10	,641	186,000	2,30	,733	153,000
	Kontrol	2,00	,795	,680	2,60	,598	,158
4- Konuşmasında uygun yerlerde tonlama yapar.	Deney	2,10	,718	171,000	2,25	,851	167,500
	Kontrol	1,90	,788	,400	2,00	,725	,346
5- Konuşurken duraklama yapmaya dikkat eder.	Deney	2,90	,553	98,000	3,25	,786	127,500
	Kontrol	2,25	,716	,002	2,70	,657	,028
6- Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır.	Deney	2,20	,523	130,500	2,65	,745	151,500
	Kontrol	2,65	,671	,032	2,35	,671	,150
7- Kelimeleri anlamına uygun kullanır.	Deney	3,45	,759	169,500	3,65	,587	171,500
	Kontrol	3,25	,910	,378	3,50	,607	,364
8- Olayları sıraya koyarak anlatır.	Deney	2,85	,745	179,000	3,35	,745	120,500
	Kontrol	2,70	,657	,535	2,80	,696	,021
9- Bilgileri sıraya koyarak anlatır.	Deney	3,05	,887	141,000	3,20	,834	149,500
	Kontrol	2,65	,671	,089	2,85	,671	,144
10- Konuşmasını verilen sürede tamamlar.	Deney	5,00	,000	190,000	5,00	,000	200,000
	Kontrol	4,95	,224	,317	5,00	,000	1,000
11- Dil bilgisi kurallarına uygun konuşur.	Deney	2,95	,826	170,000	3,45	,605	94,500
	Kontrol	2,70	,801	,388	2,80	,523	,001
12-Konuşurken heyecanını kontrol edebilir.	Deney	3,40	,598	174,000	3,40	,503	140,000
	Kontrol	3,20	,768	,440	3,00	,725	,069
13- Dinleyicilerle göz teması kurar.	Deney	2,25	,716	141,000	2,85	,933	125,500
	Kontrol	2,60	,681	,064	2,25	,716	,022
14- Konuşması anlatım yönünden kurallara uygundur.	Deney	2,80	,696	166,000	3,50	,607	101,500
	Kontrol	2,60	,754	,316	2,85	,671	,004
15- Konuşması içerik yönünden yeterlidir.	Deney	2,95	,887	179,500	3,10	,852	122,000
	Kontrol	2,75	1,020	,558	2,50	,688	,023
16- Konuşurken diyafram nefesi kullanır.	Deney	1,40	,503	186,000	1,95	,826	119,000
	Kontrol	1,50	,607	,661	1,35	,489	,016

Tablo 25. (devamı)

Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Uygulama Öncesi ve Uygulama Sonrası Hazırlıksız Konuşma Becerileri Arasındaki Farklar

		ÖNTEST			SONTEST		
		Arit.		U	Arit.		U
		Ort.	S.s.	p	Ort.	S.s.	P
17- Konuşurken dik durur.	Deney	3,05	,686	185,500	3,45	,887	131,000
	Kontrol	2,95	,826	,674	2,90	,553	,034
18- Konuşmasına hitap cümlesiyle başlar.	Deney	1,85	1,631	160,500	1,40	1,231	180,000
	Kontrol	1,20	,894	,085	1,00	,000	,152
19- Konuşmasını teşekkür cümlesiyle bitirir.	Deney	1,00	,000	200,000	1,00	,000	200,000
	Kontrol	1,00	,000	1,000	1,00	,000	1,000
20- Konuşma esnasında nezaket kurallarına uyar.	Deney	4,45	,510	180,000	4,55	,510	140,000
	Kontrol	4,35	,489	,524	4,25	,444	,056

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrası hazırlıksız konuşma becerileri dil ve anlatım yönünden karşılaştırıldığında;

Deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Kelimeleri anlamına uygun kullanır (7. madde).” maddesine ilişkin hem ön testte hem de son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Kelimeleri anlamına uygun kullanır.” maddesine ilişkin hem ön testte hem de son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir. Kelimeleri anlamına uygun kullanmak kitap okuma alışkanlığına sahip olmakla mümkündür. Kitap okuma alışkanlığı olmayan, kelime hazinesi zayıf olan öğrencilerle hangi çalışmalar yapılırsa yapılsın istenilen sonuç alınamayacaktır.

Deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Olayları sıraya koyarak anlatır (8. madde).” maddesine ön testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız iken son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p<0.05$ önem düzeyinde deney grubu lehine anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Olayları sıraya koyarak anlatır.” maddesine ön testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarında fark yokken, son testte deney grubu lehine fark olduğunu göstermektedir. Çalışma boyunca yapılan

etkinlikler deney grubundaki öğrencilerin olayları sıraya koyarak anlatması yönünde faydalı olmuştur. Çalışma yapılan yaş grubu göz önüne alındığında öğrencilerin somutlaştırabildikleri, bir olay örgüsü bulunan, hafızalarında canlandırabildikleri durumları daha rahat ve sıraya koyarak anlattıkları görülmüştür.

Deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Bilgileri sıraya koyarak anlatır (9. madde).” maddesine ilişkin hem ön testte hem de son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Bilgileri sıraya koyarak anlatır.” maddesine ilişkin hem ön testte hem de son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir. Bilgileri sıraya koyarak anlatmak belli bir birikim istemektedir. Kitap okuma alışkanlığı olmayan öğrencilerin bilgi birikimine sahip olmaları beklenemez.

Deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Dil bilgisi kurallarına uygun konuşur (11. madde).” maddesine ön testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız iken son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p<0.05$ önem düzeyinde deney grubu lehine anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Dil bilgisi kurallarına uygun konuşur.” maddesine ön testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarında fark yokken, son testte deney grubu lehine fark olduğunu göstermektedir. Dil bilgisi öğretimi, dilin ses, şekil ve cümle yapılarını birtakım yöntemler kullanarak öğrencilere sezdirme ve bu yolla öğrencilerin dili etkili, güzel ve doğru kullanmalarını sağlamaya yönelik etkinlikler yapma sürecidir (Dolunay, 2010, s. 277). Dil bilgisi öğretimi öğrencilere dört temel dil becerisini kazandırmada yararlanılabilecek bir alan olarak ele alınmalıdır. Dil bilgisi, dört temel dil becerisinden ayrı, ezbere dayalı bir alan olarak görülmemelidir. Yaptığımız çalışma sonunda öğrencilerin konuşurken dil bilgisi kurallarına daha çok uyduğunu görüyoruz. Öğrencilerde gelişmeyi sağlayan temel etkenlerden biri konuşurken yapılan hataların vakit kaybetmeden düzeltilmiş olmasıdır.

Deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşması anlatım yönünden kurallara uygundur (14. madde).” maddesine ön testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız iken son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U

değeri $p < 0.05$ önem düzeyinde deney grubu lehine anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşması anlatım yönünden kurallara uygundur.” maddesine ön testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarında fark yokken, son testte deney grubu lehine fark olduğunu göstermektedir. Çalışma sonunda deney grubundaki öğrencilerin konuşmalarında özellikle anlatım bozukluklarının azaldığı gözlemlenmiştir. Yapılan etkinliklerde öğrenciler araştırma yapmaya ve araştırma sonuçlarını sınıfta anlatmaya yönlendirilmiştir. Bu anlatımlar esnasında doğru ve güzel konuşma kurallarından mutlaka bahsedilmiştir. Konuşma esnasında yapılan anlatım bozuklukları hemen düzeltilmiştir. Ammelburg (2003), konuşmanın mantıklı akışını bozmadan kısa, küçük, anlaşılır cümleler kullanmanın; karmaşık yapıları cümlelerden kaçınmanın konuşmayı daha başarılı kıldığını ifade etmiştir (s. 91). Bu çalışmalar sonucunda deney grubundaki öğrencilerin son testte çektikleri kelimelerle ilgili konuşurken anlatım kurallarına uymaya daha çok dikkat ettikleri görülmüştür.

Deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşması içerik yönünden yeterlidir (15. madde).” maddesine ön testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız iken son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p < 0.05$ önem düzeyinde deney grubu lehine anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşması içerik yönünden yeterlidir.” maddesine ön testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarında fark yokken, son testte deney grubu lehine fark olduğunu göstermektedir. Deney grubundaki öğrencilerin son testte yaptıkları konuşmalar içerik yönünden kontrol grubundaki öğrencilere göre daha başarılıdır. Ancak konuşmalar içerik yönünden yeterli durumda değildir. Konuşmaların içerik yönünden yeterli olması kelime hazinesinin zenginliğine ve bilgi birikimine bağlıdır.

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrası hazırlıksız konuşma becerileri konuşmanın fiziksel unsurları yönünden karşılaştırıldığında;

Deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur (1. madde).” maddesine ilişkin hem ön testte hem de son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur.” maddesine ilişkin hem ön testte

hem de son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir. İşitilebilir bir ses tonuyla konuşmak, doğru nefes alıp vermekle mümkündür. Bunun için de diyafram nefesi kullanılması gerekmektedir. Vural (2003)'da doğru solumanın diyaframdan yapılması gerektiğini ifade eder ve nefes verilirken gırtlığın değil karın kaslarının kullanılması gerektiğini söyler (s. 38). Diyafram nefesi kullanmanın alışkanlık haline gelmesi düzenli ve devamlı çalışmalarla sağlanabilir. İlkokuldan itibaren diyafram nefesi çalışmaları mutlaka yapılmalıdır.

Deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Kelimeleri doğru telâffuz eder (2. madde).” maddesine ön testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız iken son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p<0.05$ önem düzeyinde deney grubu lehine anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Kelimeleri doğru telâffuz eder.” maddesine ön testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarında fark yokken, son testte deney grubu lehine fark olduğunu göstermektedir. Deney grubu ile yapılan boğumlanma çalışmaları kelimelerin telâffuzları üzerinde etkili olmuştur. Öğrencilerin sık sık konuşturulması ve hataların hemen düzeltilmesi telâffuzlarının gelişimi açısından önem taşımaktadır.

Deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken gerekli yerlerde vurgu yapar (3. madde).” maddesine ilişkin hem ön testte hem de son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken gerekli yerlerde vurgu yapar.” maddesine ilişkin hem ön testte hem de son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir.

Deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasında uygun yerlerde tonlama yapar (4. madde).” maddesine ilişkin hem ön testte hem de son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasında uygun yerlerde tonlama yapar.” maddesine ilişkin hem ön testte hem de son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir. Vurgu ve tonlama yapma çalışmaları uzun bir zaman dilimi

isteyen çalışmalardır. Deney grubundaki öğrencilerde gelişme kaydedilmiş olsa da bu gelişme kontrol grubundaki öğrencilerle aralarında belirgin bir fark oluşturmamıştır. Vural (2003), bir konuşmanın etkili olmasının tonlama ile mümkün olduğunu ifade eder. İyi tonlanmış bir konuşmanın insanları etkileyeceğini belirtir (s. 103).

Deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken duraklama yapmaya dikkat eder (5. madde).” maddesine hem ön testte hem de son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p < 0.05$ önem düzeyinde deney grubu lehine anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken duraklama yapmaya dikkat eder (5. madde).” maddesine ön testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarında hem ön testte hem de son testte deney grubu lehine fark olduğunu göstermektedir. Uygulama sürecinde yapılan çalışmalar sonucunda deney grubundaki öğrenciler duraklama yapmaya daha fazla özen göstermiştir. Öğrencilerin sık sık konuşturulması ve sesli okuma yapmaları bu durum üzerinde etkili olmuştur.

Deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır (6. madde).” maddesine ön testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p < 0.05$ önem düzeyinde deney grubu lehine anlamlı iken son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır.” maddesine ön testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarında deney grubu lehine fark varken, son testte aralarında fark olmadığını göstermektedir. Deney grubundaki öğrenciler jest ve mimiklerini son testte konuşma yaparken daha az kullanmıştır. Heyecan kontrolünü sağlamak, dik durmak, diyafram nefesini kullanmak gibi konuşmanın başka unsurlarında daha dikkatli olan öğrencilerde jest ve mimik kullanımında sıkıntı yaşandığı görülmüştür. Türkçe eğitim ve öğretiminde (ilköğretimin 1. basamağından itibaren) konuşma, ses tonu ve niteliğinin yanı sıra beden dilini oluşturan jest ve mimiklerin önemi yadsınamayacak bir gerçektir (Kocasavaş, 2007, s. 54). Öğrencilerin, konuşmalarını jest ve mimikleriyle desteklemeyi alışkanlık haline getirmesi gerekmektedir. Çalışmanın başından sonuna görüyoruz ki konuşma becerisi kısa süreli çalışmalarla geliştirilebilecek bir dil becerisi değildir. Bu becerinin geliştirilmesi için istikrarlı ve birbirini tamamlayan çalışmaların yapılmasına ihtiyaç vardır.

Deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Dinleyicilerle göz teması kurar (13. madde).” maddesine ön testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız iken son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p<0.05$ önem düzeyinde deney grubu lehine anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Dinleyicilerle göz teması kurar.” maddesine ön testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarında fark yokken, son testte deney grubu lehine fark olduğunu göstermektedir. Konuşmanın önemli unsurlarından biri de konuşurken dinleyicilerle göz teması kurmaktır. Yapılan uyarılar ve etkinlikler, son testte deney grubundaki öğrencilerin göz teması kurma konusunda daha başarılı olmalarını sağlamıştır.

Deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken diyafram nefesi kullanır (16. madde).” maddesine ön testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız iken son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p<0.05$ önem düzeyinde deney grubu lehine anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken diyafram nefesi kullanır.” maddesine ön testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarında fark yokken, son testte deney grubu lehine fark olduğunu göstermektedir. Deney grubundaki öğrencilerle yapılan diyafram nefesi çalışmaları öğrenciler üzerinde etkili olmuştur. Deney grubundaki öğrencilerin son testte diyafram nefesini daha etkili kullandıkları gözlemlenmiştir.

Ammelburg (2003), sesin şiddetinin ve yüksekliğinin, konuşma temposunun, telâffuzdaki netliğin ve konuşmanın diğer unsurlarının nefes alıp vermekle doğrudan bağlantılı olduğunu ifade eder (s. 75). Güzel ve etkili konuşmanın ilk şartı doğru nefes alıp vermektir. Öğrencilerin konuşma becerisini geliştirmeye yönelik çalışmalarda ilk adım diyafram nefesi çalışmaları olmalıdır. Bu çalışmalar eğitim-öğretim hayatının tamamında yer almalıdır.

Deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken dik durur (17. madde).” maddesine ön testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız iken son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p<0.05$ önem düzeyinde deney grubu lehine anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, deney ve kontrol grubundaki

öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken dik durur.” maddesine ön testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarında fark yokken, son testte deney grubu lehine fark olduğunu göstermektedir. Deney grubundaki öğrencilerle yapılan doğru nefes ve duruş çalışmaları öğrenciler üzerinde etkili olmuştur. Öğrenciler konuşurken duruşlarını ayarlamaya biraz daha özen göstermişlerdir.

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrası hazırlıksız konuşma becerileri sunum yönünden karşılaştırıldığında;

Deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasını verilen sürede tamamlar (10. madde).” maddesine ilişkin hem ön testte hem de son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasını verilen sürede tamamlar.” maddesine ilişkin hem ön testte hem de son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir. Öğrencilerin tamamı hem ön testte hem de son testte konuşmalarını verilen sürede rahatlıkla tamamlamıştır. Süreyi aşmak gibi bir durumla karşılaşılmamıştır. Yapılan konuşmalar genellikle bir dakikada sonlandırılmıştır. Konuşmaların kısa sürmesinin, öğrencilerin kelime hazinelerinin zayıf olmasıyla ve heyecan kontrolünü tam anlamıyla sağlayamamalarıyla ilgisi bulunmaktadır. Aynı zamanda kaygı düzeyi yüksek olan öğrenciler konuşma konusuna odaklanmada sorun yaşamaktadır. Odaklanma sorunu yaşayan öğrenciler de konuşmalarını kısa sürede sonlandırmaktadır.

Deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken heyecanını kontrol edebilir (12. madde).” maddesine ilişkin hem ön testte hem de son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken heyecanını kontrol edebilir.” maddesine ilişkin hem ön testte hem de son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir. Öğrenciler konuşurken heyecan kontrolü sağlamakta sıkıntı yaşamaktadır. Konuya hâkimiyetin olmaması, kelime hazinelerinin yetersiz olması ve bilgi birikimlerinin yeterli olmaması bu duruma sebep olmaktadır. Birkaç haftalık çalışmalarla bu etkenleri ortadan kaldırmak mümkün değildir. Bu konulara yönelik düzenli ve planlı çalışmalar yapılmalıdır.

Deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasına hitap cümlesiyle başlar (18. madde).” maddesine ilişkin hem ön testte hem de son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasına hitap cümlesiyle başlar.” maddesine ilişkin hem ön testte hem de son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir.

Deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasını teşekkür cümlesiyle bitirir (19. madde).” maddesine ilişkin hem ön testte hem de son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasını teşekkür cümlesiyle bitirir.” maddesine ilişkin hem ön testte hem de son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir. Deney ve kontrol grubundaki öğrenciler hem ön testte hem de son testte konuşmalarına hitap cümlesiyle başlayıp, konuşmalarını teşekkür cümlesiyle bitirmeyi unutmışlardır. Her konuşma öncesinde ve sonrasında bu iki unsur öğrencilere mutlaka hatırlatılmalıdır. Sık yapılan tekrarlarla konuşmalarda hitap ve teşekkür cümlesi kullanımı alışkanlık haline getirilebilir.

Deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşma esnasında nezaket kurallarına uyar (20. madde).” maddesine ilişkin hem ön testte hem de son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin U değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, deney ve kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşma esnasında nezaket kurallarına uyar.” maddesine ilişkin hem ön testte hem de son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarında fark olmadığını göstermektedir. Tüm öğrenciler hem ön testte hem de son testte konuşma esnasında nezaket kurallarına uymuştur.

Deney grubu ve kontrol grubu son testte karşılaştırıldığında değerlendirilen maddelerde deney grubu lehine bir fark oluştuğunu görmekteyiz. 8 haftalık bir çalışma sonunda, deney grubundaki öğrencilerin hazırlıksız konuşma becerileri daha iyi bir düzeye gelmiştir. Çalışma sonunda görüyoruz ki konuşma becerisi kısa zamanda, sınırlı etkinliklerle geliştirilebilecek bir dil becerisi değildir. Konuşma eğitimi öğrencinin eğitim-öğretim hayatının tamamında bir silsile halinde yer almalı ve birbirini tamamlayan çalışmalarla

geliştirilmeye çalışılmalıdır. İlköğretimden sonra ortaöğretimde de Türk dili ve Edebiyatı öğretmenleri öğrencilerin konuşma becerisini geliştirmeye önem vermelidir. Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nda konuşma becerisine yönelik amaç ve kazanımlara yer verilmiştir. Öğretim Programı'nın özel amaçlarında da öğrencilerin dinleme, okuma, yazma ve konuşma stratejilerini doğru ve uygun kullanarak etkili iletişim kurabilen bireyler olmasının hedeflendiği ifade edilmiştir (2018, s. 12).

4.4. Deney Grubundaki Öğrencilerin Uygulama Öncesi ve Uygulama Sonrası Hazırlıksız Konuşma Becerilerinin Kendi İçinde Karşılaştırılmasıyla İlgili Bulgular

Deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası hazırlıksız konuşma becerileri arasında fark olup olmadığını anlamak amacıyla tekrarlanmış ölçümler için Wilcoxon testi uygulanmış ve bulgular Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26

Deney Grubundaki Öğrencilerin Uygulama Öncesi ve Uygulama Sonrası Hazırlıksız Konuşma Becerileri Arasındaki Farklar

	ÖN TEST		SON TEST		z	p
	Arit.	S.s.	Arit.	S.s.		
	Ort.		Ort.			
1- İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur.	3,15	,813	3,65	,745	2,353	,019
2- Kelimeleri doğru telaffuz eder.	3,15	,671	3,35	,587	1,265	,206
3- Konuşurken gerekli yerlerde vurgu yapar.	2,10	,641	2,30	,733	1,155	,248
4- Konuşmasında uygun yerlerde tonlama yapar.	2,10	,718	2,25	,851	-,632	,527
5- Konuşurken duraklama yapmaya dikkat eder.	2,90	,553	3,25	,786	1,604	,109
6- Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır.	2,20	,523	2,65	,745	2,179	,029
7- Kelimeleri anlamına uygun kullanır.	3,45	,759	3,65	,587	,924	,356
8- Olayları sıraya koyarak anlatır.	2,85	,745	3,35	,745	2,673	,008
9- Bilgileri sıraya koyarak anlatır.	3,05	,887	3,20	,834	-,548	,584
10- Konuşmasını verilen sürede tamamlar.	5,00	,000	5,00	,000	,000	1,000
11- Dil bilgisi kurallarına uygun konuşur.	2,95	,826	3,45	,605	2,352	,019
12-Konuşurken heyecanını kontrol edebilir.	3,40	,598	3,40	,503	,000	1,000
13- Dinleyicilerle göz teması kurar.	2,25	,716	2,85	,933	2,166	,030
14- Konuşması anlatım yönünden kurallara uygundur.	2,80	,696	3,50	,607	2,889	,004
15- Konuşması içerik yönünden yeterlidir.	2,95	,887	3,10	,852	,656	,512
16- Konuşurken diyafram nefesi kullanır.	1,40	,503	1,95	,826	2,517	,012
17- Konuşurken dik durur.	3,05	,686	3,45	,887	1,490	,136
18- Konuşmasına hitap cümlesiyle başlar.	1,85	1,631	1,40	1,231	1,131	,258
19- Konuşmasını teşekkür cümlesiyle bitirir.	1,00	,000	1,00	,000	,000	1,000
20- Konuşma esnasında nezaket kurallarına uyar.	4,45	,510	4,55	,510	,577	,564

Deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrası hazırlıksız konuşma becerileri dil ve anlatım yönünden karşılaştırıldığında;

Deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Kelimeleri anlamına uygun kullanır (7. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Kelimeleri anlamına uygun kullanır.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Olayları sıraya koyarak anlatır (8. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p<0.05$ önem düzeyinde son test lehine anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Olayları sıraya koyarak anlatır.” maddesine ilişkin ön teste göre son testte yaptıkları değerlendirmelerin daha olumlu yönde olduğunu göstermektedir.

Deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Bilgileri sıraya koyarak anlatır (9. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Bilgileri sıraya koyarak anlatır.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Dil bilgisi kurallarına uygun konuşur (11. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p<0.05$ önem düzeyinde son test lehine anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Dil bilgisi kurallarına uygun konuşur.” maddesine ilişkin ön teste göre son testte yaptıkları değerlendirmelerin daha olumlu yönde olduğunu göstermektedir.

Deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşması anlatım yönünden kurallara uygundur (14. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p<0.05$ önem düzeyinde son test lehine anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşması anlatım yönünden kurallara uygundur.” maddesine

ilişkin ön teste göre son testte yaptıkları değerlendirmelerin daha olumlu yönde olduğunu göstermektedir.

Deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşması içerik yönünden yeterlidir (15. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşması içerik yönünden yeterlidir.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrası hazırlıksız konuşma becerileri konuşmanın fiziksel unsurları yönünden karşılaştırıldığında;

Deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur (1. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p<0.05$ önem düzeyinde son test lehine anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur.” maddesine ilişkin ön teste göre son testte yaptıkları değerlendirmelerin daha olumlu yönde olduğunu göstermektedir.

Deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Kelimeleri doğru telaffuz eder (2. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Kelimeleri doğru telaffuz eder.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken gerekli yerlerde vurgu yapar (3. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken gerekli yerlerde vurgu yapar.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasında uygun yerlerde tonlama yapar (4. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları

değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasında uygun yerlerde tonlama yapar.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken duraklama yapmaya dikkat eder (5. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken duraklama yapmaya dikkat eder.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır (6. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p<0.05$ önem düzeyinde son test lehine anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır.” maddesine ilişkin ön teste göre son testte yaptıkları değerlendirmelerin daha olumlu yönde olduğunu göstermektedir.

Deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Dinleyicilerle göz teması kurar (13. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p<0.05$ önem düzeyinde son test lehine anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Dinleyicilerle göz teması kurar.” maddesine ilişkin ön teste göre son testte yaptıkları değerlendirmelerin daha olumlu yönde olduğunu göstermektedir.

Deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken diyafram nefesi kullanır (16. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p<0.05$ önem düzeyinde son test lehine anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken diyafram nefesi kullanır.” maddesine ilişkin ön teste göre son testte yaptıkları değerlendirmelerin daha olumlu yönde olduğunu göstermektedir.

Deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken dik durur (17. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından

aralarındaki farka ilişkin z değeri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken dik durur .” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrası hazırlıksız konuşma becerileri sunum yönünden karşılaştırıldığında;

Deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasını verilen sürede tamamlar (10. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasını verilen sürede tamamlar.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken heyecanını kontrol edebilir (12. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken heyecanını kontrol edebilir.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasına hitap cümlesiyle başlar (18. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p < 0.05$ önem düzeyinde son test lehine anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasına hitap cümlesiyle başlar.” maddesine ilişkin ön teste göre son testte yaptıkları değerlendirmelerin daha olumlu yönde olduğunu göstermektedir.

Deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasını teşekkür cümlesiyle bitirir (19. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p < 0.05$ önem düzeyinde son test lehine anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasını teşekkür cümlesiyle bitirir.” maddesine ilişkin ön teste göre son testte yaptıkları değerlendirmelerin daha olumlu yönde olduğunu göstermektedir.

Deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşma esnasında nezaket kurallarına uyar (20. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p < 0.05$ önem düzeyinde son test lehine anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, deney grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşma esnasında nezaket kurallarına uyar.” maddesine ilişkin ön testte göre son testte yaptıkları değerlendirmelerin daha olumlu yönde olduğunu göstermektedir.

Deney grubu kendi içinde değerlendirildiğinde, öğrencilerin hazırlıksız konuşma yapmada son testte daha başarılı oldukları görülmüştür. “İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur (1. madde).”, “Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır (6. madde).”, “Olayları sıraya koyarak anlatır (8. madde).”, “Dil bilgisi kurallarına uygun konuşur (11. madde).”, “Dinleyicilerle göz teması kurar (13.madde).”, “Konuşurken diyafram nefesi kullanır (16.madde).”, “Konuşmasına hitap cümlesiyle başlar (18.madde).”, “Konuşmasını teşekkür cümlesiyle bitirir (19.madde).”, “Konuşma esnasında nezaket kurallarına uyar (20.madde).” maddelerinde son testte olumlu sonuç elde edilmiştir.

4.5. Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Uygulama Öncesi ve Uygulama Sonrası Hazırlıksız Konuşma Becerilerinin Kendi İçinde Karşılaştırılmasıyla İlgili Bulgular

Kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası konuşma becerileri arasında fark olup olmadığını anlamak amacıyla tekrarlanmış ölçümler için Wilcoxon testi uygulanmış ve bulgular Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27

Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Uygulama Öncesi ve Uygulama Sonrası Hazırlıksız Konuşma Becerileri Arasındaki Farklar

	ÖN TEST		SON TEST		z	p
	Arit.		Arit.			
	Ort.	S.s.	Ort.	S.s.		
1- İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur.	3,35	,813	3,45	,510	,535	,593
2- Kelimeleri doğru telaffuz eder.	3,15	,587	2,95	,605	1,265	,206
3- Konuşurken gerekli yerlerde vurgu yapar.	2,00	,795	2,60	,598	2,546	,011
4- Konuşmasında uygun yerlerde tonlama yapar.	1,90	,788	2,00	,725	,535	,593
5- Konuşurken duraklama yapmaya dikkat eder.	2,25	,716	2,70	,657	2,070	,038
6- Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır.	2,65	,671	2,35	,671	1,732	,083
7- Kelimeleri anlamına uygun kullanır.	3,25	,910	3,50	,607	,878	,380
8- Olayları sıraya koyarak anlatır.	2,70	,657	2,80	,696	,500	,617
9- Bilgileri sıraya koyarak anlatır.	2,65	,671	2,85	,671	,881	,378
10- Konuşmasını verilen sürede tamamlar.	4,95	,224	5,00	,000	1,000	,317
11- Dil bilgisi kurallarına uygun konuşur.	2,70	,801	2,80	,523	,504	,614
12-Konuşurken heyecanını kontrol edebilir.	3,20	,768	3,00	,725	1,100	,271
13- Dinleyicilerle göz teması kurar.	2,60	,681	2,25	,716	1,706	,088
14- Konuşması anlatım yönünden kurallara uygundur.	2,60	,754	2,85	,671	,894	,371
15- Konuşması içerik yönünden yeterlidir.	2,75	1,020	2,50	,688	,975	,330
16- Konuşurken diyafram nefesi kullanır.	1,50	,607	1,35	,489	,905	,366
17- Konuşurken dik durur.	2,95	,826	2,90	,553	,258	,796
18- Konuşmasına hitap cümlesiyle başlar.	1,20	,894	1,00	,000	1,000	,317
19- Konuşmasını teşekkür cümlesiyle bitirir.	1,00	,000	1,00	,000	,000	1,000
20- Konuşma esnasında nezaket kurallarına uyar.	4,35	,489	4,25	,444	1,414	,157

Kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrası hazırlıksız konuşma becerileri dil ve anlatım yönünden karşılaştırıldığında;

Kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Kelimeleri anlamına uygun kullanır (7. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız

bulunmuştur. Bu bulgular, kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Kelimeleri anlamına uygun kullanır.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Olayları sıraya koyarak anlatır (8. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Olayları sıraya koyarak anlatır.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Bilgileri sıraya koyarak anlatır (9. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Bilgileri sıraya koyarak anlatır.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Dil bilgisi kurallarına uygun konuşur (11. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Dil bilgisi kurallarına uygun konuşur.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşması anlatım yönünden kurallara uygundur (14. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p > 0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşması anlatım yönünden kurallara uygundur.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşması içerik yönünden yeterlidir (15. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları

değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşması içerik yönünden yeterlidir.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrası hazırlıksız konuşma becerileri konuşmanın fiziksel unsurları yönünden karşılaştırıldığında;

Kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur (1. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Kelimeleri doğru telaffuz eder (2. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Kelimeleri doğru telaffuz eder.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken gerekli yerlerde vurgu yapar (3. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p<0.05$ önem düzeyinde son test lehine anlamlı bulunmuştur. Bu bulgular, kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken gerekli yerlerde vurgu yapar.” maddesine ilişkin ön teste göre son testte yaptıkları değerlendirmelerin daha olumlu yönde olduğunu göstermektedir.

Kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasında uygun yerlerde tonlama yapar (4. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasında uygun yerlerde tonlama yapar.” maddesine ilişkin ön testte ve son

testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken duraklama yapmaya dikkat eder (5. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken duraklama yapmaya dikkat eder.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır (6. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Dinleyicilerle göz teması kurar (13. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Dinleyicilerle göz teması kurar.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken diyafram nefesi kullanır (16. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken diyafram nefesi kullanır.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken dik durur (17. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından

aralarındaki farka ilişkin z değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken dik durur.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve uygulama sonrası hazırlıksız konuşma becerileri sunum yönünden karşılaştırıldığında;

Kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasını verilen sürede tamamlar (10. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasını verilen sürede tamamlar.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken heyecanını kontrol edebilir (12. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşurken heyecanını kontrol edebilir.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasına hitap cümlesiyle başlar (18. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasına hitap cümlesiyle başlar.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasını teşekkür cümlesiyle bitirir (19. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşmasını teşekkür cümlesiyle bitirir.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte

yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşma esnasında nezaket kurallarına uyar (20. madde).” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmeler açısından aralarındaki farka ilişkin z değeri $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız bulunmuştur. Bu bulgular, kontrol grubundaki öğrenciler için gözlemcilerin anketin “Konuşma esnasında nezaket kurallarına uyar.” maddesine ilişkin ön testte ve son testte yaptıkları değerlendirmelerin benzer olduğunu yani aralarındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.Sonuç

Uygulama öncesi ve uygulama sonrası karşılaştırıldığında deney grubundaki öğrencilerin konuşma becerilerinde gelişme olduğu görülmüştür. Deney grubundaki öğrencilerin hazırlıksız konuşma yapmada daha yeterli düzeye geldikleri sonucuna ulaşılmıştır.

- Hem deney hem de kontrol grubundaki öğrenciler “İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur (1. madde).” maddesinde yeterli düzeyde değildir. Öğrencilerin ses organları, sesler ve seslerin oluşumları hakkında eksik bilgiye sahip oldukları görülmüştür. Doğru nefes alıp vermeyi bilmeyen öğrencilerin ses tonları da olması gereken yükseklikte değildir. Uygulama süresi içinde yapılan çalışmalar sonucunda öğrencilerde gelişme gözlemlenmiştir. Diyafram nefesi çalışmalarının yapılması, konuşurken dik durmanın öneminden bahsedilmesi, sesler ve oluşumları hakkında bilgi verilmesi, ses organlarının tanıtılması deney grubundaki öğrencilerin konuşma becerisi üzerinde etkili olmuştur. Deney grubunun ön test ve son test karşılaştırmasında son testte ilerleme olduğu görülmüştür.

Öğrenciler, kelimeleri doğru telâffuz etmede sorunlar yaşamaktadır. Bazı sesleri yutma, bazı sesleri net telâffuz edememe, bazı kelimelerde birtakım sesleri değiştirme, mahallî ağızla konuşma ve ara ses kullanma gibi problemlerin yaşandığı gözlemlenmiştir. Yapılan çalışmalar öğrencilerin konuşma becerilerini etkilemiş, telâffuzlarına olumlu katkı sağlamıştır. Son testte, “kelimeleri doğru telâffuz eder (2. madde).” maddesinde deney grubu lehine fark olduğu gözlemlenmiştir.

- Öğrenciler vurgu, tonlama ve duraklama yapma konusunda yetersizdir. Bu üç kavramla ilgili yeterli bilgiye sahip değildir. Bundan dolayı konuşmalar baştan sona

aynı ses tonuyla yapılmaktadır. Bu durum dinleyicide dikkat dağınıklığı ve sıkılmaya yol açmakta, konuşmanın etkili ve güzel olmasını engellemektedir.

Vurgu, tonlama ve duraklama yapma ile ilgili verilen bilgiler ve yapılan çalışmalar öğrencilerin konuşmalarına az da olsa etki etmiştir. Konuşurken daha dikkatli ve özenli oldukları görülmüştür. Uygulama sonunda deney ve kontrol grupları değerlendirildiğinde “Konuşurken gerekli yerlerde vurgu yapar (3. madde).”, “Konuşmasında uygun yerlerde tonlama yapar (4. madde).”, “Konuşurken duraklama yapmaya dikkat eder (5. madde).” maddelerinde anlamlı bir fark oluşmadığı görülmüştür. Vurgu, tonlama ve duraklama yapma öğrencilere hemen kazandırılabilen kavramlar değildir. İlkokuldan itibaren tüm konuşma ve okuma etkinliklerinde mutlaka üzerinde önemle durulması gereken kavramlardır.

- Öğrenciler konuşurken jest ve mimiklerini yeterli düzeyde kullanmamaktadır. Heyecan kontrolünü sağlayabilen öğrencilerin bu konuda daha başarılı oldukları görülmüştür. Anlatılanları jest mimiklerle destekleyememe konuya hâkimiyetin olmayışıyla, doğru solunum yapamamayla, heyecanı kontrol edememeyle yakından ilgilidir. Son testte yapılan değerlendirmede “Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır (6. madde).” maddesinde deney ve kontrol grubu arasında anlamlı bir fark oluşmasa da deney grubunda son testte gelişme kaydedildiği gözlemlenmiştir.
- “Kelimleri anlamına uygun kullanır (7. madde).” maddesinde anlamlı bir fark oluşmamıştır. Deney grubu uygulama öncesine göre fazla bir gelişme göstermemiş; kontrol grubuyla arasında belirgin bir fark oluşmamıştır.

Konuşurken genellikle günlük hayatta kullanılan kelimelerin tercih edilmesi öğrencilerin kelime hazinesinin zayıf olduğunu göstermektedir. Kelime tekrarları sık yapılmış olup kelimeler pek çok yerde anlamlarına uygun kullanılmamıştır. Öğrencilerin aynı şeyleri tekrar edip durduğu ve belli kalıpların dışına çıkmadıkları görülmüştür. Kelime ve kelime gruplarının anlamlarının kavranması, cümle içinde anlamlarına uygun kullanılması konusunda eksiklikler vardır. Kelimleri anlamlarına uygun kullanmak bol kitap okumayla, anlamını bilmediği kelimeleri araştırmayla ve kelime hazinesini zenginleştirmeye mümkündür. Kitap okuma alışkanlığı kazanmak, kelimelerin anlamlarını kavramak ve kelime hazinesini zenginleştirmek sistemli ve uzun bir çalışma gerektirmektedir.

- “Olayları sıraya koyarak anlatır (8. madde).” maddesinde deney grubu gelişme kaydetmiş, ön test son test karşılaştırmasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. “Bilgileri sıraya koyarak anlatır (9. madde).” maddesinde ise anlamlı bir fark oluşmadığı saptanmıştır. Öğrencilerin olayları sıraya koyarak, planlı bir şekilde anlatmada daha başarılı oldukları görülmüştür..

Öğrenciler akıllarına geleni gelişigüzel bir şekilde anlatmaktadır. Konuşma konusuyla ilgili akla gelen ne varsa olduğu gibi ifade edilmektedir. Olaylar ve bilgiler herhangi bir sıraya konulmaksızın aktarılmaktadır. Düşünme, düşündüklerini geliştirme ve örneklerle destekleyerek anlatma hususunda sıkıntılar yaşanmaktadır. Okuma, dinleme, araştırma, düşünme vb. yönleri gelişmemiş öğrencilerin kelime dağarcığı zayıf kalmakta, konuşurken kullandıkları kelimeler birbirinin tekrarı olmaktan öteye geçememektedir.

- Öğrenciler hem ön testte hem de son testte konuşmalarını verilen sürede rahatlıkla tamamlamıştır. “Konuşmasını verilen sürede tamamlar (10. madde).” maddesinde anlamlı bir fark oluşmamıştır.
- “Dil bilgisi kuralların uygun konuşur (11. madde).” maddesinde deney grubu lehine bir fark elde edilmiştir. Öğrencilerin konuşmalarında sık sık dil bilgisi kurallarını ihlal ettikleri ve anlatım bozuklukları yaptıkları görülmüştür. Kelime tekrarları, özne yüklem uyumsuzluğu, yanlış ve gereksiz kelime kullanımı, ek ve tamlama yanlışları çokça yapılmaktadır. Zaman zaman ses olayları ile ilgili hatalara da rastlanmıştır. Deney grubuyla yapılan etkinlikler faydalı olmuştur. Son testte öğrencilerin konuşurken daha az dil bilgisi hataları yaptığı görülmüştür.
- “Konuşurken heyecanını kontrol edebilir (12. madde).” maddesinde deney ve kontrol grubu arasında anlamlı bir fark elde edilmemiştir.

Öğrenciler topluluk önünde konuşmak istememekte, konuşmamak için ısrarcı olmakta ve gereğinden fazla heyecan yapmaktadır. Dinleyici grubun genel tavrı, öğrencinin konuşma konusuyla ilgili sahip olduğu bilgi birikimi, konuşma yapılacak ortamın atmosferi heyecan üzerinde etkili olmaktadır. Öğrencilerde heyecan kontrolünü sağlamak için ilkokuldan itibaren çalışmalar yapılmalıdır. Kısa zamanda yapılan çalışmalar tam anlamıyla verimli olmamaktadır.

- Konuşma yapan öğrenciler genellikle yere ya da sabit bir noktaya bakmaktadır. Bazı öğrenciler ise elleriyle ya da kıyafetleriyle oynayıp, oynadıkları yere bakmayı tercih etmektedir. Uygulama sonrası öğrencilerin göz teması kurmaya gayret

ettikleri, tam anlamıyla olmasa bile çalışma öncesine göre daha iyi düzeyde oldukları görülmüştür. “Dinleyicilerle göz teması kurar (13. madde).” maddesinde deney grubundaki öğrenciler lehine bir sonuç elde edilmiştir. Uygulama öncesine göre deney grubunun hem kendi içinde hem de kontrol grubuna karşı başarı düzeyi artmıştır.

- “Konuşması anlatım yönünden kurallara uygundur (14. madde).” maddesinde uygulama sonunda deney grubu lehine bir fark oluşmuştur. Çalışma sürecinde yapılan etkinliklerde anlatım kurallarından bahsedilmesi ve yapılan hataların beklenmeden düzeltilmiş olması öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmiştir.
- Öğrenciler seçtikleri kelime ile ilgili ayrıntılara girmeden konuşmaktadır. Ana fikir oluşturmada, ana fikri yardımcı fikirlerle desteklemede sıkıntılar yaşandığı görülmüştür. Öğrenciler sığ ifadeler kullanmaktadır. Kelime hazinelerinin zayıf olması ve konularla ilgili farklı bakış açılarının geliştirilememesi konuşmaların içerik yönünden yetersiz olmasına sebep olmaktadır. Öğrencilerin okuma alışkanlıklarının olmaması bu yetersizliğin en büyük sebebidir.
- “Konuşması içerik yönünden yeterlidir (15. madde).” maddesinde, uygulama sonrası deney grubu lehine fark oluşmuştur. Yapılan etkinlikler deney grubundaki öğrencilerin konuşmalarına içerik yönünden fayda sağlamıştır.
- Deney grubundaki öğrencilerle doğru nefes alıp verme çalışmaları yapılmıştır. Son testte deney grubu ve kontrol grubu arasında “Konuşurken diyafram nefesi kullanır (16. madde).” maddesinde deney grubu lehine fark oluşmuştur.
- “Konuşurken dik durur (17. madde).” maddesinde deney grubu lehine fark oluşmuştur. Öğrencilerle duruş çalışmalarının yapılması, her etkinlik öncesinde de doğru duruş hakkında bilgiler verilmesi öğrencilere fayda sağlamıştır.
- Konuşmalar hitap cümlesiyle başlamamış, konuşma sonunda da teşekkür cümleleri kullanılmamıştır. Öğrenciler hemen konuya girip bir an önce konuşmayı bitirme telaşına düşmektedir. Hâl böyle olunca hitap ve teşekkür cümleleri unutulmaktadır. “Konuşmasına hitap cümlesiyle başlar (18. madde).” ve “Konuşmasını teşekkür cümlesiyle bitirir (19. madde).” Maddelerinde son testte deney ve kontrol grubu arasında anlamlı bir fark oluşmamıştır. Ön test ve son test karşılaştırıldığında deney grubu kendi içinde ilerleme kaydetmiştir.

- Konuşma yapan öğrencilerin konuşma esnasında nezaket kurallarına uydukları gözlemlenmiştir. “Konuşma esnasında nezaket kurallarına uyar (20. madde).” maddesinde deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark oluşmamıştır.

5.2.Öneriler

Türkçe Dersi (5,6,7,8. Sınıflar) Öğretim Programı’nda dört temel dil becerisi ele alınmıştır. Dört temel dil becerisi anlama ve anlatma becerileri olarak iki gruba ayrılmıştır. Okuma ve dinleme anlama, konuşma ve yazma anlatma dil becerilerini oluşturmaktadır. Öğretim Programı’nda temel dil becerileri ile ilgili amaç ve kazanımlara; bu amaç ve kazanımlara yönelik örnek etkinliklere yer verilmiştir.

- Öğretim Programı’nda yer alan konuşma türlerinden biri de hazırlıksız konuşmadır. Hazırlıksız konuşma hemen her alanda en çok karşılaştığımız konuşma türü olmasına rağmen bu konuşma türüne gereken önemin verilmediğini görmekteyiz. Öğretim Programı’nda hazırlıksız konuşma becerisine yönelik daha detaylı açıklamalara yer verilmesi, etkinliklerin sayı ve çeşidinin artırılması öğretmen ve öğrenci açısından faydalı olacaktır.
- Kabul etmek gerekir ki Türkçe derslerinde her beceriye eşit zaman ayrılmamaktadır. Hatta ders saatlerinin büyük bir kısmı dil bilgisi konularına ayrılmaktadır. Türkçe dersi bilgi değil beceri dersidir. Öncelikle bunun farkına varılması gerekmektedir. Dil becerileri de bir bütündür. Her bir dil becerisi diğer becerileri hem etkilemekte hem de diğer dil becerilerinden etkilenmektedir. Örneğin dinleme becerisi gelişmemiş birinin konuşma becerisinin gelişmesi beklenemez. Aynı şekilde okuma becerisi gelişmemiş birinin doğru, güzel ve etkili konuşup yazması da imkânsızdır. Derslerde dört temel dil becerisine ayırım yapılmaksızın eşit zaman ayırmak gerekmektedir. Dördüne de aynı derecede önem verilmelidir. Hiçbiri ihmal edilmeksizin hepsi geliştirilmeye çalışılmalıdır.
- Konuşma becerisi, ihmal edilen bir dil becerisidir. Konuşma doğuştan var olan bir beceridir. Okula başlayan her çocuğun da belli düzeyde konuşma becerisine sahip olması bu ihmalin en büyük sebebidir. Bu sebeplerden okuma becerisi veya yazma becerisi konuşmadan önde tutulmakta ve konuşma becerisi ihmal edilmektedir.

Her çocuk okula başladığında konuşma becerisine sahiptir. Fakat bu konuşma becerisi aile ve çevreden edinilen, Türkçenin kurallarından uzak, yerel özellikler taşıyan bir hâldedir.

Eğitimle birlikte güzel, etkili ve doğru; kısacası İstanbul Türkçesini kullanan bireyler yetiştirilmeye çalışılmalıdır. Türkçe derslerinin mevcut ders süresi, programın ön gördüğü çalışma ve etkinlikler, ders içeriğinin yoğunluğu konuşma becerisini istenilen düzeyde geliştirmeye engel olmaktadır. Türkçe derslerinden ayrı olarak, sadece konuşma becerisini geliştirmeye yönelik “ Güzel Konuşma” dersleri konulmalıdır. Bu derslerin amaç ve kazanımları ayrı olarak belirlenmeli, ders içeriği hem öğretmene hem de öğrenciye fayda sağlayacak şekilde düzenlemelidir.

- Konuşma becerisini geliştirme hususunda öncelikle öğretmenlere yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Güzel konuşma becerisine sahip öğretmenler öğrencilerin konuşma becerisini geliştirebilirler. Öğretmenlerin konuşma becerisini geliştirmek için öğretmenlere yönelik “ Hitabet”, “ Diksiyon” , “ Etkili İletişim” vb. eğitim programları düzenlenmelidir. Bu eğitimler bir defaya mahsus olmamalı, düzenli ve sürekli bir çalışma haline getirilmelidir. Bu eğitimler sadece Türk Dili ve Edebiyatı, Türkçe ve Sınıf öğretmenleri ile sınırlandırılmamalı, branş farkı gözetmeksizin tüm öğretmenlere uygulanmalıdır.
- Çocukların doğru ve güzel konuşmayla tek bir derste karşılaşmaları yeterli olmamaktadır. Diğer derslerde de öğretmenler konuşmalarına özen göstererek bu bilinçle hareket etmelidir. Öğrenci- öğretmen arasında doğru ve etkili iletişim kurmanın temelinde konuşma becerisinin yer aldığı gerçeği unutulmamalıdır. Konuşma becerisi gelişmiş öğretmenler öğrencilerin gelişmesini sağlayacak; bu öğrenciler de okulda ve okul dışında aileleriyle, çevreleriyle sağlıklı iletişim kurarak toplumsal alandaki iletişim çatışmalarını en aza indirecektir.
- Konuşma becerisinin geliştirilmesi eğitimin her kademesinde üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu becerinin geliştirilmesinde sınıf öğretmenlerine ve Türkçe öğretmenlerine büyük sorumluluklar düşmektedir. Öğretmen sınıfta güzel bir konuşma ortamı oluşturmalıdır. Öğretmen kendisi güzel konuşmaya dikkat ederek öğrencilere örnek teşkil etmelidir. Öğretmenler, sınıf içinde vurgu, tonlama ve duraklama yanlışları olan; yerel özellikler taşıyan, bozuk cümlelerle konuşmaktan kaçınmalıdır.
- 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda ölçme değerlendirme üç boyutludur:
  1. Öğretimin başında
  2. Öğretim sürecinde
  3. Öğretimin sonunda

Eğitim- ğretim yılının başında yapılan değerlendirmeyele öğrencilerin hazırlıksız konuşma becerisinin mevcut düzeyi tespit edilmelidir. Yapılan tespitten yola çıkılarak bir plan hazırlanmalıdır. Plan dâhilinde öğrencilerin en fazla sıkıntı yaşadığı konulara yönelik etkinlikler geliştirilmelidir. Öğretim sürecinde de belli aralıklarla lme değerlendirme yapılarak konuşma becerisinde gelişme olup olmadığı gözlenmelidir. Bu değerlendirmeler sonucunda tespit edilen problemler gözardı edilmemeli, bu problemlere yönelik çalışmalar mutlaka yapılmalıdır. Öğretim yılı sonunda yapılan değerlendirmelerle öğrencilerin konuşma becerilerindeki gelişim ortaya konulmalı, sonraki yıllarda yapılacak çalışmalara temel oluşturacak bulgular oluşturulmalıdır.

- İnsan ilk olarak konuşma ve dinleme becerilerini edinir. Dinleme süreci anne karnında başlayıp ölünceye kadar devam etmektedir. Evde, okulda, iş yerinde vb. ortamlarda kişi ya konuşan ya da dinleyen konumundadır. Dinleme ve konuşma eylemleri aynı ortamda gerçekleşmektedir. Dinleme gerçekleşmeden konuşmanın oluşması beklenemez. Dinleme ve konuşma arasındaki bu zorunlu ilişkiden dolayı konuşma becerisine yönelik etkinliklerin dinleme etkinlikleriyle desteklenmesi gerekmektedir. Öğretmenler ğrencilerin iyi birer dinleyici olabilmeleri için seviyelerine uygun çalışmalar yapmalıdır. İyi bir dinleyici olmadan iyi bir konuşmacı olunamayacağı unutulmamalıdır.
- Öğretmen, konuşma etkinliklerinde öğrencilerin günlük hayatta sık karşılaştıkları konulara yer vermeye gayret etmelidir. Böylece ğrenciler bilgi birikimine sahip oldukları bir konuda konuşacaklar, bu da onların konuşma isteklerini artıracaktır.
- Öğrencilerin hazırlıksız konuşma becerisini geliştirmek için ğretmen sık sık uygulama yapmalıdır. Ders içinde öğrencilerin hazırlıksız konuşabileceğı durumlar oluşturulmalıdır. Temel dil becerileri verilirken öğrencilere zaman zaman hazırlıksız konuşmalar yaptırılmalıdır.
- Ders içinde kullanılan metinlerle ilgili sorular geliştirilip öğrencilere yöneltilerek hazırlıksız konuşmaları sağlanmalıdır. Soru-cevap yöntemi ders içinde öğrencileri konuşturmak için en etkili yöntemdir. Öğrencilere yöneltilen sorular seviyelerine uygun ve cevaplamakta zorlanmayacakları türden olmalıdır.
- Öğretmenler dil bilgisi konularını dört temel dil becerisinden ayrı bir alan olarak düşünmemelidir. Dil bilgisi ğretilimi, öğrencilere dört temel dil becerisini kazandırmada yararlanılabilecek bir alan olarak ele alınmalıdır. Dil bilgisi konuları

yazılı ve sözlü unsurlarla öğretilmelidir. Ezbere dayalı yöntemlerden uzak durulmalıdır.

- Hazırlıksız konuşma türleri sınıfta uygulanabilir. Kendini tanıtmaya, tanışma-tanıştırma, soru-cevap, telefonla konuşma ve karşılıklı konuşma sınıfta uygulanabilecek hazırlıksız konuşma türlerinden bazılarıdır.
- Öğrencilere öncelikle hazırlıklı konuşmalar yaptırılmalıdır. Konuşma etkinliklerinde konuşma öncesi, konuşma sırası ve konuşma sonrasında yapılması gerekenler üzerinde durulmalıdır. Hazırlıksız konuşmalarda da bu süreçlerin zihinde tasarlandığı öğrencilere anlatılmalıdır.
- Hazırlıksız konuşmalarda da zihinsel bir plan yapmak şarttır. Yapılan etkinliklerle öğrencilere zihinsel plan süreci kavratılmalıdır. Hazırlıklı konuşmalarda uyulması gereken tüm konuşma kurallarının hazırlıksız konuşmalar için de geçerli olduğu vurgulanmalıdır.
- Türkçe derslerinde sadece okuma-anlamaya yönelik, dil bilgisi ağırlıklı sınavlardan vazgeçilmelidir. Türkçe dersi bilgilerin ezberlendiği bir ders değildir, Türkçe dersi bir beceri dersidir. Bu tarz sınavlar diğer dil becerilerinin ihmal edilmesine yol açmaktadır. Okuma becerileri ve dil bilgisi gelişen öğrencide konuşma ve dinleme becerileri gelişmemektedir. Türkçe derslerinde sınav sistemi ve değerlendirme ölçütleri tüm becerileri ölçebilecek şekilde güncellenmelidir.
- Türkçe öğretmenleri derslerinde Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlara ulaşmayı sağlayacak uygulama ve etkinliklere yer vermelidir. Programda yer alan etkinlikler kullanılmalı, sadece bunlarla yetinilmeyip yeni etkinlikler de mutlaka geliştirilmelidir.
- Konuşma becerisini geliştirmek için drama etkinliklerinden mutlaka faydalanılmalıdır. Drama etkinlikleri hem gruplarla hem de bireylerle yapılmalıdır. Bu etkinliklere bütün öğrencilerin katılımı sağlanmalıdır.

Öğrencilerle maske etkinlikleri yapılmalıdır. Geçmişten günümüze Türk dünyasına faydası olmuş önemli isimler belirlenip kura yöntemiyle öğrencilere dağıtılır. Her bir öğrenci kendisine çıkan Türk büyüğünün maskesini takarak o ismin yerine geçer ve konuşma yapar. Bu yöntem öğrencilerin topluluk karşısında konuşma yapmaya alışmasında faydalı olacaktır. Yüzünde maske olan öğrenci daha az heyecanlanacak, heyecanını yenebilen öğrenci rahat ve güzel bir konuşma yapacaktır.

Sınıf ortamında hazırlıksız olarak canlandırmalar yapılmalıdır. Bu canlandırmalarda öğrencilerin günlük hayatta sık karşılaştıkları durumlar seçilmelidir. Çalışmalar yapılmadan önce konuşma kuralları üzerinde mutlaka durulmalıdır.

- Öğrencilerin yaptığı konuşmalarda konuşma becerisini etkileyen kusurlar mutlaka tek tek düzeltilmelidir. Bunlardan biri de boğumlanma kusurlarıdır. Zaman zaman boğumlanma çalışmaları yapılmalı; en başta Türkçemizdeki sesler, seslerin özellikleri, ses organları ve ses organlarının işlevleri öğrencilere kavratılmalıdır.
- Boğumlanma çalışmaları için Türk Dil Kurumu'nun sesli Türkçe sözlüğünden faydalanılmalıdır. Öğrencilerin telâffuzunda zorlandığı kelimeler sesli sözlükten dinletilip sonrasında da aynı şekilde telâffuz edilmeye çalışılmalıdır.
- Radyo tiyatrosu da bu amaç için kullanılabilecek bir başka alternatiftir. Öğrencilere amaca yönelik tiyatrolar dinletilmelidir. Böylece öğrencilerin dinleme becerileri gelişecek, kelime hazineleri zenginleşecek, telâffuzları da olumlu etkilenecektir.
- Sınıfta sık sık sesli okuma çalışmaları yaptırılarak telâffuz hataları en aza indirilmeye çalışılmalıdır.
- Türkçe öğretmenleri dilimizin zenginliklerinden faydalanarak dilimizi öğretmeyi amaç edinmelidir. Konuştuğu dilin geçmişini, taşıdığı değeri ve zenginliklerini bilen, özümseyen nesiller dillerine sahip çıkacaktır. Bu bilinci taşıyan her Türk genci de Türkçemizi güzel ve özenli kullanmaya gayret edecektir.

Maniler, ninniler, tekerlemeler, türküler, deyimler ve atasözleri dilimizin sahip olduğu zenginliklerdir. Boğumlanma çalışmalarında özellikle manilerden ve tekerlemelerden yararlanılması faydalı olacaktır. Telâffuzunda zorlanılan seslere ve kelimelere yönelik tekerleme çalışmaları yapılmalıdır. Her öğrenciye zorluk çektiği sese uygun tekerleme ya da mani ezberletilip bunlar ders esnasında okutulmalıdır.

- Vurgu, tonlama ve duraklama çalışmalarına önem verilmelidir. Aynı cümleler farklı duyguları yansıtacak şekilde tonlanarak okunmalıdır. Bu çalışmada cümleleri önce öğretmen okumalı, sonra öğrencilere okutmalıdır.
- Türkçe derslerinde şiirin gücünden mutlaka yararlanılması gerekir. Vurgu ve duraklama çalışmaları için şiir kullanılmalıdır. Her hafta bir şiir sınıfta okunmalıdır. Öğretmen vurgu, tonlama ve duraklama yapmaya dikkat ederek şiiri okumalı sonra da öğrencilere okutmalıdır. Şiir okuma çalışmaları öğrencilere telâffuz konusunda da fayda sağlayacaktır.

- Derslerde belli aralıklarla nefes egzersizleri yapılmalı, öğrencilere doğru nefes alıp verme öğretilmelidir. Doğru nefes alıp verme, diyafram nefesi kullanma ve boğumlanma çalışmalarına yönelik kazanımlar Öğretim Programı'na mutlaka dâhil edilmelidir. Konuşmanın temelinde nefes vardır. Nefes egzersizleri ve boğumlanma çalışmalarında müzik öğretmenleri ile işbirliği yapılarak çalışmalardan alınan verim artırılabilir. Müzik derslerinde de bu konular üzerinde önemle durulmalı, çalışmalar yapmaya gayret edilmelidir.
- Öğrencilerin hem yazdıklarını hem de konuştuklarını bir ana fikir etrafında toplayamadıkları görülmektedir. Durum böyle olunca anlatılanları ve yazılanları yardımcı fikirlerle destekleme söz konusu değildir. Derste işlenen metinlerle ana fikir ve yardımcı fikir bulma çalışmaları yapılması önem taşımaktadır. Öğretmen sadece ders kitabındaki metinlere bağlı kalmamalı, öğrencilerin dikkatini çekecek ilginç metinlerle de bu çalışmaları yapmalıdır.
- İşlenen bir metinden belirlenmiş ana fikir ve yardımcı fikirlerden yola çıkılarak, aynı ana fikir ve yardımcı fikirler çevresinde yeni bir metin oluşturmaları sağlanmalıdır. Aynı şekilde öğrenciler bir ana fikir etrafında yardımcı fikirler oluşturarak konuşturulmalıdır.
- Ana fikir ve yardımcı fikirleri belirlemede sıkıntılar yaşanmasının temelinde kitap okuma alışkanlığının olmayışı vardır. Öğrencileri kitap okumaya özendirecek, öğrencilerin kitap okumayı alışkanlık haline getirmelerini sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır. Okulda zengin bir kütüphane, sınıflarda ise öğrencilerin seviyesine uygun ilgilerini çekecek kitapların bulunduğu zengin bir kitaplık oluşturulmalıdır. Sınıfta ve okul genelinde aylık kitap okuma etkinlikleri yapılmalıdır. Her sınıf düzeyi bir grup olarak ele alınmalı, öğrencilere seviyelerine uygun kitaplar okutulmalıdır. Her ay “Ayn Kitapı” çalışması adı altında etkinlik yapılmalıdır. Grup sayısınca kitap belirlenmeli, her grup kendi içinde değerlendirilmelidir. Okutulan kitaplara yönelik hazırlanan sorularla değerlendirme çalışmaları yapılmalı, dereceye giren öğrenciler mutlaka ödüllendirilmelidir.
- Öğrenciler klasik özetleme çalışmalarından sıkılmaktadır. Özetleme şekillerinde değişikliğe gidilmesi yerinde bir çalışma olacaktır. Öğrencilerin resim çizebileceği, tablo ve şekillerle karşılaşacağı, belli kalıplara sıkıştırılmamış özetleme çalışmaları yapılmalıdır.

- Okulda haftanın bir saati kitap okuma saati olarak belirlenmelidir. Bu saatte okuldaki tüm öğrenci ve öğretmenler kitap okumalıdır.
- Sınıfta bir kelime kutusu oluşturulmalıdır. Okunan kitaplarda anlamı bilinmeyen kelimeler anlamları konuşulduktan sonra küçük kağıtlara yazılarak bu kutuya atılmalıdır. Bu kelimelerle hazırlıksız konuşma çalışmaları yapılmalıdır. Öğrenciler kutudan rastgele bir kelime almalı, bu kelimeyle ilgili verilen süreyi aşmayacak şekilde konuşma yapmalıdır. Bu tarz çalışmalara tüm öğrencilerin katılımı sağlanmalıdır.
- Öğretmen öğrencilerin doğal, canlı ve etkili bir şekilde konuşmalarını sağlamak için fırsatlar oluşturmalıdır. İmkânlar doğrultusunda gezi, ziyaret, müsamere gibi sınıf dışı etkinlikler yapılmalıdır. Böylece öğrencilerin doğal bir şekilde konuşmaları için ortam hazırlanmış olacaktır.
- Öğretmen sınıfta güven ortamı oluşturmalıdır. Öğrenciler sınıf içinde konuşmaktan, kendilerini ifade etmekten çekinmemelidir. Öğrencilerin konuşurken yaptıkları hatalar onları kırmadan, rencide etmeden düzeltilmelidir.
- Nezaket kuralları öğrencilerle birlikte oluşturulmalıdır. Her öğrenci bir nezaket kuralı söylemeli öğretmen de bunları maddeler halinde tahtaya yazmalıdır. Sonra da öğrencilerin defterlerinin ilk sayfasına tahtadaki nezaket kurallarını yazmaları istenmelidir. Bu kurallara konuşma yaparken de uyulması gerektiği kavratılmalıdır.
- Konuşmaya hitap cümlesiyle başlanıp; konuşmanın teşekkür cümlesi ile bitirilmesi gerektiği öğrencilere anlatılmalıdır. Teşekkür ve hitap cümleleri örneklerle açıklanmalıdır. Gerekirse her konuşma öncesi ve sonrası öğrencilere hatırlatılmalıdır.
- Öğrencilerin kendilerinin ve arkadaşlarının konuşmalarını değerlendirebileceği çalışmalar yapılmalıdır. Bu amaçla akran değerlendirme formları kullanılabilir. Öğrencilerin konuşmaları video kaydına alınıp daha sonra kendilerine izlettirilmelidir. Kendi hatalarını düzeltmeleri sağlanmalıdır. Derste işlenen konuyla ilgili öğrencilerin birbirlerine soru sormaları sağlanmalıdır.
- Öğrencilerin konuşmaları dil- anlatım ve içerik yönünden genel olarak yetersizdir. Türkçe öğretmeni derste yapacağı çalışmalarla öğrencilerin bu eksikliklerini gidermeye çalışmalıdır.
- Karışık olarak verilen kelimelerle kurallı ve anlamlı cümleler yaptırılmaz.
- Herhangi bir ögesi eksik olarak verilen cümlelerin eksik öğeleri tamamlatılmalıdır.

- Bir konu etrafında anahtar kelime belirlemeleri sağlanıp bu kelimelerle anlamlı cümleler kurma çalışması yapılmalıdır.
- Cümleler karışık verilerek olayları ya da bilgileri sıraya koyarak bir metin oluşturmaları istenmelidir.
- Sınıfa görseller getirilmeli, öğrencilerin bu görselleri hikaye şeklinde, bir olay etrafında sıraya koyarak yorumlamaları istenmelidir.
- Bir hikâye ya da masal videosu öğrencilere izletilip video belli bir yerinde durdurulmalı hikâyenin, masalın devamını öğrencilerin kurgulayıp anlatması istenmelidir.
- Öğrenci seviyesine uygun bir metin okunup öğrencilere dinledikleri metinden anahtar kelimeler buldurulmalıdır. Bu kelimelerle de dinledikleri metni yazılı ve sözlü olarak özetlemeleri istenmelidir.
- Her öğrencinin mutlaka Türkçe sözlüğü olmalıdır. Bu sözlük öğrenciler tarafından hazırlanmalıdır. Her hafta düzenli kelime çalışması yapıp bu kelimeler sözlüğe yazılmalıdır. Kelimelerin sadece anlamları verilmemelidir. Öğrencilerin oluşturduğu örnek cümle ve paragraflar da bu sözlükte yer almalıdır.
- Konuşma becerisini geliştirmek için okul ortamında tüm öğretmenler ortak hareket etmelidir. Konuşma becerisini geliştirmeye yönelik etkinliklere ayırım yapılmaksızın destek olunmalı ve katılım sağlanmalıdır.
- Okullarda okul idaresi ve öğretmenler iş birliği içinde hareket etmelidir. Sağlıklı bir okul-öğretmen-öğrenci-veli iletişimi sağlanmalıdır. Konuşma becerisini geliştirmeye yönelik çalışmalar iş birliği içerisinde yapılmalıdır.
- Okullarda öğrencilerin rahatlıkla konuşabileceği ortamlar oluşturulmalıdır. Bu ortamlardan biri de drama odalarıdır. Amacına uygun şekilde düzenlenmiş drama odaları her okulda bulunmalıdır. Öğretmenler ve öğrenciler bu odaları drama çalışmalarında kullanmalıdır.
- Şairlerin ve yazarların katıldığı programlar düzenlenmelidir. Bu programlarda öğrencilere görevler verilmelidir. Şair ve yazarlarla birebir iletişim kurmaları sağlanmalıdır. Türkçeyi etkili ve güzel kullanan kişilerle tanışmak, onları dinlemek, onlarla iletişim kurmak öğrenciler üzerinde etkili olacaktır.
- Türkçenin önemi, Türkçeyi güzel konuşmanın gerekliliği bilinci okullarda geliştirilmelidir. Okul bünyesinde öğretmenlere ve velilere yönelik güzel konuşma

kursları açılmalıdır. Bu kurslarda etkili iletişim, güzel konuşma, beden dili konularına yer verilmelidir. Sık sık hazırlıksız konuşma çalışmaları yapılmalıdır.

- Öğrencilerin hazırlıksız konuşmalar yapabileceği sosyal faaliyetler düzenlenmelidir. Okulun bulunduğu çevredeki imkânlar doğrultusunda öğrenciler tiyatroya, operaya, müzelere ve kitap fuarlarına götürülmelidir. Buralarda öğrencilere zaman zaman sorular yöneltilerek öğrencilerin farklı ortamlarda hazırlıksız konuşmalar yapmaları sağlanmalıdır.
- Okulda tiyatro faaliyetleri desteklenmelidir. Öğretmen, öğrenci ve veliler teşvik edilmelidir. Okul bünyesinde tiyatro gösterileri hazırlanmalıdır. Yıl sonunda her sınıfın mutlaka bir tiyatro gösterisi olmalıdır. Tiyatro çalışmalarında tüm öğrencilere görev vermeye önem gösterilmelidir. Bu çalışmalara bütün öğretmenler katılmalı ve katkıda bulunmalıdır.
- Okullarda haftalık şiir dinletileri düzenlenmelidir. Her dinletide farklı öğretmenler ve öğrenciler görev almalıdır. Şiir dinletilerine veliler de davet edilmelidir. Anne babaların da öğrencilerle işbirliği içinde çalışması sağlanmalıdır.
- Hem sınıf içinde hem de okul genelinde münazara, sempozyum, panel vb. çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalar eğitim- öğretim yılı başında planlanmalıdır. Farklı öğrenci ve öğretmenlere görev verilmelidir. Bu tarz etkinliklere katılan öğrenciler mutlaka ödüllendirilmelidir.
- Çocuk dil ile ilgili ilk kazanımlara aile ortamında ulaşır. Doğru ve güzel konuşma becerisine sahip bireylerin bulunduğu aile ortamında çocukların konuşma becerisi gelişecektir. Özellikle ebeveynler çocuklarının yanında Türkçeyi doğru ve güzel kullanmaya dikkat etmelidir. Argo ve kaba ifadelerden kaçınılmalıdır. Okullarda konuşma becerisine yönelik yapılan program ve etkinliklere katılmaya gayret gösterilmelidir.
- Evlerde her gün düzenli olarak konuşma saatleri yapılmalıdır. Bu saatlerde aile bireyleri bir araya gelerek sohbet etmelidir. Özellikle çocukların kendilerini ifade etmesine imkân tanınmalıdır. Gün içinde yaşananlar konuşulmalı, farklı konularda fikir alışverişleri yapılmalıdır. Bu şekilde düzenlenen konuşma saatleri aile içinde iletişimi de güçlendirecektir.
- Konuşmak isteyen çocuğa ket vurulmamalıdır. Ailelerin en büyük yanlışlarından biri budur. Diğer büyük yanlış ise konuşan çocuğu dinlememektir. Çocuklar ciddiyle dinlenmeli, çocukların sordukları sorular da yine ciddiyle

cevaplanmalıdır. Çocuklar konuşmaları yönünde teşvik edilmeli; kızma, azarlama, sözlerini kesme, gurur kırıcı ifadeler kullanma vb. tutumlardan kaçınılmalıdır.

- Her evde mutlaka kitaplık bulunmalıdır. Bu kitaplıklar çocukların rahatça ulaşabilecekleri, buradaki kitapları rahatça inceleyebilecekleri şekilde düzenlenmelidir.
- Düzenli bir şekilde okuma saatleri yapılmalıdır. Okuma saatlerine ailenin tüm fertlerinin katılımı zorunlu tutulmalıdır. Okuma saatlerinin en az 10 dakikası sesli olmalıdır. Sesli okumalarla hem konuşma becerisinde hem de dinleme becerisinde gelişme sağlanacaktır. Okumalar tamamlandıktan sonra herkes okuduğu kitapla ya da bölümle ilgili bir şeyler anlatmalıdır. Anne babalar öncelikle kendileri kitap okuma alışkanlığı kazanarak çocuklarına örnek olmalıdır. Unutmamak gerekir ki çocuklar duyduklarını değil gördüklerini uygular.
- Zamanının büyük bir kısmını televizyon, tablet, bilgisayar ve telefon karşısında geçiren bir toplum haline geldik. Bu durum iletişim kurmamızı, uzun uzun sohbetler etmemizi, kısacası konuşmamızı gerektiren pek çok etkinliği olumsuz etkiledi.

Evlerde öncelikle ebeveynler televizyon karşısında geçirdikleri zamanı azaltmalıdır. Sürekli telefonla, tabletle ve bilgisayarla meşgul olan anne baba çocuğuna iyi bir örnek olmayacaktır. Televizyon izlemelerine sınırlama getirilmelidir. Çocuklara faydası olabilecek, Türkçenin doğru ve güzel kullanıldığı, millî manevi değerlerimizi yansıtan programlar tercih edilmelidir. İzlenen program hakkında konuşulmalı, çocukların olumlu olumsuz fikirlerini ortaya koydukları bir tartışma ortamı oluşturulmalıdır. Teknoloji ve teknolojinin insanoğluna sunduğu hizmetler doğru ve etkili kullanılmalıdır.

- Konuşma eğitimi her meslek grubu ve tüm bireyler için son derece önemlidir. Bu bağlamda yazılı ve sözlü medya Türkçeyi doğru ve güzel kullanmaya özen göstermelidir. Program sunucuları etkili ve güzel konuşmalı, doğru bir konuşma için gerekli olan özellikleri mutlaka taşımaktadır.

Türkçemizin özensiz kullanıldığı dizi ve filmlere ne yazık ki sık sık rastlamaktayız. Bu anlamda sıkı bir denetim getirilmeli, gerekli durumlarda caydırıcı önlemler alınmalıdır.

- Toplumca benimsenmiş, geniş kitlelerce takip edilen kişiler; bilim insanları, siyasiler, sanatçılar, şair ve yazarlar güzel konuşmaya dikkat etmelidir. Konuşurken

İstanbul Türkçesini esas almalı, insanlara bu anlamda da örnek olmaları gerektiğini unutmamalıdır.

- Toplumlara mâl olmuş, toplumlara önderlik etmiş başarılı insanların ortak özelliklerinden biri etkili ve güzel konuşuyor olmalarıdır. İnsan doğuştan konuşma becerisine sahiptir. Eğitim- öğretim kurumları bu beceriyi geliştirmeyi, bireylerin kabul edilmiş standartlarda konuşabilmesini sağlamayı hedefler. Konuşma becerisini geliştirmede okullar çok büyük bir faktördür fakat tek başına yeterli değildir. Aile, toplum, sosyal medya, basın yayın araçları vb. başka unsurlar da bu beceri üzerinde etkilidir.

Önce bireyde, sonra da toplumda güzel ve etkili konuşma bilinci yerleştirilmelidir. Toplum olarak bu bilinçle hareket edilmeli, genç nesillere örnek olunmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ağca, H. (1999). *Sözlü anlatım*. Ankara: Gündüz Eğitim.
- Akbayır, S. (2003). *Dil ve diksiyon: Yazılı ve sözlü anlatım bozuklukları*. Ankara: Akçağ.
- Akbayır, S. (2014). *Nasıl konuşabilirim? Söziün ve sesin incelikleri*. Ankara: Pegem.
- Aktaş, Ş.,& Gündüz, O. (2002). *Yazılı ve sözlü anlatım, kompozisyon sanatı*. (3. Baskı). Ankara: Akçağ.
- Akyol, H. (2013). *Programa uygun Türkçe öğretim yöntemleri*. (6. Baskı). Ankara: Pegem.
- Aksan, D. (2009). *Her yönüyle dil, ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: TDK.
- Altuntaş, İ. (2012). *Yedinci sınıf Türkçe dersi konuşma eğitiminin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Ammelburg, G. (2003). *Konuşma sanatı konuşmacı eğitimi* (N. Yıldırım, Çev.). İstanbul: Doruk.
- Arslan, F. (2010). *Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin konuşma eğitimi ve konuşma etkinlikleri hakkındaki görüşleri: Kırıkkale ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Aytaş, G., & Çeçen, M. A. (2010). Ana dili eğitiminde dil bilgisi öğretiminin yeri ve önemi. *TÜBAR*, 27, 77- 89.
- Babacan, M. (2007). *Yazılı ve sözlü anlatım*. İstanbul: 3F.
- Bayrak Cömert, Ö. (2017). 2017 Türkçe dersi öğretim programında yer alan ortaokul düzeyindeki (5, 6, 7 ve 8.sınıflar) konuşma becerisi kazanımlarına yönelik bir çalışma. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(3), 1331-1344.

- Coşkun Çınar, E. (2015). *İlköğretim Türkçe ders kitaplarındaki konuşma becerisi etkinlikleri ile ilgili bir değerlendirme*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çerçi, A. (2013). *Konuşma eğitiminin telâffuz vurgu ve tonlama konularının dinleme destekli öğretimi*. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Çevik, N. (2002). *Konuşma tekniği*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Çotuksöken, Y. (2010). *Uygulamalı Türkçe yazılı ve sözlü anlatım*. İstanbul: Papatya.
- Dolunay, S.K. (2010). Dil bilgisi öğretiminin amacı ve önemi. *TÜBAR*, 27, 275-284.
- Dökmen, Ü. (2010). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Remzi.
- Dülger, M. (2011). *Konuşma becerisinin ilköğretim öğrencilerine öğretimi üzerine bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ekiz, D. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Erdem, İ. (2013). Konuşma esnasında karşılaşılan konuşma bozuklukları ve bunları düzeltme yolları [Özel Sayı]. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 415- 448.
- Erden, B. (2014). *Ortaokul Türkçe dersi öğretim programında konuşma eğitime yönelik olarak önerilen yöntem/tekniklere ilişkin öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Ergin, M. (1992). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak.
- Evliyaoğlu, G. (1973). *Konuşma sanatı, fonetik - diksiyon - retorik*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Gökkaya, H. (2008). *Konuşma becerisinin sağaltılmasında tekerlemelerin kullanılması*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Gülerer, S. (Ed.). (2011). *Üniversiteler için dil ve anlatım*. Ankara: Gazi.

- Gün, E. (2018). *8. Sınıf Türkçe dersi konuşma eğitiminin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel.
- Güngör, N. (2011). *İletişime Giriş*. Ankara: Siyasal.
- Gürhan, D. (2013). *Ses eğitimi çalışmalarının politikacıların konuşma becerilerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gürzap, C. (2006). *Söz söyleme ve diksiyon*. İstanbul: Remzi.
- Kaplan, M. (2015). *Diksiyon: 10 derste güzel konuşma sanatı. (4. Baskı)*. Çanakkale: Çanakkale Kitaplığı.
- Kaplan, M. (2006). *Kültür ve dil. (22. Baskı)*. İstanbul: Dergâh.
- Karacan, E. (2000). Çocuklarda kekemelik ve diğer iletişim bozuklukları. *Psikiyatri Dünyası*, 1, 18- 21.
- Kardaş, N. (2018). *Drama etkinliklerinin 7. sınıf öğrencilerin Türkçe dersi konuşma becerisi ve kaygısına etkisi: Karma yöntem araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siirt.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F., & Aksoy, Ö. (2004). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Anı.
- Kaya, Ö. (2019). *Türkçe öğretmenlerinin konuşma becerisi yeterliklerine ilişkin bir durum çalışması (Sakarya örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Kılınç, A., & Şahin, A. (Ed.). (2013). *Konuşma eğitimi. (2. Baskı)*. Ankara: Pegem.
- Kocasavaş, Y. (2007). Etkili iletişimin sözsüz adımı olan beden dili ve Türkçe eğitimindeki rolü. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 47-55.
- Korkmaz, B. (Ed.).(2008). *100 Soruda dil ve konuşma bozuklukları*. İstanbul: Doğan.
- Korkmaz, Z., Ercilasun, A.B., Gülensoy, T., Parlatır, İ., Zulfikar, H., & Binici, N. (2007). *Türk dili ve kompozisyon*. Bursa: Ekin.
- Köse, A. (2018). *İlköğretim ikinci kademedeki konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik yaratıcı drama temelli izlençe önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Linver, S. (1991). *Konuşma eğitimi- toplumda sağlıklı iletişim* (A. Özlü, Çev.). İstanbul: Yaprak.
- Marangoz, M. M. (2014). *İlköğretim Türkçe ders kitaplarında konuşma eğitimi uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6,7,8.) sınıflar öğretim programı*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB, &MEGEP (2007). *Gazetecilik, iletişim türleri ve süreci*. Ankara.
- MEB (2015). *Türkçe dersi (1-8. Sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2016). *Çocuk gelişimi ve eğitimi, dil ve konuşma bozuklukları*. Ankara.
- MEB (2018). *Türkçe dersi (1-8. Sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2018). *Ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı dersi (9, 10, 11 ve 12. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Mert, E. L. (2014). Türkçenin eğitimi ve öğretiminde dört temel dil becerisinin geliştirilmesi sürecinde kullanılabilecek etkinlik örnekleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(1), 23- 48.
- Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*. İstanbul: İnkılap.
- Örgen, E., Kaçalın, M., & Altun, K. (Ed.). (2012). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Elhan.
- Özçimen, A. (2008). Etkili-anlaşılır konuşma için gerekli temel faktörler. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 155-166.
- Özdemir, E. (2010). *Sözlü, yazılı anlatım sanatı, kompozisyon*. (16. Baskı). İstanbul: Remzi.
- Özgür, İ. (2003). *Konuşma bozuklukları ve sağaltımı*. Adana: Nobel.
- Sağlam, Ö., & Doğan, Y. (2013). 7. sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(24), 43- 56.

- Sönmez, A. (2014). *Güzel sanatlar liseleri müzik bölümlerinde bireysel ses eğitimi dersinin doğru güzel ve etkili konuşma becerisine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.
- Sönmez, V., & Alacapınar, F.G. (2018). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Şahin, M. (2012). *Gönüllere ve kitlelere hitap etmek isteyenlere diksiyon, söz söyleme ve konuşma sanatı*. (2. Baskı). İstanbul: Avcıol.
- Şahin, S. (2007). *Güzel, etkili konuşma ve yazma sanatı*. İstanbul: İnkılap.
- Şimşek, H. A. (2004). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe öğretiminde konuşma becerisinin önemi ve geliştirme yolları*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Taşer, S. (2015). *Konuşma eğitimi*. İstanbul: Pegasus.
- Tekalan Toman, H. (2009). *Konuşan Türkçe (Türkçe konuşma sanatı)*. Ankara: Kent Kitap.
- Temizyürek, F., Erdem, İ., & Temizkan, M. (2017). *Konuşma eğitimi, sözlü anlatım*. (7.Baskı). Ankara: Pegem.
- Temur, T. (2011). *Etkinliklerle yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Pegem.
- Topçuoğlu, F. ve Özden, M. (2012). *Diksiyon ve konuşma eğitimi*. Ankara: Pegem.
- Tuncer, H. (2009). *Anlatma teknikleri (konuşma, yazma)*. İzmir: Orhun.
- Türk Dil Kurumu, (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK.
- Uygur, C. V. (Ed.). (2008). *Üniversiteler için Türk dili, yazılı ve sözlü anlatım*. İstanbul: Kriter.
- Ünalın, Ş. (2007). *Sözlü anlatım*. Ankara: Nobel.
- Vardal Ocaklı, Ş. (2008). *İletişimsel yaklaşım ile konuşma becerisinin öğretimi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Vural, B. (2003). *Doğru ve güzel konuşma*. İstanbul: Hayat.
- Yakıcı, A., Yücel, M., Doğan, M., & Yelok, S. (2012). *Üniversiteler için Türkçe - 2, sözlü anlatım*. Ankara: Yargı.

- Yalçın, A. (2018). *Son bilimsel gelişmeler ışığında Türkçenin öğretimi yöntemleri*. Ankara: Akçağ.
- Yalçın, A. & Adiller, S. (2018). *Sözsüz iletişim*. Ankara: Akçağ.
- Yalçın, C. (2005). *Güzel konuşma ve yazma kılavuzu*. Ankara: Platin.
- Yaman, E. (2004). *Doğru, güzel ve etkili konuşma sanatı (sözlü anlatım)*. Ankara: Gazi.
- Yatkın, A. (2003). *Halkla ilişkiler ve iletişim*. Ankara: Nobel.
- Yeşiltepe Sağlam, Ö. (2010). *7. sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerileri üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldız, C., Okur, A., Arı, G.,& Yılmaz, Y. (2010). *Yeni öğretim programına göre kuramdan uygulamaya Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem.
- Yüceer, D. (2014). *Türkçe öğretmenliği birinci sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerileri üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EKLER

EK-1. Konuşma Becerisi Uzman Değerlendirme Formu

Konuşma Becerisi Uzman Değerlendirme Formu

	1	2	3	4	5
1. İşitilebilir bir ses tonuyla konuşur.					
2. Kelimeleri doğru telaffuz eder.					
3. Konuşurken gerekli yerlerde vurgu yapar.					
4. Konuşmasında uygun yerlerde tonlama yapar.					
5. Konuşurken duraklama yapmaya dikkat eder.					
6. Konuşurken jest ve mimiklerini kullanır.					
7. Kelimeleri anlamına uygun kullanır.					
8. Olayları sıraya koyarak anlatır.					
9. Bilgileri sıraya koyarak anlatır.					
10. Konuşmasını verilen sürede tamamlar.					
11. Dil bilgisi kurallarına uygun konuşur.					
12. Konuşurken heyecanını kontrol edebilir.					
13. Dinleyicilerle göz teması kurar.					
14. Konuşması anlatım yönünden kurallara uygundur.					
15. Konuşması içerik yönünden yeterlidir.					
16. Konuşurken diyafram nefesi kullanır.					
17. Konuşurken dik durur.					
18. Konuşmasına hitap cümlesiyle başlar.					
19. Konuşmasını teşekkür cümlesiyle bitirir.					
20. Konuşma esnasında nezaket kurallarına uyar.					

EK-2. Ön Test ve Son Testte Kullanılan Kelimeler

5. Sınıf Türkçe (2016-2017) Ders Kitabından Seçilen Kelimeler

Tema: Milli Kültür Teması

1.Metin:Gezsen Anadolu'yu

Kelimeler: Bahar Mevsimi, gezmek, Anadolu.

2.Metin:Komşuluk

Kelimeler: Akraba, dost, arkadaş.

3.Metin: Bir Bardak Çay Daha Alır Mısınız?

Kelimeler: Türk çayı, Türk kahvesi.

4.Metin: Ben Bir Küçük Kilimim

Kelimeler: Kilim, boyamak, gelin, dere, nine.

5.Metin: Nasreddin Hoca

Kelimeler: Hoşgörü, köy, şenlik, ahlak, tebessüm etmek.

6.Metin: Davul Tozu Minare Gölgesi

Kelimeler: Camii, balıkçı, İstanbul, kahkaha atmak, dükkan.

7.Metin: Atasözü Sevgisi

Kelimeler: Horoz, yumurta, ağaç, kedi, fare, kafes, atasözü.

EK-3. 1. Etkinlik

” Bizim Ustanın Mutfağından”

Amaç: Konuşma kurallarını uygulama

SÜREÇ:

- 1 Öğrencilerden geleneksel bir yemeğin tarifini araştırmaları istenir.
- 2 Yemeğin yapılış sürecini doğru anlatmaları beklenir.
- 3 Öğrenciler anlatımlarını resim vb. görsel unsurlarla desteklerler.
- 4 Öğrencilere konuşmaları için en fazla 2 dakika süre verilir (MEB,2006,s.88).

EK-4. 2. Etkinlik

“Deyimin Hikayesini Anlatıyorum”

Amaç: Sesini ve beden dilini etkili kullanma.

SÜREÇ: Öğrencilerin her birine farklı deyimler verilerek deyimın hikayesini araştırmaları istenir. Deyim hikâyeleri bulunarak sınıfta anlatılır. Deyimin ne anlamda kullanıldığı tartışılır (MEB,2006, s.89).

EK-5. 3. Etkinlik

“Beni Affeder Misin?”

Amaç: Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma.

SÜRECİ: Öğretmen, “ Herkes, günlük hayatında kendisini üzen, inciten, öfkeliendiren bazı tutum ve davranışlarla karşılaşabilir. Bu tip tutum ve davranışlara herkesin gösterdiği tepki de birbirinden farklı olabilir. Bu tepkilerin bazıları olumlu bazıları ise olumsuz olabilir. Şimdi biraz düşünelim. Evde, okulda, otobüste, yolda, oyun oynarken bizi üzen, inciten, öfkeliendiren, davranışlar nelerdir?” diyerek öğrencilere düşünme süresi verir. Öğrencilerden gelen “ otobüse binerken sıraya riayet edilmemesi, bir arkadaşının kendisinden izin almadan eşyasını kullanması, hazırladığı ödevin kardeşi tarafından yırtılması” gibi davranış örneklerini tahtaya yazar.

Öğretmen, öğrencilere, bu davranış örneklerinden “ bir arkadaşın kendisinden izin almadan eşyasını kullanması”na nasıl tepki göstereceklerini sorar. Öğrencilerden gelen; küsmek, kavga etmek, ağlamak, öğretmene şikayet etmek, arkadaşını bu konuda sözlü olarak uyarmak, onunla aynı davranışta bulunmak gibi olumlu veya olumsuz bir tepkiyi o davranışın karşısına yazar. Daha sonra, birçoğu uygun olmayan bu tepkilerin her biri öğrencilere analiz ettirilerek sonuçları hakkında konuşulur. Bu davranış şekillerinden hangilerinin çözüm olabileceği, hangilerinin ise yeni sorunlara yol açabileceği sınıfça tartışılır. Günlük hayatta karşılaşabileceğimiz olumsuz tutum ve davranışlara karşı bizim doğru ve olumlu tepkiler vermeyi öğrenmemizin toplum içindeki diğer insanlarla daha iyi iletişim kurmamızı ve kendimizi mutlu ve başarılı hissetmemizi sağlayacağı vurgulanarak ders tamamlanır (MEB,2006,s.93).

EK-6. 4. Etkinlik

“Hakkımı Arıyorum”

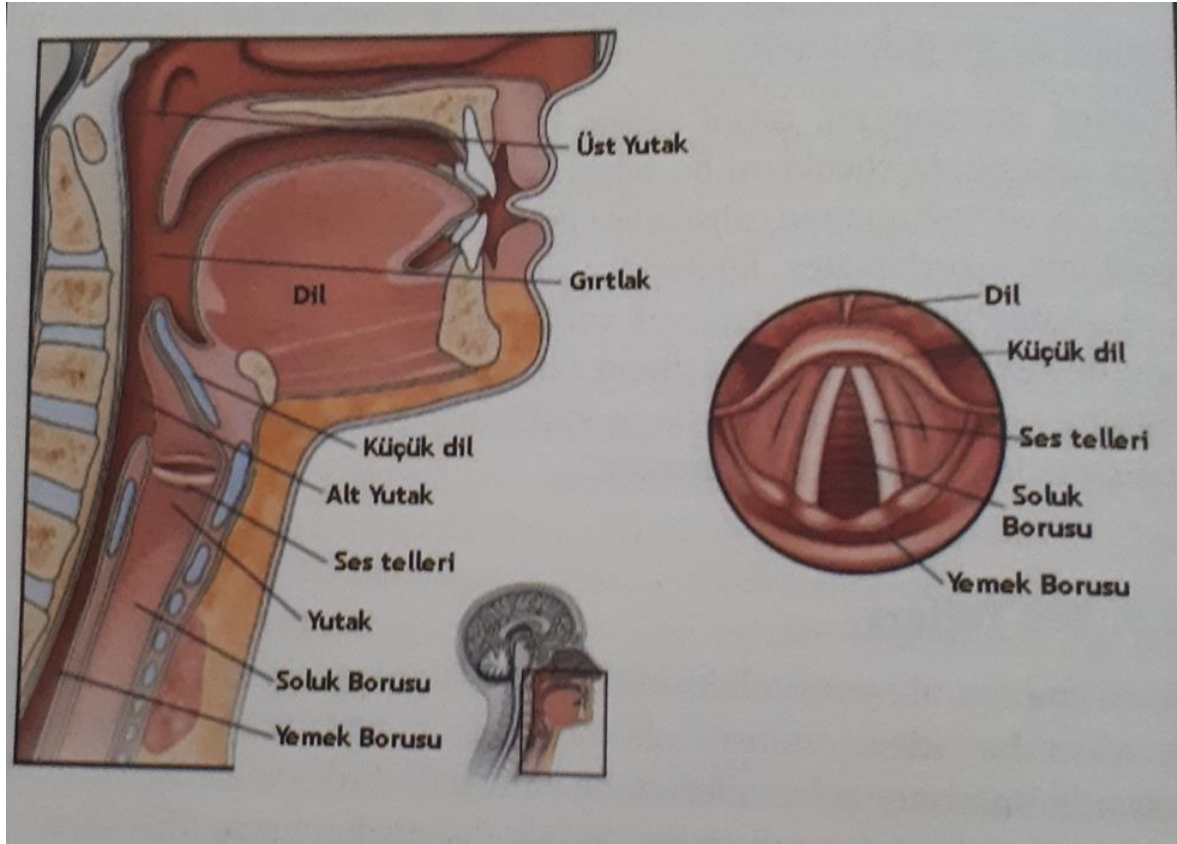
Amaç: Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma.

SÜREÇ

5. Kırmızı ışıkta durmayan bir araba karşıdan karşıya geçen bir yayaya çarpar.
6. Yaya hafif yaralanır.
7. Yaya, hakkını aramak amacıyla mahkemeye başvurur.
8. “ şoför, yaya, hâkim, savcı, davalı, davacı, tanık, mübaşır, katip” rolleri öğrencilere dağıtılır ve olay sınıfta canlandırılır (MEB, 2006, s.100).

EK-7. Sesin Oluşumunda Görev Alan Organlar

Kaynak: Yalçın, A. (2018). *Son bilimsel gelişmeler ışığında Türkçenin öğretimi yöntemleri*. Ankara: Akçağ, s.224.

EK-8. İzin Dilekçesi

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 14588481-605.99-E.21764077
Konu : Araştırma İzni

18.12.2017

KEÇİÖREN KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2012/13 nolu Genelgesi.
b) Gazi Üniversitesi'nin 16/11/2017 tarihli ve E.44320 sayılı yazısı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Venhar KARAKÖSE'nin **"6. Sınıf Öğrencilerinin Hazırlıksız Konuşma Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Bir Çalışma "** konulu tez çalışması kapsamında uygulama talebi Araştırma Komisyonumuzca incelenmiş olup ilçenize bağlı Abdulhakim Arvasi Ortaokulunda 6. sınıflarla uygulamanın yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Uygulama formunun (3 sayfa) uygulama yapılacak sayıda araştırmacı tarafından çoğaltılarak, araştırmanın ilgi (a) genelge çerçevesinde, ilçe milli eğitim müdürlüklerinin sorumluluğunda okul ve kurum yöneticileri de uygun gördüğü takdirde gönüllülük esasına göre yazımız ekinde gönderilen mühürlü uygulama araçlarının uygulanmasına izin verilmesini rica ederim.

Vefa BARDAKCI
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

EK:

Uygulama formu (3 sayfa)

EK-8. (devam) İzin Dilekçesi

T.C.
KEÇİÖREN KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı :84725282-604.01.01-E.21936550
Konu : Araştırma İzni
(Venhar KARAKÖSE)

20.12.2017

ABDÜLHAKİM ARVASI ORTAOKULU MÜDÜRLÜĞÜNE
KEÇİÖREN

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2012/13 nolu Genelgesi.
b) Gazi Üniversitesi'nin 16/11/2017 tarihli ve E.44320 sayılı yazısı.
c) Ankara Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 18.12.2017 tarih ve 14588481-605.99.E.21764077 sayılı yazısı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Venhar KARAKÖSE'nin **"6. Sınıf Öğrencilerinin Hazırlıksız Konuşma Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Bir Çalışma "** konulu tez çalışması kapsamında **6. sınıflarla** uygulamanın yapma talebinin uygun görüldüğüne dair, Ankara Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün ilgi (c) yazısı ekte gönderilmiştir.

Söz konusu araştırmanın eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde **gönüllülük esasına** dayalı şekilde, yazımız ekinde gönderilen mühürlü uygulama araçlarının uygulanması hususunda;

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Osman KOÇ
Müdür a.
Şube Müdürü

EKLER:

1-Yazı (4 sayfa)

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..